

630.968

DONÁSZY FERENC

A TITOKZATOS VÁR

HUNGÁRIA KÖNYVKIADÓ

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

180

—

Országos Széchényi Könyvtár

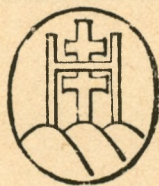

A TITOKZATOS VÁR

ÍRTA

DONÁSZY FERENC

SEBŐK IMRE
RAJZAIVAL

HUNGÁRIA KÖNYVKIADÓ BUDAPEST

OSZK

630 968

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
B 6343/1983
LELTÁRSZÁM

Felelős kiadó: vitéz Bánó Lehel.
8609.42 Hungária Nyomda Rt. Budapest.
Felelős: vitéz Bánó Lehel igazgató.

EGY HAMISPÉNZVERŐ VÁRÚR

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ELSŐ FEJEZET

Eckehardus mestert elrabolják

Ezerötszáznegyvennyolcat írunk . . .

Egy derűs vasárnapon az augsburgi származású Eckehardus ötvösmesternek a budai Szent György-tér sarkára néző boltja előtt nagy tömeg álldogált. Szájtátva bámulták Kecsethy Márton veszprémi püspök, Büdy Mihály beregi főispán és Báthory György meg Csulai Móré László főurak fényes öltözékben hivalkodó csatlósait és inasait, akik gazdáikra várakozva az ötvösbolt előtt álldogáltak és vígan tereferéltek a bámészkodó asszonynépséggel.

Az uraságok benn voltak az ötvösboltban, ahol a mester szőkehajú leánya és legényfia segítségével egymásután szedegette elő a nehéz tölgyfa-szekrényekbe zárt és finom vörös bőrtokba helyezett arany kincseket és ékköves ékszereket.

A püspök őkegyelmessége egy keleti karbunkulusokkal és gyémántokkal kirakott nehéz aranykeresztre alkudott, a főurak gyűrűket és köves forgókat vásároltak, miközben a mesterrel az ezüst és egyéb fémek aranyozásáról vitatkoztak.

— Igaz-e az, Eckehardus mester, hogy kegyelmed minden fémet úgy meg tud aranyozni, hogy senkise tudja megkülönböztetni az igazi aranytól? — kérdezte Báthory György odavetve.

— Való igaz, kegyelmes uram, és erre a találmányomra büszke vagyok, mert sem a hazai, sem a külföldi ötvösmesterek közül senki sem tudja utánozni.

— Hm! Ez nehéz pénzt érő találmány! És hogyan

csinálja ezt, mester uram? — kérdezte Büdy Mihály főispán.

Az ötvösmester a fejét rázta:

— Hiába magyaráznám azt kegyelmességteknek! Annak megértésére a fémek tudományában és az ötvösmesterségben járatosnak kell lenni.

— No és ha járatosak lennénk ezekben a mesterségekben, akkor elárulná kegyelmed? — kérdezte Móré László érdesen.

— Szó sincs róla! Ez az én mesterségbéli titkom. Sokat fáradtam, próbálkoztam és kísérleteztem, amíg feltaláltam. De amennyi hasznot hoz, legalább annyi bosszúságom és bajom van vele — felelte keserűen.

— Miféle bajok azok? — kérdezte Báthory kíváncsian.

— Mindenféle úton módon el akarják tulajdonítani a titkomat. Hol szépszerével aranyat-ezüstöt kínálnak érte, mint Homonnay Drugeth Gábor és öccsei tették, hol pedig vándorlegény képében ajánlkozva akarnak egyes ötvösmesterek műhelyembe betolakodni, hogy titkomat ellessék. Arról nem is szólok, hányszor akarták fiamat és legényeimet nehéz aranyakkal megvesztegetni. No de én is nyitva tartom a szememet.

A három főúr összenézett.

— De hátha valaki jól megfizetné? Teszem fel, annyi aranyat kínálna érte, amennyit kegyelmed kérne? — kérdezte Móré László élénken.

— Akkor sem! Sem szép szóért, sem fenyegetések árán, sem a világ bármilyen kincséért! — felelte az ötvösmester határozottan. — Megmondom az okát is, miért. Ez a szegény ország annyira el van árasztva hamis pénzzel, hamis arannyal és ezüsttel, hogy manapság alig mer már valaki pénzt venni a markába. Lengyelországban és Németországban emiatt aranyunkat és ezüstünket visszautasítják s maholnap egy csipetnyi árut sem fogadnak el tőlünk, ha csak a városok és harmincad-

hivatalok jót nem állanak a valódiságáért. Én tehát talál-
mányom eladásával nem akarom az ország baját szapo-
rítani. Van neki úgylis több az elégnél.

— Dehát miért fáj a kegyelmed feje az ország
bajaiért? — kérdezte Büdy észrevehető gúnnyal.

Az ötvösmester elpirult.

— Azért, mert becsületes ember és igaz fia akarok
lenni ennek az országnak, — felelte rá hevesen. — Ez
adott nekem hazát, kenyeret és családot . . . Azt hiszem,
nem kell többet mondanom.

— Helyesen felelt kegyelmed — szólt közbe a
püspök. — Valóban elárasztottak bennünket hamis
pénzzel és arannyal. Ez, sajnos, tény. A királyi tárnok-
mester kötelessége lenne kikutatni, kik is a bujkáló
hamispénzverők.

— Hogy kik, nem tudom, de nem is keresem. A lap-
pangva terjedő hír sok mindenfélét beszél, de én nem
égetem meg vele a számat, — felelte rá az ötvösmester
olyan hangon, mint aki nem akar többet beszélni a
dologról.

Ebben a pillanatban odakünn a csatlósok között
zajos hahotázás kíséretében csúfondáros felkiáltások
hallatszottak, mert a Zsigmond-utca felől három toprong-
gyos alak közeledett az ötvösbolt felé.

— Ehun gyűnnek ni az igazi fő-főuraságok! —
nevetett durván Báthory György fűzőld posztóba bujta-
tott lovásza, aki mellett Móré László hajduja pávásko-
dott narancsszínű zsinóros öltözetében.

— A mi uraságainknak már nem marad megvásá-
rolni való ékszer, mert megveszik az egész ötvösboltot!
— jegyezte meg gúnyosan Büdy Mihály csatlósa.

— Szent igaz! Vedlettszörű borzbörtarisznyájuk
aranytól duzzad ám! — vigyorgott a meggyesíndolmá-
nyos püspöki huszár és erre a megjegyzésre újra durva
hahotában törtek ki valamennyien.

A toprongyosok rá sem hederítettek a gúnyoló-

dásra. Midőn megtudták, hogy kik vannak benn az ötvösboltban, csendesen félrehúzódtak.

— Csihás, léhűtő népség! Oda se nézzetek! — dörögte hátrafelé a vezetőjük, egy vállas, torzonborz szakállú alak. Mérgesen és kihívóan villogtatta rájuk ravasz tekintetű düledt szemét, azután olyan büszkén húzta ki magát, mintha foszladozó sarui és tüskétől tépett esőverte abaposztó öltözete helyett pompás bársonyruhát viselne, madzagra kötött rozsdás gyíklesője helyett pedig damaszkuszi szablya verdezné az oldalát.

Ez a büszke, kihívó magatartás természetesen még nagyobb derültséget keltett. A három toprongyos alak úgy festett a körülöttük tolongó cifraruhás cselédhad mellett, mint a pompás aranyfácánok közé tévedt kopott falusi tyúkok.

— Üssünk szét egy csapásra közöttük, Patakos tizedes uram, tüstént tiszta lesz a levegő! — dörögte az egyik és rövidnyelű fokosát megmarkolta.

— Fogd be a lepénylesődet, dugd be a füledet és nézz a bocskorod hegyére: akkor nem látsz és nem hallasz semmit! — förmedt rá a Patakosnak szólított.

De ennek a jó tanácsnak nem lett sok foganatja. A léhűtő cselédhad jobb mulatság híján tovább csúfolódott és ingerkedett velük és olyan lármát csaptak, hogy az egész tér zengett belé.

A három jobbágnak látszó ember azonban füle botját se mozdította a csúfolódó ingerkedésre, sőt vezetőjük intésére olyan jámboran, olyan bárgyú egykedvűséggel álldogáltak ott, mintha az egész zenebonából egy szót se hallanának.

Javában folyt ez a mulatság, midőn az alsó bástya felől néhány csatlós közeledett. Vállukon farkasborkacagány, nyeregtakaróikra az Ostffyak kulcsot tartó koronás kigyója volt kivarrrva.

A nagy zsibongásra kíváncsian léptettek arrafelé. Vezetőjük széttekintett és meglepetve kiáltott fel:

— Nézz oda, Andris! Akármi legyek, ha az a borz-tarisznyás ember nem Szentiványi Lajos, a homonnai Drugethok udvarbírája! — mondta mellette lovaglótársának.

— Ugyan mi jut eszedbe?! — felelte a másik nevetve. — A Drugethok udvarbírája nem jár ilyen foszlott darócruhában és rozsdás karddal. Az igaz, ha jól megnézem, úgy hasonlít hozzá, mint egyik tojás a másikhoz, de mégsem ő az.

— De ekkora hasonlatosság! Még a szeme járása és a bajusza vágása is olyan! Ne szólítsuk meg?

— Hagyj békét neki! Valami szegény ördög lesz. Szentiványi uram nem engedné gúnyoltatni magát ezektől a cifra léhűtőktől; már rég agyoncsapott volna belőlük egy párat.

E szavaknál a csatlósok tovább kocogtak és nem-sokára a négy főúr is kilépett az ötvösboltból. Cselédségükkel együtt hamarosan eltávoztak és újra csend borult a térre.

— No, most rajtunk a sor, — dörmögte Patakos és társait maga után intve, benyitottak az ötvösboltba.

Az ötvösmester gyanakodva nézett végig rajtuk és alázatos köszöntésüket zárkóztan és ridegen viszonozta. Hüvös hangon kérdezte tőlük, hogy mit akarnak.

— Csak azt akarnók, hogy nézze meg Eckehardus mester uram, vajjon érnek-e ezek a holmik valamit? — kezdte a Patakosnak szólított, azután borzbőrtarisznyájából egy aranyrudat, egy smaragdos nyakláncot és három drágaköves gyűrűt szedett elő.

Az ötvösmester meghökkenve nézett az eléje rakott kincsekre.

— Hol vették ezeket az értékeket és mit akarnak vele kendtek? — kérdezte bizalmatlanul.

— Becsülje meg először kegyelmed, azután majd megmondom. Azt azonban elhiheti, hogy igaz úton jutottunk hozzá.

Eckehardus mester erre különböző ércvizekkel szó nélkül megvizsgálta az aranyat, kipróbálta ráspolyokkal a drágaköveket és nagyítóüvegen át is alaposan megvizsgált mindent. Végül kijelentette, hogy a rúd a legtisztább aranyból való, a kövek pedig valódi drágakövek és megérnek nyolcszáz aranyat.

Patakos elégedetten bólintott.

— Megveszi kegyelmed ezeket a holmikat?

— Nem, legalább addig nem, míg nem tudom, mi módon jutottak hozzá kendtek.

— Ezt a feleletet vártuk kegyelmedtől, — mondta elégedetten. — A drágaságok penészes külsejéről és zöldes patinájáról láthatja, hogy nem raboltuk senkitől, hanem hosszú ideig rejtőztek a föld alatt.

Ezeknél a szavaknál az ötvösmester füléhez hajolva suttogó hangon folytatta:

— Tudja meg, mester uram, hogy ládaszámra van ott az arany és a rengeteg kincs, ahol ezeket találtuk.

Az ötvösmester a töméntelen kincs láttára egy ideig néma maradt a meglepetéstől.

— Mesét mond kend vagy igazságot? — kérdezte kételkedve.

— A tiszta igazságot! Ez itt csak mutató belőle!

— Hol és miképpen akadtak reája?

Patakos a fejét csóválta:

— Csak sorjában, mester uram! Hol találtuk, kik találtuk, azt most még kegyelmednek sem mondjuk meg, mert, ha valahogyan híre támadna, hát egy polturát se látnánk az egészből, mert az uraságok elharácsolnák tőlünk. Elég annyi, hogy a véletlen vezetett rá a föld alá temetett kincseskamra titkára.

Az ötvösmester bizalmatlanul csóválta a fejét.

— Lehet... De mondják csak, atyámfiak és miért fordultak pont énhozzám, az ismeretlenhez? Nem félnek, hogy elárulom és feljelentem kendteket a tárnokmesternél vagy az országbírónál?

Patakos kísérői láthatóan meghökkentek, de vezetőjük öntudatosan mosolygott:

— A kegyelmed becsületességét és tisztességét, Eckehardus mester, széltében, hosszában ismerik az országban. Amire kegyelmed azt mondja: ennyiért adom, vagy ennyit adok érte, arra mérget lehet venni, mert még soha senkit egy dénárral sem csalt meg. Kegyelmed nem árul el bennünket!

Az ötvösmesternek láthatóan jól esett az egyszerű ember elismerése és most már valamivel barátságosabban nézett rájuk.

— Dehát tulajdonképpen mit akarnak tőlem? Én azt a töméntelen kincset nem tudom megvásárolni kendtektől.

Patakos kétfelé törölte torzonborz bajuszát.

— Tanácsát kérjük, hogy mimódon és hol adhatjuk el legjobban a kincseket. Azután meg kegyelmed érti a módját, hogyan és miképpen kell a rejtett kincseket felszabadítani és minden ártó anyagtól és bűvöléstől megtisztítani, hogy kárt ne tegyen a kincskereső egészségében és lelki üdvösségében.

Az ötvösmester helyeslően bólintott.

— Belépett már valaki kelmetek közül a kincseskamrába?

Patakos uram ijedten tiltakozott:

— Isten mentsen! Ki merte volna az életét kockára tenni? Csak égő fenyőfahasábot nyújtottunk befelé és ennek világánál láttuk a kincsekkel telt ládák és teli ércedények csillogását. meg a drágaköves fegyverek szikrázását. Már csak a látványtól is egészen elállt a szívverésünk. Ezt a pár darabot csak úgy találomra kotor-tuk kifelé egy horgos bottal.

Eckehardus mester most már kezdte elhinni, hogy nem mesével, vagy hamisítással van dolga.

— Helyesen cselekedtek kelmetek! — szólt aztán komolyan. — Nemcsak a régi, de jelenkori bölcseink is

álíttják ugyanis, hogy a rejtett kincsek ártalmas gőzökkel töltik meg a kamrát és pedig az arany gyűlekegy anyagot, az ezüst fojtó gőzt, a drágakövek pedig robbanó anyagot párolognak ki bizonyos idő multával. Az első elégeti a tüdőt, a második megfojt, a harmadik pedig darabokra szaggatja a hozzá nem értő kíváncsiakat. Egyébként is az ilyen kincsek pokolra juttató és rontó varázsszavakkal vannak lekötve vagy pedig rajtuk ül a kígyókirályné és a baziliszkusz, a kincssörző sárkánnyal, a drakotezaurorummal. Ezek a gyanútlan belépőt elégetik, kővé változtatják vagy kárhozatba taszítják. Ezért kell előbb az ilyen üreget az ártó gőzöktől kifüstölni, azután Porphyrius mágusnak a pokol démonairól szóló könyvéből idézett varázsigékkel a bűvöléstől és megrontástól felszabadítani.

— Ügy van! Ezt kellene cselekedni. És ha kegyelmed, ötvösmester uram, elkísér bennünket és a segítségünkre lesz, akkor a most mutatóba hozott kincseknek tiszszeresét adjuk kegyelmednek — szólt Patakos pirosra gyúlt arccal.

Az ajánlat csábító volt, de az ötvösmester mégis gondolkozási időt kért. Mialatt a kincskeresőket az épület egyik hátsó szobájában gazdagon megvendégelte, magában jól meghányta-vetette a dolgot.

A kincs valami nagyon régi királyi kincs lehet. Ilyen esetekben az isteni és emberi törvények szerint annak a tulajdonába megy át, aki megtalálta. Így hát tiszta lelkiismerettel segítheti őket tanácsaival és elfogadhatja belőle a megillető részét, amely őt is egyszerre gazdaggá és szerencsésé teszi.

A nagy titkolózást természetesnek találta, miután ismerte a főurak kincsvágyát s kapzsiságát. Mihelyt azok megsejtenék a dolgot, azonnal rajtaütnének ezeken a szegény embereken és kifosztanák őket.

Ezért, midőn vendégei éhségüket csillapították. beleegyezett, hogy elkíséri őket. Legényfiát a legnagyobb

titoktartás alatt beavatta a dologba, majd sietve megtette utikészülődéseit.

Másnap kora hajnalban útnak indultak.

Patakos uramnak és társainak lovai a Gellérthegy alatt egy kovácsmesternél voltak bekötve. Eckehardus mesternek ugyancsak szemet szűrtak ezek a tüzesvérű nemes állatok, különösen ha az ő vén, csontos szürkéjével hasonlított össze. Öreg gebéje alig tudott a tüzes paripákkal lépést tartani az ügetésben.

Útjuk alatt mindig a legfélreesebb ösvényeket választották, a városokat és falvakat pedig messze elkerülték. Az ötödik napon Eckehardus mester nyögve panaszkodott, hogy a hosszú nyeregben való üléstől úgy érzi már magát, mintha kerékbe törték volna. Patakos uram nyers szavakkal vigasztalta, hogy másnap estére már a kitűzött célnál lesznek.

Másnap déltájban, midőn átvergődtek egy erdei vízmósáson, Patakos a kéklő hegyormok felé mutatott:

— Mire feljön az égre a pásztorörző csillag, ott leszünk. — Azután tréfásan kérdezte: — Meg tudná-e mondani ötvösmester uram, merre jöttünk és hol vagyunk?

Midőn Eckehardus mester a fejét rázta és kijelentette, hogy az országnak ezen a részén még soha nem járt, mind a négyen elégedetten összenevettek.

— Miféle csudálatos alakú hegyorom az amott? — kérdezte az ötvösmester, midőn alkonyat felé a hegyek lábához értek és a nyaktörő ösvényen felfelé kezdtek kapaszkodni.

— No, most már megmondhatom! Az az a bizonyos várrom, amelynek egyik földalatti alagútjában a kincseskamrára akadunk — felelte Patakos sokat jelentő arckifejezéssel. Azután oldalt ugratott, leszállt a nyeregből és a szerte meredező sziklák között felkapaszkodott egy magányosan álló fenyőfáig, amelynek kérgén friss baltacsapások nyomai látszóttak.

— Mit nézett kelmed azon a fán? — kérdezte tőle Eckehardus mester, midőn újra hozzájuk csatlakozott.

— Medvenyomot! A mackó az ilyen magánosan álló fákon szokta a körmét élesíteni.

— No, és?

— Azt néztem, hogy a nyom régi-e? Régi biz az! Nem kell félnünk, hogy utunkba kerül.

Eközben lassan-lassan egészen bealkonyodott. A fáradt lovak lomhán baktattak a meredek és szűk ösvényen, úgy, hogy már a holdvilág is kibújt, midőn a hegy-nyeregbe értek. Lenn a mélyből sűrű erdővel borított völgszoros ásított feléjük.

— Lovaink fáradtak, tanyát kell ütnünk reggelig! — mondta mogorván Patakos.

Mire nagynehezen eljutottak a völgybe, a fák között olyan koromsötétség uralkodott, hogy egymást sem látták. Mivel ő ismerte legjobban a vidék minden zegét-zugát, tűzrevalóért a bokrok közé csörtetett.

Eckehardus mester, hogy sajgó derekát kinyújtóztassa, a fűbe heveredett és onnan hallgatta az erdő rejtélyes hangjait. Mindenfelől a vadak csörtetése hangzott... Majd itt, majd amott roppant meg egy száraz gally, mintha valaki közeledne. Egyszer meg úgy tetszett neki, mintha távoli lónyerítést hallana és ez nem is lehetett csalódás, mert lovaik halkan felnyerítettek.

— Ejnye, de soká elmarad Patakos uram? Vajjon visszatalál-e hozzánk ebben a sötétségben? — kérdezte Eckehardus mester a többiektől.

— Nem kell félni, — felelte egyikük. — Mintha már hallanám is a lépteit...

Ebben a pillanatban fáklyafény csillant meg a bokrok között, és az ötvösmestert erős karok ragadták meg. Mielőtt kiálthatott vagy védekezhetett volna, kezét-lábát összekötözték, a száját betömték, fejére vastag csuklyát húztak, felkapták és a fáklyafény irányában eltűntek vele a sötét erdő mélyén.

MÁSODIK FEJEZET

A főúri pénzhamisítók

János deák, a homonnai királyi főharmincadmester, komor gondolatokba merülve ült a vaskos könyvekkel és még vaskosabb iratcsomókkal telerakott íróasztala előtt.

A szomszéd szobából időnként egyik-másik írnok kémlelődve dugta be a fejét, azután lábujjhegyen megint eltávozott. Az egyik végre bátorságot vett, némán megállt az íróasztal előtt és türelmesen várt. Amikor azt látta, hogy a főharmincadmester még mindig nem veszi észre, elköhintette magát, amivel sikerült János deákot gondolataiból fölriasztani.

— Mi az? Mit zavar kelmed, Mózes diák? — kérdezte amúgyis komor és szigorú arcát összeráncolva.

— Instálom főkegyelmedet, egy bécsi futár várakozik bebocsáttatásra.

— Nohát, vezesse be.

A futár bejött és jelentette, hogy Cuppler Adalbertus, a császári íródeák szekretáriusa, öt személyből álló úti kíséretével együtt másfél óra múlva meg fog érkezni.

A főharmincadmester röviden bólintott:

— Jól van, mehet kelmed. Kelmed pedig, Mózes diák, gondoskodjék tüstént, hogy minden intézkedés megtörténjék. A szekretárius úr kedves, jó barátom, az én vendégem lesz. A három kísérőkatona, a kocsis, meg az inas a hivatalos előírások szerinti ellátásban részesüljenek, a költségek felszámításával. Értette?

A diák némán meghajolt és macskaléptekkel távozott.

János deák néhány levelet és több apró lepecsételt zacskót egy nagy, félig a falba rótt almáriumszekrénybe zárt.

— Így ni! Bizonyíték már volna több az elégnél, de bátorság az nincs egy szemernyi sem, hogy pörbe fogják ezeket a főúri pénzhamisítókat. Ha a tárnokmesterhez fordulok, az a nádorhoz utasít; a nádor őfelségéhez a királyhoz küld, őfelsége pedig csak vállát vonogatja és csak sóhajtozik... No de csak jöjjön Cuppler, majd beszélök a fejével. De hol az ördögbe késik ennyire? — dűnnyögte mogorván.

Veronai kerekesszerű órájára nézett, az olasz Pacificus műve volt ez a csodálatos szerkezet, melynek lapja a kaszás halál képét ábrázolta, alatta latin írással: „Minden óra mondhatja neked: jövel!”

A szekretárius úti hintaja a jelzett időnél vagy másfél órával később végre-valahára csakugyan berobogott a boltozatos kapun. Három bevert fejű fegyveres kísérijét azonban ölben kellett leszededegetni a nyeregből, olyan csúnyán helybenhagyták őket. A borotvált képű, gömbölyű termetű szekretárius uram pedig olyan siralmas ábrázattal szállott ki a hintóból, mint akinek a háza ég.

— Uram Isten! Mi történt veletek? — kérdezte a háziúr a rövid istenhozott után.

— Latrok! Haramiák! Zsebrákok! Zsiványok! — köpködté mérgesen a szekretárius úr. — Ilyen rendet tartasz a megyédben? Világos nappal kiraboltak! Csepp híja, hogy agyonverték! Mindenemet elvitték! — azután lábujjhegyre ágaskodva halkan a fülébe súgta: — Fontos iratokat, letétleveleket és mindezek jegyzékét...

A főharmincadmester összeráncolta a homlokát:

— Dehát kik? Magyarázd meg világosabban!

— Mit tudom én, kik voltak. Azt a te kötelességed lesz kideríteni. Keress, nyomozz, ez a te dolgod! — vágott vissza a szekretárius úr mérgesen és nagy nyögések közt fáradtan ereszkedett egy öblös karosszékre.

— A dolog úgy történt — folytatta, — hogy a cseresi határnál kezdődő szoros útban egyszerre csak, mintha a földből bujtak volna elő, tizenkét lovas martalóc fogta körül a hintómat. Arcuk vörös kendővel volt átkötve, nehogy valaki is felismerhesse őket. A fegyveres kíséreket pillanatok alatt leverték és szétugrasztották. Minden értékes holmimat és pénzemet elszedték, majd halálfenyegetés mellett azt a bizonyos vörös bőrzsákot követelték, amelyben az említett fontos iratok voltak.

— Hát hogyan és kitől tudták, hogy azok nálad vannak?

— Mit tudom én?! — kiáltotta dühösen a szekretárius.

— De én tudom... Folytasd csak tovább, folytasd...

— Nincs tovább! Mit volt mit tennem, elő kellett adnom, mert az egyik martalóc már rám emelte a pallosát, a többiek pedig készülődtek, hogy hintómat széjjelhasogatják. Aztán rámparancsoltak, hogy félóráig meg ne mozduljak és elvágtattak a Szenesvölgy irányába.

— Honnan indítottad útnak a futárt?

— Rétházy Gábor uram kúriájából, ahol tegnap este megszálltam.

— Tudott róla, hogy az iratok nálad vannak?

— Senki, egy lélek se tudott róla.

— Légy kegyes és mondd el körülményesebben, tulajdonképpen miféle iratokat raboltak el tőled.

A köpcös udvari úr verejtékező homlokát törölgette:

— Hiszen jól tudod, hogy amióta Magyarország Szolimán török császár, Zápolya János és Ferdinánd király között részekre szakadt, törvénynélküliség, fejtelenség és zűrzavar dühöng az országban. Az elhatalmasodott főurak fejedelmi jogokat bitorolnak. A szegényebb várurak, nemesek és az eke mellől megszökött jobbágyság hadizsákmányból és rablásból élnek.

A be-beütő rabló török hadaktól, a fosztogató vár-

uraktól és darabontjaiktól megrémült gazdag egyházak, kolostorok, káptalanok és templomok drágamívű oltári edényeiket, gyöngyös és drágaköves egyházi szerelvényeiket jobb idők reményében a vallásos hírben álló főnemesek hűségére bízták megőrzés céljából. Ezek a főúrak a kincseket bevehetetlen váraikba szállították, aláírásukkal és pecsétjükkel ellátott hiteles vélleveleket és leltári jegyzékeket adtak, amelyekben a kincseket darabról darabra felsorolták, értékük és súlyuk szerint, valamint azt is, hogy milyen nagyságú és mennyiségű drágakövekkel és gyöngyökkel vannak kirakva.

Ilyen iratok, letétjegyek és leltári jegyzékek voltak, amelyeket a martalócok elraboltak tőlem. Ezeket a császár egyenes parancsára azért hoztam hozzád, hogy a bennük foglalt egyes daraboknak tüzetes leírásából ki lehessen deríteni, hogy kik a bűnösök. Főuraink közül kik azok a gyalázatos hamisítók, akik Lengyelországban és Németországban hamis arany és ezüst drágaságokat és értéktelen utánzatokat adnak el valódi gyanánt, és ezzel rontják az ország hitelét és becsületét.

A főharmincadmester intett:

— Úgy van. Ezen a módon kerültek a nagyváradi káptalan és Szent László székesegyházának milliókat érő aranykincsei Báthory István országbíróhoz, aki végrendeletében meghagyta szolgáinak, hogy az ecsedi házban őrzött hímzett, gyöngyös, aranyos, selyem és bársony papi öltözeteket égessék el és még a porát is szórják a szélnek. Így akarta elkerülni, hogy e páratlan egyházi kincsek valamiképpen ne kerüljenek illetéktelen kézre és nehogy a pogányok bálványozásra használhassák. Ilyen módon kerültek a Budán, Székesfehérvárott és egyéb helyeken őrzött papi kincsek a Homonnay Drugethok őrizetére Jeszenő várába. Ebre bízták a hájat! — mormogta félhangon.

— Mit mondtál? — kérdezte a szekretárius. — Nem értettem.

— Azt, hogy sorold el, mely főurak által aláírt iratokat és átvételi leveleket rabolták el tőled.

A szekretárius úr homlokát dörzsölte:

— Valamennyire nem emlékszem, hanem majd emlékezetből névjegyzéket készíttetek róluk. Közöttük volt Báthory Györgytől, Büdy Mihály beregi főispántól, Rákóczi János csicsvai várnagytól, Zádorfy János lipolc-vári és kassai várúrtól, Thallóczy Bánffy Boldizsártól és a három Homonnay testvértől.

A főharmincadmester minden névnél komoran bólogatott, és amint a nevek felsorolását a szekretárius befejezte, felvillanó szemmel dörmögte:

— Egytől-egyig valamennyi hamispénzverő!

Midőn a szekretárius csodálkozva nézett rá, erélyesen fűzte hozzá:

— Úgy van, amint mondtam. Noha Báthory és Büdy főuraimék Ferdinánd királyunkat leghívebb emberei és rokonai a hatalmas Homonnay Drugethoknak, ezekkel együtt mégis hírhedt hamispénzverők és aranyhamisítók. De hitvány és káros mesterségükben nincsenek egyedül. Vígán gyakorolják velük együtt más főurak is: Kávássy Kristóf, Némethy Imre, Kázméry Gábor, Füzervár ura és Dobó Ferenc főuram is . . .

— De az Isten szerelméért, ha mindezeket a gonoszágokat tudtad, miért nem jelentetted felséges urunknak és császáruknak? — csapta össze kezét a szekretárius.

— Hát nem tettem? — fakadt ki a házigazda komoran. — És mi volt az eredménye? Először az, hogy felséges urunk nem meri ezeket a hatalmas főúri rablókat törvény elé állíttatni, nehogy Zápolyához pártoljanak át egész atyafiságukkal egyetemben. Másodszor pedig csodálkozom rajta, hogy engem még nem vertek agyon vagy nem üldöztek ki e világból. Hogy tőled az iratokat elrabolták, az annak a jele, hogy hatalmas kezük egészen a bécsi udvar kancelláriáig elér, hol bizo-

nyára jól fizetett kémeik vannak, akik értesítették őket elindulásodról.

— Úgy elrémiszt, hogy valósággal a hideg szaladgál végig a hátamon — hebegte a szekretárius és pirospozsgás arca egyszerre elhalványult a rémülettől.

— Ijedtség helyett inkább gondolkozz és akkor minden ördögösség és varázslat nélkül is ki fogod találni, kiknek volt érdekében, hogy az iratokat elrabolják. Csak keress és kutass, magadtól is rátalálsz a bűnösökre — felelte a főharmincadmester szárazon.

— Drága barátom, lám, te felnyitottad a szememet. Nem hiába bízik benned urunk, a császár, nem hiába dícséri nagy tehetségedet és igazságos erélyedet.

János deák hidegen válaszolt:

— Én hivatalbeli kötelességeimet hűségesen teljesítem mindig és újból megteszem jelentésemet felséges urunknak, királyunknak. Tömeges bizonyítékaim vannak mindenre. De sajnós, ahogy a körülményeket ismerem, minden a régiben fog maradni.

A király már három egymást követő országgyűlésen újabb és újabb törvényeket adott ki a hamispénzverők ellen, de ezeknek semmi foganatjuk sem volt. A főurak, valljuk meg magunk közt őszintén, nem egészen jogtalanul, azt mondták, hogy adjon nekik a király jó pénzt, akkor majd nem vernek hamis pénzt az országban.

Tudom jól, mert akkor éppen Bécsben voltam kihallgatáson, hogy Lengyelországból és Németországból egyre-másra érkeznek a komoly panaszok. Hogy otrombán bearanyozott pléhedények, ezüstözött ólomöntvények és hamisított ékszerek tömegesen kerülnek forgalomba és mindezek Magyarországból származnak. Őfelsége a király rettentően felháborodott a vakmerő csalárdság hírére és, bár tudta egészen bizonyosan, hogy ezek a hamisítások Homonnay Drugeth Gábortól és két öccsétől származnak, még sem tett semmit megfenyíté-

sükre. Én mondom neked, ha ez az állapot tovább így fog tartani, akkor ezek a főurak magukat a királyi harmincadhivatalokat is ki fogják fosztani.

Balázsházy püspök úr őeminenciája nem alaptalanul nevezte őket a pozsonyi országgyűlésen az ország hiénáinak. Igaz, hogy minden oka megvolt rá, mert őt magát is gyalázatosan kifosztották.

— Mondd hát, te is Homonnay Drugeth Gábort vádolod elsősorban?

— Igenis, őt és két fivérét: Antalt és Imrét. Homonnay Drugeth Gábor az ország egyik legelőkelőbb főnemese: Homonna, Kővár és Jeszenő várura és mégis ilyen zsebráknak való hamis mesterséget űz. Lehetne csak Jeszenő várának pincéibe vagy erdeinek titkos rejtekeibe bepillantani, majd meglátnátok, milyen műhelyek vannak ott. Miklós mestertől pedig a királyi és császári pénzverdék főfőmesterei is sok mindent tanulhatnak.

A szekretárius érdeklődve kapta fel a fejét:

— Micsoda? Te ismered? Olyan sokat beszél a mende-monda erről az emberről, hogy szeretnék végre megbízható tájékoztatást hallani felőle!

— Ha csak ez kell, hát megkaphatod, mert én alaposan ismerem ökelmének egész életét. Már régóta gyűjtögetem róla az adatokat, hogy amikor majd szükség lesz rájuk, kellő időben előállhassak. Halljad tehát. Ez a kalandos multú és nagy eszénél, tehetségénél fogva jobb sorsra érdemes ember az erdélyi szászok földjén született, ahová apja, Péter ötvösmester valahonnan Körmöc vidékéről vándorolt. Először Velencében festetett, aztán bebarangolta Németországot, ahol a szobrászatot is elsajátította. Midőn visszatért, királyi kőműves lett és kapubálványokat, oszlopfőket és egyéb szobrászati munkákat faragott. Ezt a mesterséget azonban csakhamar megúnta és újra nyakába vette a világot.

Kóborlásai közben megfordult Perényi Gábornál, Kávássy Kristófnál és végül Dobó Ferenc várába került. Ez a főúr hónapokig sanyargatta, tömlöcbe vettette, ütötte-verte, mert nem akart a hamispénzverés tiltott mesterségére fanyalodni.

Dobó uram várából a várnagy leányának segítségével nagynehezen sikerült szerencsésen megszöknie. Onnan a hatalmas Homonnay Drugeth György udvarába menekült. De cseberből vederbe esett, mert Homonnay uramnak már jól berendezett hamispénzverő pincéje és minden eszköze megvolt és nagymennyiségű arany- és ezüstkészlete csak a feldolgozásra várt. Midőn Miklós mestert a pincék titkaiba beavatták, először kézzel-lábbal kapálódzott. Szép szóval kezdtek próbálkozni nála, de mikor ez nem használt, bottal és korbáccsal kényszerítették rá, hogy legalább a szükséges rézmetszeteket csinálja meg. Végül a legkegyetlenebb fegyverhez nyúltak és minden táplálékot megvontak tőle. Már-már az éhhalál fenyegette, midőn innen is sikerült szerencsésen megszöknie.

Új otthonában, a csicsvai várban, már a maga jószántából gyakorolta a hamispénzgyártást. Mivel meg lehetős adag hiúság és becsvágy is lakozik benne, ebben a nemes mesterségben önállósítani akarta magát és Sárospatakon telepedett le, hogy tudományának ő maga élvezhesse a hasznát. A törekvő férfiút azonban itt is üldözte a balsors. A szomszéd Tüzérvár urai, akiknek aprópénzüik kifogyott, megtudták a jeles mester új tartózkodási helyét, egy csapat markos hajdú segítségével várukba hurcolták és addig el sem eresztették, amíg nem készített nekik néhány ezer jó forintot.

Innen is nagynehezen kiszabadult. Ekkor Homonnay Drugeth Gábor hívta meg először kövári, majd pedig jeszenői várába. Most is ott időzik és Eleutherius mesterrel, az aranycsináló alkimistával együtt gyakorolja a hamispénzgyártás mesterségét. Állításomat egyéb-

ként ezek az ólomból vert és bearanyozott Mátyás-, Lajos-, Ulászló- és Ferdinánd-aranyak is bizonyítják.

Ezzel felkelt, felnyitotta a fali szekrényt és ámuló vendége elé rakta a hamispénzeket rejtő apró vászonzacskókat.

— Ezek a hamis aranyak Németországból és Lengyelországból kerültek hozzám, a Fuggerek, Terentiusok és a Szapiehák váltóházától. De van még más, többféle is.

Cuppler szekretárius uram összecsapta a kezét:

— Hát ez gyalázat! Égbekiáltó szörnyűség! — hápogott négyszögletűre szaladt ábrázattal. Most körülnézett, ünnepélyesen titkolózó arcot vágott, hímzett selyem mellénye alá nyúlt és egy nagy pecsétetes levelet húzott elő onnan.

— Ez őfelsége titkos levele. Homonnay uraiméknak szól. Felséges császáruk a nyilvánosság kizárásával atyailag rájuk parancsol, hogy hagyjanak fel a hamispénzveréssel és az arany és ezüst edények hamisításával. Ez küldetésem második része! Ezt a levelet szerencsére nem rabolták el tőlem, valószínűleg azt hitték, hogy a többivel együtt ez is a leveles zsákban van.

A főharmincadosmester futó tekintetet vetett a nagy császári pecséttel ellátott levélre, aztán vállat vont:

— No, majd meglátjuk, mit használ ez a titkos atyai intelem — szólt gúnyosan.

— Azt hiszed? — kérdezte a szekretárius megütözve.

— Azt hát! Nem intés kell ezeknek, hanem törvény, pörbefogás és ítélet — mondotta szárazon.

— Őfelsége intelmei nagyon komoly és szigorú hangon szólanak és erős a hitem, hogy a szükséges hatás nem is fog elmaradni. Én magam fogom kézbesíteni Homonnay Drugeth Gábor uramnak.

— Akkor Jeszenő várába kell menned, mert a há-

rom testvér most ott tartózkodik. Az előkészületeket tüstént megtétem, hogy mielőbb útra kelhes.

Cuppler figyelmeztetően emelte fel jobbját:

— Csak semmi láрма és feltűnés. Küldetésemről nem szabad tudni senkinek. Ófelsége egyelőre még kímélni akarja ezt a hatalmas és befolyásos családot.

Ebben a pillanatban Mózes diák figyelmeztető köhécseléssel dugta be az ajtón fényesre kikent és kifésült fejét.

— Nos, mi a baj megint? — förmedt rá ura bosszusan.

— A nagyasszony kéreti az urakat. Tálalva van.

A szekretárius urat ez az üzenet szemmelláthatóan kellemesen érintette, mert karját a háziúréba fűzte és nyájas mosollyal mondta:

— No végre, most már hagyjuk a hivatalos dolgokat, kedves barátom uram, mert szörnyen megéheztem. A továbbiakat majd az étkezés után is megbeszélhetjük.

Mialatt az uraságok az asztal örömeit élvezték, Mózes diák az egyik mellékajtón kisurrant az épületből és sietős léptekkel a helység felső végén magánosan álló nemesi kúria felé tartott. Az épület gazdája, mintha csak megsejtette volna jövetelét, már a kertje végében csörgedező patakba hajló fűzfabokrok között várt rá.

A diák óvatosan körülnézett és dolmánya alól egy levélkét vett elő:

— Dömös uram, ezt a levelet tüstént indítsa útnak Jeszenő várába. Egy percet se késlekedjünk! Egyebet nem mondhatok! — szólt suttogó hangon.

Süvegét megbillentette és más úton igyekezett hazafelé. Elégedetten állapította meg, hogy Dömös uram udvarából egy fiatal legény eszeveszett sebességgel vágat tova a Jeszenő felé vivő országúton.

HARMADIK FEJEZET.

Jeszenő-vár titkai.

Mialatt a császári szekretárius a főharmincadmesternél vendégeskedett, a három Homonnay Drugeth testvér nap mint nap fontos tanácskozásba merülve ült a tágas keleti toronyszobában.

A nehéz perzsaszőnyeggel leterített asztalon Homonnay Drugeth Gábor előtt négy kupac aranypénz és egy kerek nagyítóüveg hevert. Mellette finom művű mérleg és egy gyöngyökkel hímzett zöld selyem erszény.

— Ez így nem mehet tovább. A húrt túlságig nem szabad megfeszíteni, mert elszakad. A király nagyon haragszik ránk! — szólt komor hangon.

— Hadd haragudjék, csak magának árt vele. A harag senkinek sem tesz jót! — mondta könnyedén Imre, a legfiatalabb testvér.

Antal, a középso fivér, rosszalóan csóválta a fejét.

— Ez könnyelmű beszéd! Igaz, hogy Gábor bátyánk az ország egyik legelőkelőbb és leghatalmasabb főura és befolyásos atyafiságunk révén olyan pártunk és összeköttetésünk van az ország első családjaival, hogy sem király, sem törvény nem mer belénk kötni. Gábor bátyánk szavait én mégis nagyon is helyénvalóknak és követendőeknek tartom.

Drugeth Imre megvetően vonogatta vállát:

— Ugyan mitől féltek? A Hármaskönyv szerint a hamispénzverés hűtlenségi eset ugyan és mint ilyen, fejvesztéssel és a jószágok elkobzásával büntettetik, de a király óvakodni fog attól, hogy bennünket törvénybe idézzon. Tudja jól, hogy ez esetben egész rokonságunk-

kal együtt a Szapolyaiakhoz pártolnánk át és azt is jól tudja, hogy elég erősnek érezzük magunkat: ha kell, vele is, a törvénnyel is dacolunk. Az én ipam, a hatalmas Bebek György; te Antal bátya, Drágffy Gáspár dúsgazdag özvegyét: Somlyai Báthory Annát vetted nőül; Gábor bátyánk felesége pedig Drugeth leány. Ezenkívül rokonságban vagyunk a Büdy-, Rákóczi- és Perényi-családokkal. E hatalmas rokonság mellett még azoknak a főuraknak a szövetségére is számíthatunk, akik ugyanezt cselekszik, amit mi. Mitől félték hát?

Szavai végén diadalmasan tekintett körül, de Drugeth Gábor megrovó tekintetére lesütötte a szemét.

— Öcsém, öcsém, meggondolatlanul beszéltél. A királlyal és a törvénnyel dacolni: párttűtés. Ebben el kell veszni a legerősebbnek is.

— Úgy van! — vágott közbe Antal. — Magával Ferdinánd király haragjával még csak dacolhatnánk, de most már az ország többsége is zúgolódni kezd a sok hamispénz és értéktelen arany-, ezüstutánzatok miatt. Ezzel a két hatalommal mi sem tudunk dacolni. Az én véleményem szerint hát ezért kell szépszerivel igazítani a dolgon.

Drugeth Gábor elégedetten bólintott:

— Jól beszéltél öcsém, helyesen értelmezted a dolgot. A király, ismétlem, nagyon fel van indulva ellenünk és ezért nehéz dorgálásokkal teli levelet fog küldeni a napokban Cuppler Adalbertus szekretáriusával, akit útközben kiraboltak ugyan, — tette hozzá sokat jelentő mosolygással — de ezt a levelet sikerült neki megmentenie...

— Büdy atyánkfia várnagyának ostobasága miatt. A mi udvarbíránk, Szentiványi, ügyesebben cselekedte volna — mormogta Drugeth Antal a fogai között.

— Mózes diáktól kaptam ezt a hírt és tüstént gondoskodtam róla, hogy ez a dorgáló levél ne kerüljön hivatalosan a kezünk közé. Azt hiszem, értitek. Miután a

levél elveszett, mitsem tudunk őfelsége nehezteléséről. Nem kell rá válasz, mosakodás és ami a fő, időt nyerhetünk.

— Mellesleg megjegyzem, — folytatta Drugeth Gábor, — hogy a királyt János mester, a főharmincados lovalta ellenünk és ő szolgáltatta az áruló adatokat. Ez az ember a mi legnagyobb ellenségünk, és nagy hiba volt, hogy idáig semmibe se vettük ökelmét. Ez is tanulság, hogy az ellenséget, bármily csekélynek lássék is, sohasem szabad lekicsinyelni. No de azért nem ijedünk meg a saját árnyékunktól. Majd gondoskodunk róla, hogy valami nemvárt körülmény elvegye a kedvét a további áskálódásoktól... De most áttérek a fődologra. Azt tudjátok, hogy a Budán, Székesfehérvárott és egyebütt letétbe helyezett papi kincseket a mi őrizetünkre bízták. Kezdetben híven meg is őriztük ezeket az értékeket, azonban amint a Szapolyaiak és Ferdinánd király között dúló örökös harcokban a pénzünk elfogyott, kénytelenek voltunk ezeket a kincseket Lengyelországban és Németországban eladogatni.

A pénz Lengyelországban is szűkiben volt. Bizony édeskeveset adtak az aranyserlegekért, drágaköves fészületekért, ereklyetartókért és kirakott fegyverekért, úgy, hogy a kincsek elpocsékolása helyett hasznosabbnak bizonyult, ha az arany-, ezüstedényekből mi magunk veretünk pénzt. Ezeknek a hamis pénzeknek megvolt a teljes értékük, mert tiszta aranyból és ezüsből készültek. Csakhogy, mint tudjátok, ezekből az üzelmekből az a bajunk származott, hogy arany- és ezüstkészletünk gyorsan megcsappant. Mivel a pénzre égető szükségünk volt, rézből, ólomból és cinkből verettük most már nemcsak az aranypénzeket, hanem a drága egyházi edényeket és egyéb kincseket is, az itt őrzött műkincsek ritkább darabjainak pontos másolatait. Ez a számításunk, mint most kiderült, elhibázott volt. A letétlevelekben, leltári jegyzékekben ugyanis minden egyes darab-

ról a legaprólékosabb leírás szerepel, tehát így azonnal ránk olvashatják, hogy a hamisítványokat csak mi hozhattuk forgalomba, mivel az eredeti darabok nálunk vannak őrizetben. Ettől a nagy veszedelemtől azonban hála Istennek szerencsésen megmenekültünk azáltal, hogy szekretárius uramtól véletlenül elrabolták az iratok nagy részét. De attól a nagy bajtól mégse menekedtünk meg, hogy hamisítványaink durvák, kezdetlegesek és könnyen felismerhetők. Mindenekelőtt ezektől a hibáktól kell szabadulnunk. Olyan ércvegyületet kell kitalálnunk, amely az aranynak és ezüstnek fajsúlyát megközelíti és olyan aranyozási módra kell rájönnünk, amely egykönnyen le ne kopjék és amelyről ne legyen kideríthető, hogy csak közönséges aranyozás.

— Ezeket találja ki Eleutherius, az aranycsináló mester. Ez az ő kötelessége. A formákat és véseteket pedig Miklós mester készítse el az eredetieknek megfelelő finomsággal — vetette közbe Imre, a legfiatalabbik testvér.

Drugeth Gábor bosszusan intett:

— Rögtön felhivatom mindkettőt, de megvallom, Eleutherius mester aranycsináló tudományáért ma már egy fabatkát sem adok. De azért nem ültem tétlenül, gondoskodtam valami más megoldási módról. Bizonyára hallottatok Eckehardus budai ötvösmester találmányáról, amely állítólag olyan tökéletes, hogy az ő aranyozását és ezüstözését nem lehet megkülönböztetni az eredetitől. Erre van szükségünk! Ezt a kincset érő titkot nagy summa arannyal akartam megvásárolni tőle, de nem sikerült.

— Hát bizony ez nagy kár! Még többet kellett volna igérni neki! — mondotta Antal.

— Igérttem neki eleget, de ő csak azt válaszolta, hogy a világ minden kincséért sem árulja el senkinek. Mivel pedig nekünk erre a titokra múlhatatlanul szükségünk van, hát megszereztem máshogyan — folytatta

Drugeth Gábor. Sötét szeme bokros szemöldöke alól diadalmasan felvillant.

— Hogyan, miképen és milyen áron? — kérdezte a két testvér egyszerre.

— Azt hamarosan megtudjátok. Most azonban végezzünk először Miklós mesterrel és Eleutherius urammal.

Drugeth Gábor e szavaknál felállott és egy lefüggönyözött mellékajtón át egy folyosófélébe lépett. Testvérei szótlanul követték. Több sugárszerűen szétágazó folyosó útvesztőjében végre egy tekervényes és szűk lépcsőhöz értek, amely homályos üregbe vezetett. Ez a lépcsőzet olyan furfangosan volt építve, hogy a boltozatról lecsüngő lánc megrántására az egész elfordult és a lejárat elrejtette a kíváncsi szem elől.

A lépcsőzet alján egy szurokfáklyákkal megvilágított folyosó ásított eléjük. Egyik ajtaját belökték. Az ablak mellett álló írópolc mellől egy sovány, kopaszfejű emberke állott fel és mély tisztelettel köszöntötte őket.

— Adjon Isten! No mennyire vagyunk a levelekkel, Bernát deák uram? — kérdezte Homonnay Drugeth Gábor.

— Elkészült mind a kettő. Remekül sikerültek! — felelte a másoló mély hajlongások között és a fiókból két hártyalapot vett elő. A vár ura összehasonlította ezeket az eredeti példányokkal és megelégedetten bólintott.

— Bernát diák, ezekkel valóban remekelt. Senki sem tudja az eredetiektől megkülönböztetni. Csak az a két adománylevél is így sikerüljön, akkor ember a talpán deák uram és meg is lesz érte a jutalom.

— Nagyságos uram, hála kegyes szavaiért, — mosolygott alázatosan a kopasz emberke. — De hogy a címeres levelet lemásolhassam, arany és vörös festékekre van szükségem.

— Megkapja kend, — válaszolta a vár ura és mielőn a szobát elhagyták, halkan odaszólt Antalnak:

— Annyi aranyat ér, amennyit nyom ez a mi deákunk. Nem hiszem, hogy volna még egy ember az országban, aki az írásokat így tudná utánozni. Most már követelheti vissza kincseit a berki apátság. Bernát diák olyan eredeti átvételi levelet fabrikált, hogy senki sem meri a hitelességét kétségbevonni... No de most nézzük meg, mit csinál a mi velencei Giorgio mesterünk.

A folyosóból lefelé vezető lépcsőkön már hallani lehetett azt a furcsa surrogást, amelyet a gyorsan perdülő köszörülő kerék hangja okoz.

Ez a surrogás egy boltozatos szobából hangzott, amelynek végén hatalmas olvasztókemence állott, színnültségig fortogó üveggyurmával.

Ettől nem messze egy nagy köszörűkő forgott, amelyen egy magas, feketeszakállú ember különféle alakú és színű köveket köszörült és simíttatott.

Az íves ablakon élesen betűzött a nap. A táncoló sugár fényében élénken csillogtak a simító ólomlapokon és csiszoló köveken heverő különböző színű drágakő utánzatok. Ezeket a velencei Giorgio mester készítette és köszörülte olyan formában és alakban, ahogy megrendelték nála. A várúr kérdésére azt is kijelentette, hogy rövid idő alatt valószínűleg el tudja már készíteni a keleti gyöngyök hű és természetes utánzatait. Eddig ugyanis gyöngyházzal kísérleteztek, azonban a gyöngyházutánzatok meg sem közelítették az eredetieket.

A vár ura megveregette az olasz mester vállát, aztán fivéreihez fordult:

— Nézzetek ide! Nem szakasztott olyanok-e ezek a rubint-, szafír- és smaragddarabok, mintha valódiak lennének? Ezeknek a gyémátoknak azonban nincsen elég mély tűzük! Giorgio mester, ezen a bajon segíteni kell!

— Az új gyémántgyurmát most olvasztom. Azokat a köveket kell majd megnézni! Fényben és ragyogásban

vetekedni fognak az igaziakkal — felelte az olasz. — Egyébként itt a próba!

— Ez már megjárja, — dicsérték mind a hárman.

Most átmentek a déli szöglettoronyba, amelynek alsó szobájában volt Eleutherius mester aranycsináló és vegyészeti műhelye.

Ez a gömbölyű és ékbe futó boltozatú toronyszoba egy varázsló bűbajos szerkonyhájához hasonlított. A szoba falán szembetűnő helyen függött a mesternek pikelyes sárkánybőrre aranytintával írott oklevele. Az asztalok, állványok és könyvszekrények teteje különböző nagyságú üveggörekkel, lombikokkal és olvasztó edényekkel volt tele, a nagyobb hatás kedvéért mindenféle furcsa, ismeretlen állatok meredeztek a belépőre. A csúcsos tetejű olvasztókemence falára pedig az égi állatkör tizenkét jegye volt felrajzolva.

Homonnay Drugeth Gábor kurtán üdvözölte a bölcsét. Kemény szemrehányásokat tett neki, hogy tudománya egy polturát sem ér, mert a rengeteg kiadás után még akkora darab aranyat sem tudott készíteni, mint a körme feketéje. A tudományában sértett mester védekezni próbált a vád ellen, de Drugeth Gábor durván ráförmedt:

— Mit bánom én, akármekkora a tudománya, — rivallt rá dühösen. — Már három esztendeje süt, főz folytonosan és még sincs eredménye a munkájának. Még csak egy jóra való öntvénykeveréket sem tudott kisütni.

Eleutherius mester sértődötten kezdett magyarázni:

— De kéremalással, az én érckeveréseimnek rejtélyes összetétele és a vörös oroszlánnak meg a zöld sárkánynak alkimiai mennyegzője...

— Megint ezekkel a sültbolondságokkal kezdi! — szakította félbe Drugeth Gábor mérgesen. — Nekem két olyan ércvegyületre van szükségem, amelyeknek fajsúlya megközelíti az aranyét és ezüstét. Ha három hét

alatt ezt ki nem találja, a tömlőc fenekére vettetem és bizony mondom, ott fog elpenészedni.

E fenyegetésre Eleutherius mesternek még a fején lévő csúcsos süvege is megbillent ijedtében. Ötölt-hatolt, eget-földet ígért, mert tudta, hogy a várúr ilyesmiben nem érti a tréfát. Mikor azonban a három fivér eltávozott, csontos öklét összeszorította és megfenyegette őket:

— A tömlőc fenekére? No, majd meglátjuk, Drugeth Gábor uram! — dörmögte és sötét, fenyegető tekintete messze kísért a távozókat...

— Bátyámuram, erre a jámbor tudósra ugyancsak ráijesztettél, — mondta nevetve Drugeth Imre.

— Ez bizony nem ijesztgetés. Ilyesmiben nem szoktam tréfálni! — felelte rá bosszusan.

Egy mellékfolyosón át most a pincék felé tartottak.

A sziklába vágott pincéknek egy félreeső mellékszárnyában, amelyet vastag fal rekesztett el a többiek-től, tökéletesen berendezett pénzverő és olvasztóműhelyek voltak.

A nagy fujtatókkal élesztett kohókban fojtó párákat gőzölve izzottak az érckeverékek. Miklós mester ezeket részint formákba öntögette, részint pedig vastag lapokra nyújtva, a megfelelő acélvésetekkel különféle pénznek-mekké verte ki, később ezeket megaranyozták és meg-ezüstözték. Odébb egy alacsony asztalon értéktelen fém-öntvényekből készült kelyhek, ereklyetartók, kard- és törmarkolatok, gerezdes hadibuzogányok, gyűrűk, láncok és más egyéb ékszerek várták az aranyozást és a hamis drágakövekkel való berakást. Miklós mester kiválóan értett ezekhez, de páratlan tehetségű mestere volt a vésésnek és hornyolásnak.

Homonnay Drugeth Gábor nagyon barátságtalanul fogadta a mester köszöntését.

— Jöjjön kelmed utánunk a toronyszobába, mester, egynémely megbeszél-nivalónk lesz. Embereit pedig serkentse pontosabb és finomabb munkára, különben

nagy baj lesz — mondta fenyegető hanghordozással és a kohók körül foglalatoskodó ötvösmunkásokra mutatott.

Miklós mester levetette bőrkötényét és egy barna dókát öltött magára.

Most elhagyták a pincét és Miklós mester szótlanul követte őket.

A toronyszobába lépve, Drugeth Gábor az asztalon lévő aranyhalmazra mutatott:

— Mindenekelőtt hasonlítsa össze kelmed ezeket a hamisítványokat a zöld selyem erszényben lévő igazi, jó pénzekkel.

Miklós mester fejét rettegve húzta a nyakába és remegő hangon ismerte be, hogy bizony ezek az általa vert hamis aranypénzek nem a legjobban sikerültek. Aztán némi bizakodással tette hozzá:

— Ha itthon nem is, de külföldön bizonyára el lehet helyezni őket.

Drugeth Gábor homloka komor redőkbe húzódott:

— No, most ezt a két darab hamis Ferdinánd aranyat vegye fel, hasonlítsa össze a valódiakkal.

Miklós mester szótlanul engedelmeskedett. Először ötlött-hatolt, aztán Drugeth Gábor szigorú tekintetének hatása alatt dadogva elismerte, hogy ezek jobban megközelítik az igaziakat, mint az övéi.

— Ezeket Büdy Mihály beregi főispán ötvösmestere készítette. Miért nem tud kelmed is ilyeneket fabrikálni? — dörrent rá a vár ura olyan hangon, hogy az íves ablakok is megreszkettek belé.

— A gyurma rossz... Az érc nem alkalmas... Az aranyozás nem tapad jól rá... — próbált ijedten védekezni. De urának haragos tekintete elhallgattatta:

— Hallja kegyelmed! Három hét múltán Eleutherius mester olyan érckeverékeket fog gyártani, amelyek az aranynak és ezüstnek fajsúlyát, csengését és egyéb tulajdonságait meg fogják közelíteni. Megszerzem kel-

mednek a budai Eckehardus ötvösmester aranyozási és ezüstözési titkát és ha ezekután a készített aranypénzek és kincsek nem ütik meg a mértéket, akkor kegyelmednek fel is út, le is út, mehet Isten hírével, ahová tetszik.

Miklós mester ettől jobban megijedt, mint amikor Dobó Ferenc várában a mérges skorpióktól és százlábú férgektől hemzseggő tömlőccel, éhhalállal és válogatott kínzásokkal fenyegették. Tudta jól, hogy abban a pillanatban, amint nem védelmezi őt a Homonnay Drugethok hatalma, János deák, a főharmincadosmester azonnal elfogatja és törvény szerint a fejét minden teketória nélkül leütteti.

Miklós mester eget-földet ígért s esküdözött, hogy a jövőben minden hibátlanul fog menni.

— Jól van! — felelte a vár ura kissé lecsillapodva — ismerjük kelmed tehetségét és képességeit és ezért jutalmazzuk szolgálatait fejedelmi módon. De tudja meg, hogy a király haragszik és gyanakodik ránk. Másfél hónappal ezelőtt Lengyelországból, Augsburgból és Lipcséből, sőt még Danzigből is egyre-másra jöttek a panaszok. Maguk az uralkodó fejedelmek emeltek panaszt, különösen azokért a hamis templomi kincsekért, amelyeket a danzigi minorita kolostor és a targowi apátság vásárolt. Ezek között volt egy karbunkulusokkal kirakott nehéz oltári aranykereszt, egy smaragdos mostrancia, két pásztorbot és négy drágaköves aranykehely, amelyek a panaszlevél szerint: „silány hamisítványok. Bámulatos, hogy a kincsekhez értő szent atyák az otromba utánzatokat tüstént fel nem ismerték...”

A teremajtón hármias koccantás hallatszott.

— Bejöhetsz, Lénárt! — kiáltott érces hangon a vár ura.

Öreg és megbízható szolgájának jeladását megismerte.

Lénárt bedugta deres fejét és jelentette, hogy Szentiványi Lajos udvarbíró kér bebocsátást.

— Jöhet! — kiáltott Drugeth Gábor olyan erősen felindulva, hogy fivérei megdöbbenve néztek rá.

De csodálkozásuk örvendező meglepetésre változott, midőn az ajtón Patakos uram lépett be és maga előtt taszigálta az összekötözött kezű Eckehardus ötvösmestert.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

NEGYESEDIK FEJEZET.

A király levele.

— Nagykegyelmed parancsára, csalárd módon, erőszakkal hurcoltak ide, Homonnay Drugeth Gábor uram.

E merész megszólításra a várúr dőlyfösen vetette magát hátra a székében és fölényesen méregette végig az öreg ötvösmestert.

— Hát nem örül neki mester uram, hogy a Homonnayak vendége lehet? — kérdezte gúnyosan.

— Tiltakozom az erőszak ellen és követelem, hogy azonnal bocsásson szabadon! — kiáltotta az ötvösmester egyre fokozódó haraggal. — Ez az ember — itt fejével a magát Patakosnak nevező Szentiványi udvarbíró felé intett — ravaszul kieszt mesével elcsalt házamból, azután megkötözve ide hurcolt.

Homonnay gúnyosan mosolygott:

— A rókát csapdával, az embert szép szóval fogják, mester uram! Már csak nyugodjék bele szépen a történetbe és ha okosan viseli magát, különb dolga lesz nálunk, mint odahaza!

— De én nem akarok itt maradni! Tiltakozom! Ez erőszak! Közönséges emberrablás! — kiáltott reszkető dühében.

— Udvarbíró uram, oldozza fel a mester kezét. Az ilyen finom vendéget tyúkkal, kaláccsal és finom borral kell tartani.

— Dehát mit akarnak tőlem főkegyelmetek? Aranyat, ezüstöt vagy váltságdíjat fizessenek? — kiáltott magánkívvül.

A három testvér szikrázó tekintettel nézett rá:

— Tartsa kelmed a nyelvét pórázon, nem vagyunk mi zsebrákok! — mordult rá Imre fenyegető hangon.

Bátyja csendre intette és hidegen nézett végig az ötvösmesteren.

— Az okot akarja tudni kegyelmed? Ime hát! Egy időben nehéz aranyakat ígértem kelmednek ama bizonyos aranyozási titokért. Ezt a titkot akarjuk tudni. Tanítsa meg rá Miklós mestert, hogy annak rendje és módja szerint felhasználhassuk a tudományát.

— Ezt sejthettem volna! Most végre felnyílnak a szemeim. — Dűhtől szikrázó tekintettel nézett Homonnayra, aki várakozó pillantással leste a választ.

— És ha beavatom Miklós mestert, szabadon bocsátanak főkegyelmetek? — kérdezte rekedt hangon.

— Azt majd meglátjuk... Az a viszonyoktól és a körülményektől függ — válaszolta kitérően.

Az ötvösmester dacosan felvetette a fejét és keményen farkasszemet nézett a három testvérrel.

— Értem, főuraim. És azt felelem rá, hogy akár szabadon bocsátanak, akár nem, ezt a titkot nem árulom el sem kérésre, sem fenyegetésre senkinek. És most tegyenek velem, amit akarnak — mondta eltökélten.

Homonnay Gábor a nem várt ellenkezésre elpirult haragjában, de még türtőztette magát:

— Egészen a mi hatalmunkban van, gondolja meg hát jobban a dolgot — szólt fenyegető hangon.

— Amit mondtam, amellett meg is maradok — felelt az ötvösmester megingathatatlan szilárdsággal.

Homonnay Gábor akkorát ütött öklével az asztalra, hogy a nehéz tölgyfalap nagyot reccsent belé.

— A legmélyebb tömlöc fenekére vele! — kiáltotta harsányan.

Midőn a betóduló csatlósok a mestert kivezették, a fogoly hallhatta, amint dűhtől elfúló hangon sziszegte öccseinek:

— Krisztus urunk öt sebére esküszöm, vagy megpuhul, vagy ott pusztul el a tömlőc fenekén! . . .

Másnap kora hajnalban a kopók csaholása verte fel a vár udvarát, a három testvér vadászatra indult.

A hajtók ott vártak az erdős hegyoldal lábánál. A kereplők zajától és a fatörzsek puffogásától csakhamar zúgott a reneteg. A vadak ijedten kerestek menedéket üldözőik elől.

Dél felé már rengteeg szarvas, őz, sőt egy vén hiúzhím is szaporította a gazdag vadászszákmányt. Homonnay Gábor módfelett megörült a hatalmas vadászszákmánynak.

Midőn ebéd után a hajtókat hazaküldte, cserkészni indultak a szomszédos hegyoldalra.

— Velem tartasz a szenestanyára? Csak egy veréb-ugrás az egész. Imre öcsénk addig a kopókat majd nyomra vezeti — vetette oda Antal öccsének.

A szenestanyának nevezett sziklavölgy a reneteg méhében mélyen elrejtve feküdt. Egyik barlangja pénzverőműhelynek volt berendezve. De itt csak durva lengyelgarasokat és azokat a horgannyal kevert ólomból készülő papírvékony ezüstdénárokat verték, amelyeket a köznép jobban szeretett a nagyobb értékű arany- és ezüstpénzeknél, mert azt hitte, hogy ezekkel nem csalhatják meg olyan könnyen.

A völgy felé vezető meredek ösvénynél, amely inkább vadcsapásnak látszott, mint járt útnak, lovaikat egy fához kötötték. De alig haladtak párszáz lépésnyire, midőn Homonnay Gábor halk káromkodásban tört ki, mert az ösvényen át egy embert látott a bokrok között eltűnni.

— Be kell érünk minden áron! Tudni akarom, kicsoda és mit keres ezen a vidéken — dörmögte és intett, hogy ő jobbra, öccse pedig balra keresse a menekülő nyomait.

De nem soká kellett keresniök, mert a rejtélyes em-

ber nem bujkált előlük, hanem ott, ahol eltűnni látták, a fűbe heveredve bevárta őket.

— Ki vagy és mi keresnivalód van az én erdőmben? — förmedt rá Drugeth Gábor és az oldalán függő vadászkéshez kapott.

Az idegen azonban cseppet sem ijedt meg ettől a fenyegető mozdulattól, hanem nyugodtan és bátran köszöntötte őket. A vállán lógó tömött tarisznyába nyúlt és egy marék fűvet vett ki belőle:

— Simon mester vagyok és Keszi Benedek uram házánál élek Kemencén. Sokszor napokra is elkóborolok, hogy a ritka gyógyfüveket megtaláljam.

Homonnaynak eszébe jutott, hogy csakugyan halott beszélni erről a Kesziéknél lakó ezermesterféle emberről, aki különösen a háziállatok gyógyításáról messze vidéken híres.

Barátságosabb hangon kezdte kérdezgetni. Akkor pedig, midőn meghallotta tőle, hogy egy vén medve elől alig tudott megmenekülni, örömeiben derakasan megölelte.

— A hajtásból szökött ki a vén ravasz és mi nem vettük észre. Mondja már tovább frissen a többit, hol látta kelmed?

— Igenis, instállok — erősítette az ezermester és nagy bőbeszédűséggel kezdte magyarázni, hol látta, milyen volt, mennyire megijedt a hatalmas fogait csatogtató fekete szörnyetegtől.

Homonnaynak nem volt türelme végighallgatni a hosszú lére eresztett beszédet.

— Ne lefetyelj annyit, hanem mondd meg tovább, hol láttad a medvét.

— A Nyergesnek nevezett hegyszakadék barlangjában tűnt el és onnan nem is jött már ki.

Homonnaynak egy percnyi maradása sem volt már.

— Gyerünk öcsém! — kiáltotta és sebesen visszafelé törtetett a lovakhoz.

— Ugyan siess hát! Szenestanyát mindenkor helyén találjuk, de a medvének lábai vannak.

Simon mester is utánuk loholt, amennyire csak a lábai engedték.

— Csak egypár szót, könyörgöm nagykegyelmű főuraiméktől! — kiáltotta lihegve.

— No mit akar még kend? — kérdezte Drugeth Gábor türelmetlenül, de még csak nem is lassította a lépteit.

— Jeszenő várának környékén terem a csodás erejű tetemoldó fű, az ínnyujtó gyökér és a drága ezer-aranyos virág. Nagykegyelmű főuram, engedje meg, hogy azon a környéken kószálhassak és gyűjthessem ezeket a gyógyító füveket! — lihegte Simon mester futtában.

— Jól van, megengedem — adta beleegyezését Homonnay anélkül, hogy visszatekintett volna. Örült, hogy megszabadulhatott tőle.

Pedig jól tette volna, ha visszatekint, mert abból a különös mosolygásból, amellyel az idegen utánuk nézett és ahogy a környéket vizsgálta, alighanem gyanút fogott volna. Ha pedig nyomon követte volna Simon mestert, ezek a nyomok nem Kemencére, Keszi Benedek úram portájára, hanem Homonnára vezettek volna, egyenesen János deák főharmincados mester uram szobájába...

Az idegen lihegve állt meg az ajtóban.

— Örömmel jelentem, hogy nemcsak az erdei hamispénzverő tanyát sikerült kikémlelnem, hanem remélem, hogy még magába Jeszenő várába is be tudok jutni nemsokára.

A főharmincados mester nagyon meg volt elégedve az elmondott hírekkel.

— Ember vagy a talpadon, György. De hogy jutott eszedbe, hogy Simon mesternek a bőrébe bujj?

— Egyszerűen azért, mert bár Simon mester hírét

mindenki ismeri errefelé, ökelmét magát senki sem — felelte György, aki a harmincadhivatalnak mázsálómestere és János deáknak testtel-lélekkel híve és bizalmas embere volt.

— Hát a Homonnay urak medvére készülődnek? No, csak vadásszanak! Három nap múlva kapják csak az igazi medvét a király öfelsége levelében! Arra magam is kíváncsi vagyok, hogy ezt a medvét hogyan ejtik el — nevetett jóízűen a mester.

György azonban savanyú arccal vakarta a tarkóját.

— Tud-e erről rajtunk kívül még valaki?

— Egy lélek se! De mit akarsz ezzel mondani?

— Csak azt, ha az ember nagy vadat csapáz, nagyon óvatosnak kell lennie. Egy idő óta észrevettem valamit a ház körül és résen állok, de mindaddig nem szólok róla, amíg rajta nem csípem ökelmét. Azért hát kettőnkön kívül egy léleknek se szóljon. Még a szekretárius uramat se avassa bele semmibe. Ez az én tanácsom.

— Én pedig megfogadom, mert eddig mindig hasznát vettem a tanácsaidnak. Igazad van, Cuppler Adalbertusnak gyakran eljár a szája. Mátyás diáknak is olyan hűhóval adta ki a parancsot, hogy Szent László napján látogatóba indul, hogy csak a süket nem hallhatta a házban.

— Űgy! — mondta a mázsamester különös hangszúllyal, de egyéb megjegyzést nem tett rá.

Midőn látta, hogy a mester kérdően néz rá, újra a medvére terelte a beszédet és bevallotta, hogy életében még ilyen szörnyen nem ijedt meg. Mikor az óriás szörnyeteg ott fujtatott a háta mögött, ő meg nyargalt előre, ahogy csak a lábai bírták, azt hitte, hogy most ütött az utolsó órája.

Homonnay Gábor másnap csakugyan felhajtotta és el is ejtette a medvét. De nagyon drága árat fizetett a bőréért, mert Antal öccse nélkül otthagya volna a foga

fehérét: a nem halálosan talált vad ugyanis rárohant és iszonyú talpaival már csaknem összetörte a bordáit, midőn öccse egy jól célzott lövéssel leterítette.

Így is csúnyán össze-vissza hasogatva került ki a medve karmai közül és három napig nyomta az ágyat. A negyedik napon, Szent László napjának alkonyán, udvarbírája beállított hozzá és egy nagy császári pecsétel ellátott levelet nyújtott át neki.

Kínzó fájdalmai mellett is örömsugár villant át arcán és maga vágta fel a levél zöld selyemzsinórját és pecsétjét. Azután két öccséért küldött.

Midőn fivérei beléptek, diadalmasan mutatta nekik a levelet.

— Mondd el Lajos szolgám, hogyan történt a dolog? Okosan csináltátok-e?

Az udvarbíró ravaszul mosolygott.

— Egy kis kárral esett meg, mert a halastó gátját átszakítottuk, hogy a víz elöntse az utat. Krincsót pedig odaültettük a gát szélére halászni.

A víz egészen a Medgyeshalomig húzódott. Midőn a bécsi úr odaérkezett, a víz láttára ijedtében szeme-szája elmeredt. Krincsótól megtudakolta az áradás okát és bőséges jutalmat ígért neki, ha járható utat mutat Jeszenő felé.

Krincsó egy ideig kérte magát, azután nagy körülövel elvezette Nádasfa felé, ahol mi, tűzegvágó és téglavető cigányoknak öltözve, már vártuk a régi téglavetőnél. Krincsó itt zsebrevágta a jutalmat és azt mondta neki, hogy most már csak kocogjon mindig ebben az irányban előre, nem tévesztheti el az utat. Az idegen úr lassú ügetéssel nekiindult az elhagyott tűzegvágásoknak, amelyeknek tetejét a fű, moha és ezerféle giz-gaz csálókán benőtte.

Egy ideig egészen jól ment a dolog, de midőn a talaj süppedni kezdett a ló lábai alatt, láttuk, hogy vissza akar fordulni. Valahogyan újra szilárd talajra vergődött és

vígan vágatott tovább. Már egészen eltűnt a szemünk elől, midőn egyszerre kétségbeesett segélykiáltás és háborzongató lőnyerítés hasította át a levegőt.

Csak erre vártunk.

De azért még egy kis ideig hagytuk, hogy a hínárban evickéljen és csak azután rohantunk segítségére ásóval-kapával.

A bécsi úr akkor már nyakig ült az iszapban. Magyarul, németül, sőt még franciául is segítségért ordított. Lova azonban valahogy mégis kikáשמálódott és minden ízében remegve állott a tőzegverem szélén.

Persze hogy hamarosan szárazra rántottuk ökelmét és pillanatok alatt leszedtük róla a ruháját. Amint a mocskos ruhát össze-vissza tapogattam, észrevettem, hogy a vastag selyemmellény bélésében valami ropog. Abban kell tehát a levélnek lennie.

Erre úgy tettem, mintha nagybuzgón nekiállanék az iszapos ruha kimosásának. A többiek is serényen segítettek, ezalatt a mellényt észrevétlenül eldugtam egy csomó káka közé.

Hej, de micsoda mennykőpotyogtató káromkodást és átkozódást csapott a bécsi úr, mikor megtudta, hogy mellénye bizony az iszapba veszett mindenestől. A haját tépte dühében, szidott bennünket mint a bokrot, fenyegetett a császár haragjával, a főharmincados hajdúival és fogdmegeivel. De bizony a mellény csak nem került elő és ökelmének azon sárosan és vizesen vissza kellett baktatnia Homonnára...

A három testvérnek a könnye is csorgott a nevetéstől.

Homonnay Gábor bőséges jutalmat ígért udvarbírájának és nagy dícséreték között bocsátotta el. De előbb a lelkére kötötte, hogy mutassa ki a tudományát az ötvösmesteren és mielőbb puhítsa meg a makacsságát.

Midőn az udvarbíró távozott, Gábor úr ragyogó arc-cal fordult öccsei felé:

— Nos, mit szoltok hozzá? Úgy-e remekül kigondoltam, mi? Ez a Szentiványi valóságos ördög a cselek és törvények koholásában! A gyanúnak még csak árnyéka se férhet hozzá, hogy mi sikkasztottuk el a király levelét. Sőt inkább Cuppler uramnak gyűlik meg a baja és bizonyára kegyvesztett személy lesz a császárnál, amiért olyan pipogyán engedte, hogy az iratokat elrabolják tőle és betetőzésül még a császár titkos levelét is elveszítette. Ez a két eset még a főharmincados uramnak befolyását is csökkenteni fogja az udvarnál és gondom lesz rá, hogy alkalomadtán neki is kellő gáncsot vethessünk... No de most lássuk, mit ír a mi legkegyelmesebb császárunk és királyunk — mondta gúnyosan és olvasni kezdte a mocsárvíztől foltos és átázott levelet.

A levél azonban nagyon elrontotta mindhármost jókedvét. Komoran és elhűlt arccal néztek egymásra.

A király ugyanis minden bevezetés és kerülgetés nélkül kemény szavakban szemükre lobbantotta bűnüket, gyalázatos rablásnak, az országot megkárosító gonosz üzemeknek és égbekiáltó csalásnak nevezte hamisító mesterségüket. Kemény parancsal megtiltotta nekik, hogy gazságukat tovább is űzzék és ha ez mégis megtörténik, a legelső panasz esetén törvény elé fogja őket idézni és mint közönséges bűnösökkel fognak velük elbánni.

Homonnay Gábor heves káromkodások között fújta ki dühét, fivérei is elkeseredetten csapkodták az asztalt. Szidtak és fenyegettek mindenkit, a királytól kezdve az utolsó harmincados fogdmegig, de leginkább a főharmincados mesterre fenték a fogukat. Szerintük ugyanis ő volt a besúgó, ő árulta be mindhármost a királynál.

— Csak lassan a testtel! — csillapította őket Antal. — A királyi figyelmeztetést nem kaptuk meg, így hát nincsen tudomásunk róla és jó idő fog eltelni, míg őfelsége egy második ilyen levéllel kedveskedik nekünk.

Ezentúl minden igyekezetünket arra kell fordítani, hogy hamisítványaink tökéletesen hasonlítsanak az igaziakhoz és egykönnyen ne süthessék rájuk, hogy hamisítványok.

Homonnay Gábor a fogát csikorgatta:

— Ehhez azonban Eckehardus ötvösmester aranyozási titkára van szükségünk. De az ördög bújt ebbe a keménynyakú emberbe, semmi áron sem akarja elárulni. No de majd én veszem a kezembe és ha tovább is macskodik, hát a korbács és a kínzóeszközök majd kiszedik belőle a szép szót. Csak arra várok, hogy a sebeim begyógyuljanak . . .

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ÖTÖDIK FEJEZET

A két Simon mester

A medvetépte sebek csak nehezen gyógyultak. Homonnay Gábor napról-napra mogorvább kedvvel nézte, amint öccsei hangos kürtrivalgás és kopócsaholás kíséretében vadászni indultak a rengetegbe.

Egy reggel a várnagy titokzatos ábrázattal állított be hozzá. Jelentette, hogy az erdőkerülők, bástyaőrök és szénégetők tudatták vele, hogy egy furcsa viselkedésű ember, hátán tarisznyával, majd itt, majd ott bukkan fel a rengetegben, sőt a várhegy oldalán is látták már néhányszor kóborolni.

Homonnay először meghökkent, de azután a leírásból ráismert Simon mesterre. Mogorván mondotta a várnagynak, hogy engedjék csak azt az embert bántatlanul járni-kelni mindenfelé...

Hogy kedvetlenségét és halálos unalmát elűzze, néha-néha Eleutherius mesterrel olvastatott fel különböző alkimista könyvekből és meséltetett vele a bölcsek kövéről, amelynek Eleutherius mester buzgó kutatója volt. Előfordult az is, hogy Miklós mesterrel tanakodott.

Egy napon Miklós mester diadallal rontott be hozzá, hogy sikerült két olyan ércvegyületet felfedeznie, amelyek súlyra, csengésre egészen jól megközelítették az aranyat és ezüstöt.

Eleutherius mester látszólag örült a felfedezésnek, de titokban írgykedett is. Régóta vetélytársa volt a tehetséges Miklós mesternek, aki viszont az ő tudományát lenézte, kigúnyolta és megvetette. Most is csak az alkalmat leste tehát, hogy beleköthessen. A várakozásnál jobban sikerült a dolog, mert a két tudós férfiú a

vita hevében majdnem öltre ment egymással. A rosszkedvű Homonnay rettenetesen felbőszült a lármán és ráparancsolt Miklós mesterre, hogy Eleutheriust penderítse ki a szobából. Miklós mester szó nélkül teljesítette a parancsot, ami nem is volt túlságosan nehéz feladat számára, mert a gyenge, törekeny testű Eleutherius nem volt méltó ellenfél. Az öreg alkimista viszont annyira felbőszült, hogy harmadnap érthetetlen körülmények között eltűnt és megszökött a várból.

Homonnay Gábor nem búsult túlságosan az alkimista után, de a kapuőröket mindenesetre deresre húzatta, amiért nem örködtek elég éberén. Haragja azonban hamar elpárolgott, mert Miklós mester ércvegyületei és a különböző érdekes kísérletek minden idejét lekötötték.

A legjobb reményekkel telve jött fel éppen az olvasztóműhelyből, midőn az öreg Lénárd azzal a hírrel lepte meg, hogy Imre öccse lóhalálában Kemencére vágatott. Tüstént el akarja onnan hozni a híres Simon ezermestert, mert ezerötszáz aranyon vásárolt drága arabs paripája valami ismeretlen betegségbe esett. Az előző napi vadászaton ugyanis kimarjult a hátsó lába, nem eszik és rettenetesen felfuvódott: az istállómaster a legrosszabbtól tart.

A vár ura kedvetlenül vont vállat:

— Öcsémnek dédelgetett, kedves állatja... Csak legalább otthon találja a világkerülő csavargót. Hopp! Megvan! Emberek, — kiáltotta oda a várnagynak — ha meglátjátok azt a bizonyos embert a környéken, hát hozzátok iziben a várba.

Néhány embert pedig azzal a paranccsal küldött el, hogy siessenek az erdőkerülőkhöz és hajtassák fel, hátha itt lesz valahol a környéken.

Szobájában a virágos török szőnyegen elgondolkozva járt fel-alá, közbe-közbe sérült karját próbálgatta: szemmelláthatóan javulásnak indult. Éppen csengetni

akart öreg szolgájának, hogy újra bekötöztesse, midőn az éppen belépett és jelentette, hogy Mózes deák kívánja mély tiszteletadását tenni.

A dölyfös főúr szokatlan nyájassággal fogadta az alázatos hajlongások közt belépő deákot.

— Mi az, deák uram? Személyesen jött el? — kérdezte várakozásteljesen.

— Igenis, kegyelmes főuram! Hivatalból a szomszéd fiókharmincadba küldtek, ezért egy ugrásra félretértem, hogy magam jelenthessek be egyet-mást, — felelte Mózes deák és sunyi ábrázatát fontoskodó ráncokba szedte.

— No mi az, halljuk hát!

— Cuppler szekretárius csúnya állapotban érkezett vissza Homonnára. Szörnyen kétségbe volt esve, hogy az a bizonyos levél a mocsárba veszett ruháival együtt — szólt és lesütött szempillái alól leselkedő tekintetet vetett a főúrra.

— Bizony, ez az eset nekünk is igen kellemetlen, mert nagyon óhajtottuk volna ama bizonyos levélnek a tartalmát ismerni, — mondta Homonnay jól színlelt bosszúsággal.

— A főharmincados mester azonban gyanakszik, hogy nem véletlen szerencsétlenségről, hanem előre kiszelt ravasz cselről van szó — mondta és minden szót külön megnyomott.

Homonnay vállat vont:

— Hát csak gyanakodjék és keressen. Mi azonban inkább beszéljünk érdekesebb dolgokról. Van-e valami ilyen híre kelmednek? — kérdezte száraz, rendreutasító hangon.

Mózes deák alázatos állásba kapta magát:

— Igenis. Nagy riadalom és felfordulás van nálunk, mert az elmúlt éjszaka egy császári futár érkezett azzal a paranccsal, hogy Cuppler szekretárius a fő-

harmincados mester kíséretében haladéktalanul induljon Bécsbe.

Homonnayt ez a hír nemcsak meglepte, de nyugtalanította is. Metsző tekintetét merőn szegezte a deák kétszínűen mosolygó ábrázatára.

— Van-e még egyéb híre kelmednek? — kérdezte nyersen.

Midőn a deák tagadóan rázta fejét, egy berakott szekrényhez lépett és tíz darab aranyat vett onnan elő. A judáspénzt a deák markába nyomta.

— Ez csak foglaló. Iparkodjék, hogy hírül adhassa kelmed, mikor indul a gazdája Bécsbe és miért hívták oda? Akkor busás ráadást is kap fáradozásainak jutalmául.

Mózes deák szeplős arca rákvörösre gyulladt az örömtől.

— Iparkodni fogok a híradással — ígérte, azután mély hajlongások között távozott.

Homonnay a nagy íves ablakhoz lépett és elgondolkozva nézett utána, amíg csak a kanyargós várútnak egy oldalösvényére fordulva eltűnt a szeme elől.

— Csak Antal volna itthon! Ő világosabban lát az ilyen dolgokban. Mert annyi bizonyos, hogy a főharmincados mesternek Bécsbe rendelése mögött valaminek lappangania kell. Ez az ember már kezd túlságosan veszedelmes lenni mindnyájunkra — mormogta elsötétült képpel.

Rövid ideig tartó töprengés után Szentiványi Lajost, az udvarbíró-t hívatta magához. Egészen napszállatig tanácskozott vele, akkor pedig az udvarbíró lóra ült és elvágtatott a Sárospatak felé vezető úton, hogy Mózes deákkal visszatérő útjában találkoz hassék.

Homonnay másnap reggel nem a legjobb kedvvel ébredt: éjszaka nyomasztó, lidérces álmok gyötörték. Nagyon hiányzott neki Eleutherius mester, aki az álmok

magyarázatához is értett és a csízió segítségével mindig meg tudta fejteni álmait.

Töprengése közben egyszerre az is eszébe jutott, hogy a megszökött Eleutherius mester sok bizalmas dolgot is tudja és ha most ellenségeikhez szegődik, bizonyára ártani iparkodik nekik. Ez a gondolat még jobban elrontotta a kedvét. Valóságos emberevő képpel nézett az öreg Lénárdra, aki a reggelijét hozta és közben azt ujságolta, hogy Imre úrfi alighanem már csak a bőrét találja meg drága arabs paripájának, ha nem siet a gyógyító ezermesterrel.

Erre a hírre Homonnay Gábor a reggeli után maga is lement az istállóba.

A gyönyörű állat csakugyan nagyon gyalázatos állapotban volt. Megtört tekintettel, felpuffadt testtel hevert az almon és szájából időnként habos vér szivárgott kifelé.

— Ez már a gyepmester kezére való! — mondotta mogorván az istállómesternek. Éppen távozni készült, midőn a várnagy jelentette, hogy a bükkös felől két erdőkerülő kíséretében Simon mestert látták közeledni.

Erre őt maradt és kíváncsian várta, hogy az ezermester tudománya fog-e valamit használni. Simon mester, midőn a ló mellett a vár urát is megpillantotta, olyan riadt képet vágott, mintha el akarna szaladni. De azután összeszedte magát és nagy hókusz-pókusz között mindenekelőtt eret vágott a paripán. Azután forró vizet, meg csutakokat hozatott és a lovászok segítségével nekilátott a gyógyításnak.

Nem sok idő múlva úgy látszott, mintha a szegény állat csakugyan megkönnyebbült volna egy kissé. Nehéz hörgése megszűnt és a vér szivárgása is elállt. A lovászok és az ott lábatlankodó cselédek erre hangos örömiadalt csaptak, sőt maga Homonnay is elismerő szavakkal jutalmazta az ezermester tudományát.

Egyszerre Homonnay Imre toppant be sebesen az istálló ajtaján.

— Él-e még drága arabs paripám? Itt van végre Simon tudós mester uram, elhoztam magammal! — kiáltotta és egy öreg, töpörödött emberkét tolt bátyja elé.

Homonnay Gábor nagyot nézett. Vele együtt mindenki csodálkozással, meglepődve bámult a két csodadoktorra, hogy hát kettőjük közül most már melyik az igazi.

De nem maradtak sokáig kétségben, mert az újonnan jött tudós aszott kezeit összecsapta és szörnyűködő hangon sopánkodott:

— Vége a drága paripának, vége, most már menthetetlen! Nem lett volna szabad eret vágni rajta és csutakolni. Sárfülevelet kellett volna beadni neki!

Alig hogy ezeket kimondta, a beteg paripa nagyot rúgott, hörgött egyet, aztán kiadta a páráját.

A fiatalabbik Homonnay toporzékolt dühében. Gábor úr pedig az áltudóst vállonragadta és haragosan rárivallt:

— Ki vagy? Mi a neved? Valld be, hogy nem te vagy az igazi!

— Majd megmondom én, hogy ki ez az ember! — ugrott elő Imre öccsének egyik csatlósa, aki most lépett be az istállóba. — Ez az ember Héjja György, a homonnai harmincadhivatal mázsamestere. Nem tévedek, jól ismerem ökelmét!

Homonnay Gábor megrezzent és szikrázó tekintete szinte átfúrta a mázsamestert.

— Igaz ez? Szólj vagy kirázom a lelkedet!

A mázsamester egyetlen rántással kiszabadította magát a várúr bepólyázott karjai közül.

— Nem tagadom, Héjja György a nevem! — felelte határozottan és hangja egy cseppet sem reszketett.

— Valld be, mit kerestél erdeimben és a vár körül?

— Azt pedig nem mondom meg főkegyelmednek!

Homonnay Gábor dühében elfehéredett és ökleit rázta.

— Kémkedtél, szaglálódtál... Várnagy! Emberek, ide! — ordított dörgő hangon és midőn emberei nagy tolongással berohantak, a mázsamestert feléjük taszította.

A csatlósok nagy zsinajjal taszigálták kifelé az áldozatot. Ezalatt néhányan kötélért, létráért és a hóhéri szolgálatot teljesítő cigánykovácsért szaladtak. Homonnay Gábor pedig tajtékozó méreggel sietett fel a torony-szobába és a nagy íves ablaknak mind a két szárnyát kitárta.

— Kémkedni járt! Kikémlelte a szenesbarlangot! Azon a tájon láttuk először... De most aztán nem kémkedik már többet, mert... — szólt kegyetlen elégtétellel öccsének, de a mondat vége a torkán forrt. Dühösen felordított, mert a mázsamester, amint lefelé vezették a kanyargó úton, egyszerre csak mindkét öklével úgy szétütött a csatlósok között, hogy azok jobbra-balra dőltek mellőle. Merész ugrással átszökött a bokrokon és szélvészféleg rohant lefelé a várhegy legmeredekebb részén.

— Utána! Fogjátok meg! Fejetekkel feleltek érte! — ordította Homonnay Gábor az ablakból.

A csatlósok azonban nem merték megkockáztatni a meredeket, hanem a kanyargós várúton igyekeztek a nyomába érni. Egyikük, aki megpróbálta az életveszélyes utat, öleseként bukfencezve gurult lefelé és vérző fejével terült el a hegyoldalon.

A mázsamester eközben messze megelőzte üldözőit. Hogy az erdőt elérhesse, melynek sűrűiben könnyen nyomot veszíthetett, neki is át kellett csapnia a várútra. Hogy ezt megtehesse, széles szakadékon kellett átugrania, amelynek széle azonban puhán leomlott alatta. Szerencsére még idejében belekapaszkodott egy tüskés fagyalbokorba, amelynek segítségével felvetette magát a szakadék szélére. A tüskés bokor ága a kezében ma-

radt; jókedvűen, kihívóan csóváltgatta a feje fölött és frissen rohant tovább.

Már-már elérte a Sárospatak felé vezető keresztutat, ahonnan nem messze sötétlett az erdő szabadító sűrűsége, midőn a fordulók bokrai közül egy közelgő lovas, a visszatérő udvarbíró ugratott elébe.

Homonnay Gábor karját lengette és harsány hangon kiáltozott:

— Vágd el az útját! Gázold le! Ne ereszd tovább!

Az udvarbíró megeresztett kantárral vágatott elébe. Nyeregkápájába akasztott fokosa után nyúlt, midőn a mázsamester a vágató ló elé szökkent és a kezében csóvált tüskés fagyalbokorral úgy ütött a paripa érzékeny orrára, hogy az állat fájdalmában felágaskodott és lovását kivetette a nyeregből. Mialatt az udvarbíró fájós tagjait tapogatva feltápáskodott, a mázsamester a nyeregbe szökkent és szélvészfért tűnt el az utat szegélyező bokrok és cserjék sűrű útvesztőjében.

Országos Széchényi Könyvtár

HATODIK FEJEZET

A királynál

A menekülő sebesen vágatva száguldott tovább, amíg csak lova el nem fáradt és botladozó járásán már észrevehető volt, hogy ezt az ütemet nem bírja sokáig. Héjja György leszökött a nyeregből, fülét a földhöz szorította és hallgatózott. Mivel semmi neszt nem hallott, lovát az erdő szélén hagyta, ő pedig a jól ismert erdei rejtekutakon sietett Homonna felé, nehogy üldözői elébe kerülhessenek.

Ismerve a hatalmas kényúrnak engesztelhetetlen és bosszúálló természetét, érezte, hogy ezentúl még a saját árnyékától is óvakodnia kell, ha nem akar törbe kerülni. Tudta, hogy a ravaszságáról és cselvetéseiről híres udvarbíró a rajta esett csúfos sérelemért mindent el fog követni, hogy hatalmába keríthesse. Ha másként nem sikerül, még képes arra a merészségre is vetemedni, hogy fegyveresekkel tör be a harmincadhivatalba és erőszakkal fogja onnan elhurcolni.

Erre a gondolatra még a háta is borsózni kezdett. Azért tehát, midőn hosszú bujkálás után hazaért és a vele történeteket elmondotta a főharmincados mesternek, abban állapodtak meg, hogy hazaérkeztét lehetőleg titokban tartják. Mózes deákot pedig mindenesetre valami hivatalos küldetés ürügyével több hétre eltávolítják Homonnáról.

János mester, aki bécsi útjának előkészületeivel volt elfoglalva, nem kérdezősködött Mózes deákról.

A hitvány kémnek ez a váratlan kiküldetés kapóra jött: örömét alig bírta eltitkolni. Így legalább nem kell

neki ürügyet keresni, hogy Jeszenőn bejelenthesse az el-
utazás napját és a kijelölt útirányt.

Homonnaynak ugyanis az volt a terve, hogy álcá-
zott embereivel a hintóra üt, a főharmincados mestert
valamely félreeső várába hurcolja, a szekretárius uramat
pedig átviteti Lengyelországba és ott szépszerivel szökni
engedi. A hazakerülő szekretárius az udvart és az egész
országot tele fogja lármázni a támadás hírével és e mó-
don minden gyanu a be-beütő lengyel haramiacsapa-
tokra fog hárulni. Ő viszont megszabadul legádázabb
ellenségétől és legmakacsabb, legfélelmetesebb vádoló-
jától.

E jó terv fölötti örömében Mózes deáknak ötven
arany jutalom ütötte a markát.

Ugyanazon a napon, amikor a főharmincados mes-
ter Bécsbe indult, a három Homonnay-testvér királyhoz
illő fényes és nagyszámú kísérettel rokon látogatásra
indult a Báthoryakhoz, Drágffyakhoz és a hatalmas
Bebek Györgyhöz. A látogatás hírét a címeres hírnökök
már eleve mindenfelé bejelentették azoknál a főuraknál,
akiknek kastélyai a látogatók útjába estek és akiknek
vendégszeretetét a legnagyobb sértés lett volna elkerülni.

Midőn a harmincadépület udvarán az utazóhintó
előállott, János deák még egyszer melegen megszoron-
gatta a mázsamester kezét.

— Tanácsaid szerint cselekszem, ha két nappal
később érkezünk is meg a császárvárosba. A pataki fel-
hágónál a kassai útra térünk át.

— Valami azt súgja nekem, hogy nem fogja meg-
bánni kegyelmed, — felelte rá a mázsamester.

Cuppler uram, a szekretárius, már bent ült a hintó-
ban. Midőn a nehéz alkotmány a három fegyveres kísé-
retében útnak indult, olyan keserves képet vágott,
mintha a vesztőhelyre vinnék.

Egész úton váltig azon sóhajtozott és töprengett,
hogy mit fog majd felséges uralkodója mondani? Kegy-

vesztett lesz! Nyugalomba küldi, elkergeti, mert azokat a fontos iratokat és a császár bizalmas levelét olyan könnyen elrabolhatták tőle, és ezt nem tudta megakadályozni.

A főharmincados mester vígasztalni próbálta. De midőn látta, hogy a szekretárius csak nem akarja abba-hagyni a sápítózást, elővette kedvenc Horátiusát és azt olvasgatta az egész úton.

A hatodik napon végre feltűntek az ó-császárváros tornyai.

Hintójukat a vámon símán áteresztették, szerencsésen bedöcögtek a Szent István-térre. Szekretárius uram egy hordszékekben szállására vitette magát, János deák pedig megszállott szokott fogadójába, az Aranykeresztbe.

Másnap reggel már kihallgatáson jelentkezett.

Mivel Ferdinánd király nem szerette a cikornyás udvari ceremóniákat és mindennap már hajnalban dolgozóasztalánál ült, János deákot mindjárt be is eresztették.

A király komolyan és őszinte szívéllyességgel üdvözölte János deákot. A bevezető kérdések után intett neki, hogy üljön le a szemközt álló karosszékekbe.

— No most, hívem, add elő a Homonnayak elleni panaszodat.

Midőn a főharmincados mester az erre vonatkozó több ívre terjedő panaszlevelet féltérdre ereszkedve átnyújtotta neki, a király átvette és szó nélkül íróasztalának egyik fiókjába zárta.

— Most pedig add elő mindezt előszóval is, — bízta.

János deák a király jóindulatától és biztatásától felbátorítva, rendre elmondta a történeteket, miközben előszedte a vádjait bizonyító hamispénzeket és az arany-, ezüstkincsek utánzatait.

A jólelkű és magyar népét szerető uralkodó felháborodva hallgatta a súlyos vádakát. Midőn a mester

elhallgatott, íróasztalából több levelet és egy szekrényből különféle aranyutánszatokat és hamispénzeket tartalmazó zacskókat vett elő.

— Cupplert ki fogom hallgatni, addig is vedd magadhoz ezeket a vádleveleket a bűnjelekkel együtt és olvasd át figyelmesen, míg hívatni foglak. Nehéz vádak vannak a panaszlevelekben, amelyek Augsburgból, Lipséből, Danzigból, Krakkóból és egyéb lengyel városokból jöttek. Az ország hitele és kereskedelme forog veszélyben. Ez így nem mehet tovább! Királyi szavamra fogadom, hogy a bűnösök lakolni fognak, bármilyen magas polcon álljanak is! — mondta a király ingerülten és szilárd eltökéltséggel.

A főharmincados mester meghajtotta magát:

— Kegyelem merész szavaimért, de ezt már előbb kellett volna felségednek megtennie!

A király e szavakat nem vette zokon.

— Igazad van, hívem! Te mindig félelem nélkül felemelted szavadat a hatalmasok ellen, de az ország zavaros állapotai eddig elnézést és kíméletet követeltek. De ez az idő most már lejárt és aki most nem akar hajolni, annak törnie kell.

János deák arcán e szavakra örömsugár villant át és megcsókolta a király kezét:

— Ezért az elhatározásáért ezrek fogják áldani felségedet! . . . De mi történjék ezekkel a holmikkal, amiket nekem átadni kegyeskedett?

— Vizsgáld át darabonként, azután hozd vissza. Amint a rajtuk függő pecsétekből láthatod, az augsburgi Fuggerek, a danzigi Ditrichsteinek és a krakkói Szapiehák küldték be, mint Magyarországból származó hamisítványokat.

— Valamennyi a Homonnayak hamispénzverő kincseiből való és Miklós mester gyártmánya.

— Jól van! Hamarosan hívatni foglak. A pozsonyi kamara urai, akikre a pénzügyek gondozását bíztam,

már ugyancsak megérkeztek és a magyar kancellária urai is értesítést kaptak. Menj, hívem, de addig is vedd kegyelmemnek és jóakaratomnak kitüntető jeléül ezt az aranyláncot.

Ezzel a király egy gömbölyű szemekből álló nehéz aranyláncot akasztott le a nyakából és a főharmincados mester nyakába helyezte.

Ugyanezen napnak késő délutánján Cuppler sekretárius nagy lármával rohant be szobája ajtaján.

A derék úrnak gömbölyű ábrázata az örömtől és meglepedéstől ragyogott. Azt jött ujságotlani, hogy a császár nemcsak, hogy megbocsátott neki, hanem kitüntető jóakarattal bocsátotta el a kihallgatásról.

A főharmincadosmester sietett kedves barátját mielőbb szép szerével lerázni a nyakáról, hogy megbízásait elvégezhesse.

Midőn a rábízott ügyekkel elkészült, egy udvari futár a király elé rendelte, aki tudatta vele, hogy parancsait a leleszi konvent útján fogja megkapni. Meghagyta neki, hogy a parancsokat a legszigorúbban hajtsa végre. Egyebekben pedig a konvent mindenben a kezére fog járni.

— Elolvassván az általad benyújtott jelentést — folytatta a király komolyan — nem lehet kétségünk, hogy az okmányok elrablásában és a Cuppleron esett csínyben a Homonnayak a főreszesek. Mindezekből látszik, hogy nemcsak erőszakos, hanem ravasz és cselszövő ellenféllel van dolgunk. Azért vedd ezeket a titkos utasításokat és ezt a külön felhatalmazó levelet. Élj vele saját belátásod szerint, amikor szükségét látod.

János deák a királynak ezt a kitüntető és legnagyobb bizalomra valló kegyelmét mély megindulással köszönte meg. Azután bejelentette, hogy még az éjjel elutazik.

Még aznap összecsomagolt és elindult. Kassának és

Eperjesnek vette az útját és hamarosan minden baj nélkül vissza is érkezett Homonnára.

Héjja György, a mázsamester, azt se tudta mit csináljon örömében.

Az egész idő alatt a legsötétebb sejtelmek gyötörték, mert annyit ő is megtudott, hogy Szentiványi, a jeszenővári udvarbíró, egy erős lovascsapattal éjszakának idején a legnagyobb titokban elhagyta a várat és úgy indult, mint aki csapatával együtt hosszabb ideig marad távol.

Örömtől sugárzó arccal hallgatta urának szavait, aki kipróbált hűségű barátja és segítő jobbkeze előtt nem titkolt el semmit sem.

— Hát én csak azt mondom kegyelmednek, hogy a Homonnayak valami gonosz dologra készültek. Hogy ez meg nem történt, csak annak köszönhetik kegyelmeitek, hogy nem a rendes úton haladtak Bécs felé. Mert úgy tudom, hogy mióta az udvarbíró csapatával visszatért, olyan harapós rosszkedvében van, amilyenben még nem látták. A Homonnayak fényes rokoni látogatása és a többi eseménynek feltűnően gyanus összejárása nagyon is összevág egymással.

A főharmincadosmester ásítózva vont vállat és kegyegő órájára vetett egy pillantást.

— Lehet, hogy igazad van... De már nagyon későre jár az idő, a hosszú út fáradalmai után most már pihenni szeretnék.

— Ezt még meg kell hallgatnia kegyelmednek. A budai Eckehardus ötvösmester fia van itt, akinek apját a Homonnayak csalárd módon Jeszenőre hurcolták. Ezzel az ifjúval jött Eleutherius mester is, a Homonnayaktól megszökött alkimista...

— Mit mondasz? — vágott közbe meglepetve.

— Itt tartottam őket és holnap mindent pontosan megtudhat tőlük. Most azonban a legsürgősebb teendő, hogy Mózes diákat tüstént hazarendeljük.

HETEDIK FEJEZET.

A szabadulás.

Másnap reggel, midőn a főharmincadosmester aláírta a visszarendelő parancsot, azt kérdezte a mázsamestertől:

— Eddig nem firtattam a dolgot, de mondd meg végre, mi bajod van ezzel a jelentéktelen, páváskodó fráterrel?

A mázsamester becsületes, nyílt vonásai elsötétültek:

— Ügyszólván bizonyítható gyanuim vannak, hogy ez az ember a Homonnayak fizetett besúgója.

— Miből gondolod ezt?

— A fickónak rengeteg aranypénze van, azután sokat cimborál titokban Dömös gazdával, a Homonnayak fertálybérlijével.

— No és mit akarsz vele?

— Most, miután kenyértörésre kerül a dolog, besúgót és kémeket nem tűrhetünk a közelünkben, különben mi veszünk rajta. Le akarom leplezni tehát ökelmét, hogy árulása napfényre kerüljön.

— És mi módon akarod ezt tenni?

— Azt bízsa csak rám kegyelmed. Csak az a fő, hogy ne sejtessen vele semmit, mert aminő ostobának látszik, éppen olyan ravasz kigyó ökelme és hamar gyanut fog.

— Ha így van, akkor tégy, amint jónak látod. Ezt az embert én mentettem meg az éhenhalástól, én adtam neki kenyeret és most ez a hála! — tette hozzá a főharmincadosmester keserűen . . .

Egy lovas ember a parancssal azonnal elnyargalt, a mázsamester pedig távozott, hogy a fiatal Eckehar- dust és az alkimistát ura elé vezesse.

Az ötvösmester fia nyílt, megnyerő modorú, erőteljes, szőke fiatalember volt, arcáról lerítt az atyjáért való bánat és aggodalom.

A főharmincadosmester kérdéseire elmondotta elejétől végig, hogy milyen mesével csalták el az ötvösmestert hazulról, s hogy amidőn atyjuk napok és hetek óta nem tért vissza, egész családjuk kimondhatatlanul aggódni kezdett. Mindenfelé kereste, kutatta, de senki sem tudott atyjáról hírt adni, míg végre merő véletlenségből némi útbaigazító nyomra akadt.

— Az Ostffyak csatlósvezetője, Pünkösdi Andris ugyanis mátkájának egy ezüst gyűrűt vásárolt és alku- dozás közben azt kérdezte, hogy mi járatban lehet a Homonnayak kényes udvarbírája harmadmagával olyan rongyos öltözetben nálunk. Midőn én azt erősítet- tem, hogy bizonyára téved, mert azok közönséges job- bágyemberek voltak, a csatlósvezető elnevette magát. Váltig és a leghatározottabban azt erősítette, hogy bár- kinek és bárminek mondotta is magát, az nem volt más, mint Szentiványi Lajos, a Homonnay Drugethok udvar- bírája. Ő jól ismeri és akkor is megismerte. Bizonyára rosszban törte a fejét, hogy olyan álöltözetbe bújt.

Ez nekem szeget ütött a fejembe, annál is inkább, miután édesapámnak bizonyos aranyozási és ezüstözési titkát Homonnay Gábor főkegyelme mindenáron meg akarta vásárolni. Hatalmas összeget ígért és midőn édes- atyám még arra sem hajolt, dérrrel-durrall eltávozott és fenyegetőzött, hogy a titok pedig mégis az övé lesz.

Sokat hallottam a Homonnay urak erőszakoskodá- sairól, így nem tartottam lehetetlennek, hogy atyám- uramat csellel vagy erőszakkal elrabolták. Gyanúmat azonban bizonyítékok hiányában olyan hatalmas urak ellen nem mertem hangoztatni.

Egy napon bekopogtatott házukhoz Eleutherius mester és azt kérdezte, én vagyok-e annak az Eckehardus ötvösmesternek fia, akiknek atyját a Homonnayak fogva tartják? — Az ötvösmester fia izgalomtól gyöngyöző homlokát letörölte.

Most az aranycsináló mester vette át a szót, mert már alig várta, hogy őreá kerüljön a sor.

Roppant bőbeszédűséggel elmondotta, hogy Homonnay Drugeth Gábor milyen csábító ígéretek és hatalmas összegek kecsegtetésével csalta várába őt is, azután pedig egyszerűen nem akarta tovább ereszteni. Úgy vigyáztak rá, mint egy fogolyra. Az utolsó időkben, midőn aranykészletük már fogyni kezdett, börtönnel, kínzásokkal és korbácsolásokkal fenyegették, ha fel nem fedi előttük az aranykészítés titkát és a bölcsek követ, amely tudományokban egész életén át búvárkodott.

— Nos és miért nem fedezte fel nekik kelmed? — kérdezte gúnyosan a főharmincadosmester.

Eleutherius mester nagy tudományosan felelt:

— Mert még három évig kell lege artis frequentálni, macerálni, diluálni, exsiccálni, filtrálni, tenebrálni, lucidálni és fervidálni amaz isteni fluidumot, amelyből azután egy év mulva a caput corvi, két év mulva a lana philosophorum, három év mulva az aurea tenebrosa és hét év mulva a leo . . .

— No, így már elhiszem, hogy a Homonnay uraknak nem volt türelmük az arany születését bevárni, — szakította félbe a főharmincadosmester. — Hát kelmed se beszéljen erről a titkos mesterségről, hanem térjen vissza a tárgyra és lehetőleg rövidre szabva adja elő a dolgot.

A sárkánybőrre írt öklevél érdemes tulajdonosa szemmel láthatóan megbántva érezte magát, hogy nagy tudományát nem méltányolták kellő csodálattal. Ezért hát sértődötten rövidre szabta a mondókáját és bevallotta, hogy már ő is régen szökésen törte a fejét, miután

nagyon méltatlanul és kegyetlenül bántak vele. De sókáig kellett várni a kedvező alkalomra.

De egyik napon, midőn a régi földalatti bástya-folyosókban és pincékben salétromot kapart, néhány lazán álló téglá kimozdult a helyéből. Átbujt a nyíláson és a régi és elhagyatott folyosóknak egész sorát találta, amelyeknek egyikében a talaj be volt omolva. Ez az omlás a vár főcsatornájába vezetett, amelyen át a várárokba, onnan pedig a szabadba lehetett jutni. Felfedezésének természetesen módfelett megörült. Midőn tovább vizsgálódott, egyszerre szörnyen megrémült, mert a feje fölött fájdalmas fohászzkodást és imádkozó emberi hangokat hallott. Lámpáját félig a talárja alá rejtette és vizsgálódni kezdett. Az oldalfalak egyikén egyszerre egy szellőztető rés-félét vett észre, ahonnan a hangok eredtek. Tovább hallgatózott.

A hangok meghallgatásért és szabadulásért esdekeltek Istenhez. Erre megszólalt ő is és a fogoly kilétét kérdezte.

— Bárki légy is, — hangzott a válasz — gazdag jutalomban lesz részed, ha elmégy Budára Eckehardus ötvösmesterhez és fiának megmondod, hogy atyja a Homonayak tömlöcében sínylődik.

És elbeszélte, hogy milyen csellel csalták el otthonából. Az erdőben leteperték, szemét bekötözték és úgy hurcolták ide a várba, ahol éheztetéssel, szomjaztatással és gúzsbakötéssel akarják tőle titkait kicsikarni. De hiába minden kínzás, mert inkább kész meghalni, de aranyozási és ezüstözési titkát, amely a hamispénzverők kezében átokká válnék az országra, nem árulja el.

— Derék ember! — kiáltott fel elismerően a főharcadosmester.

— Nem sokkal később szerencsésen megszöktem a várból és hosszú bujdosás után eljutottam Budára, az ötvösmester házába. Ott azután hosszas tanakodás után abban állapodtunk meg, hogy legcélszerűbb lesz, ha ke-

gyelmed segítségét kérjük az ötvösmester kiszabadításához.

Ismerve a Homonnayak hatalmát és befolyását, hiába folyamodnánk öfelségéhez a királyhoz vagy az országbíróhoz. Mire a királyi parancs és a vizsgálóbizottság leérkeznék, addig az ötvösmestert már régen valami eldugott rejtekhelyre szállítanák. Engem pedig, mint az egyetlen tanut és szökevényt, rosszakaratú hazugnak és rágalmazónak nyilvánítva, példásan megbüntetnének és végül az egész ügyet elejtenék.

A főharmincadosmester magában elismerte, hogy az alkimista mesternek ebben teljesen igaza van, mert úgy történnék minden, mihelyt kísérletet tennének az ötvösmester megszabadítására.

— Hát az ötvösmester kiszabadítására kifőztek-e már kelmeket valamilyen ügyes tervet? — kérdezte ezután.

— Igenis, ha kegyelmed egy vagy két megbízható emberét segítségünkre adná — felelte a fiatal Eckehardus. — Amint Eleutherius mester elmondta, a börtön hátsó falának téglái már annyira elmállottak a nedveségtől, hogy könnyűszerrel kibonthatók, akkor azután atyámuram ezen és a csatornanyíláson át a szabadba juthatna.

— A terv nem rossz és egy ilyen derék polgárnak a megszabadításához készséggel hozzájárulunk, úgy-e György uram?

A mázsamester intett:

— Még pedig saját magam személyében. Több senki sem kell! — szólt és kezét nyújtotta az ifjúnak, amit az hálás köszönettel szorított meg.

Most azután a megszabadítás idejét és egyéb módzatait azonnal megbeszélték.

A mázsamester arra figyelmeztette mindkettőjüket, hogy az épület végén lévő szobájukból ki ne mozduljanak, nehogy Mózes deák megsejtse ittlétüket.

A deákot péntekre várták haza és azalatt a mázsamesternek elég ideje maradt, hogy tervét kigondolja, amellyel az áruló mesterkedéseit leleplezi.

A megbeszélt időben, alig hogy Mózes deák hazaérkezett, a főharmincadosmester úgy ejtette a módját, hogy a mázsamesterrel való tanácskozását az áruló deák kedve szerint kileshesse. Ez a tanácskozás volt a csalétek.

Félszemmél odasandítva látták, hogy a deák nemcsak fülével, de szemével és szájával is csak úgy lesi és nyeli szavaikat. A főharmincadosmester eközben néhány iratot vett elő.

— Mázsamester uram, ezekről a titkos utasításokról egy másolat kellene. De a legnagyobb titoktartással kell kezelni a dolgot, egy teremtet léleknek sem szabad elolvasni, — mondotta komolyan és jó hangosan.

— Akkor magam másolom le azonnal, — felelte a deák és hozzá is fogott a munkához.

A főharmincadosmester elköhintette magát és erre az előre megbeszélt jelre Gábor, a mázsamester íródeákja és rokona nagy sebbel-lobbal berohant.

— Jaj, nagy baj van! Nagy baj van! A nagyszszony hirtelen rosszul lett és kéreti György mestert, hogy készítse el tüstént a multkori orvosságot, mert csak az segíthet rajta.

A főharmincadosmester ijedten felugrott:

— Felmegyek hozzá és megvárom, amíg te elkészítet az orvosszert.

Erre mindhárman nagysietve elhagyták a szobát.

De a folyosón egy benyílón át észrevétlenül visszalopóztak a szomszéd szobába. Az ajtóba fúrt lyukakon át látták, hogy Mózes deák óvatosan beoson a szobába és lázas gyorsasággal kezdi a látszólag ottfelajtott titkos utasításokat másolni.

— Hű! Ezért fog ám fizetni Homonnay uram! — mormolta a deák kigyúlt arccal és tolla sercegeve repült az íróhártyán.

Éppen hogy bevégezte művét, midőn a lépcső felől zajos kopogás hallatszott.

Erre egy ugrással kint termett a szobából, mert a főharmincadasmester és a mázsamester visszaérkezett.

A mázsamester arca ragyogott a diadaltól. A főharmincadasmester arcán azonban keserűség és leplezetlen megbotránkozás látszott.

— Várjuk be a többit, ami még következni fog! — mondotta vontatottan a mázsamester.

És erre nem kellett sokáig várakozniok.

A folyosón egyszerre csak keserves nyöszörgés és sápítózó jajgatás hallatszott. Az ajtón Mózes deák tántorgott befelé felkötött állal és kínjában hol egyik, hol másik lábán táncolva könyörgött a mesternek, hogy engedje házaszaladni, mert különben elkárhozik a fogfájástól. Otthon van neki orvossága, de ha az nem használ, akkor a faluvégi kováccsal ki fogja húzatni éktelenül sajgó fogát.

Természetesen megkapta az engedélyt.

Az áruló erre becsukta ajtaját, nekilátott a levélírásnak, azután pedig felkötött állal baktatott a faluvégi kovács felé. Be is tért ugyan a műhelyébe, de a másik ajtón kereket oldott és a kertek alá került. Innen árkonbokon keresztül törtetett Dömös uram háza felé.

Hanem majdhogy sóbálvánnyá változott ijedtében, midőn a bokrok közül két hajdu kíséretében egyszerre csak a mázsamester bukkant elő.

— Fűzfalevelet rágok a fájós fogamra, — hebegte halotthalványra válva.

— Tudjuk! Van már ott egy levél, de nem éppen fájós fogra való! — mondotta gúnyosan a mázsamester: azzal egyetlen rántással lekapta a kendőt az áruló képéről és a kendőben egy összehajtogatott levelet talált.

— Tessék visszaadni, bűbajos ráolvasás van benne a fogfájás ellen, ha kibontják, erejét veszti! — makogta

a deák és közben rémülten kapkodta tekintetét, hogy merre lehetne megugorni.

De a menekülés útja el volt vágva, mert a háta mögött maga a főharmincadosmester állott két hajduval. A mázsamester átnyújtotta a levelet. A főharmincadosmester pirosra gyúlt arccal olvasta:

„Ezen soraimért 50 aranyat kérek főkegyelmedtől, Homonnay Gábor kegyes főuram, és sietve tudósítom főkegyelmeteket, hogy az ide mellékelt titkos utasítások másolatát csak nagy veszélyek között tudtam megszerezni.“

A főharmincadosmester megsemmisítő tekintetet vetett a félelmében nyárfalevélként remegő deákra és metsző hangon szólalt meg:

— Tovább nem is olvasom! Az árulás világos! Tömlöcbe ezzel a semmirekelővel! — kiáltotta a hajdukra, akik a parancsra közrevették Mózes deákot és a harmincadépület börtönébe kísérték...

Másnapra kelve hűvösre és szelesre változott az idő. Estefelé pedig úgy megeredt az eső, mintha csöbörből öntötték volna.

— Ez jó nekünk! — dörögte a mázsamester, aki az ötvösmester fiával és az aranycsinálóval még előttevaló nap megindult Jeszenő felé és a vár körüli erdőségekben meghúzódva várták be az éjszaka beálltát.

— Bőrig ázunk! Náthát, reumát, tüdőgyulladást kapunk! — vacogta Eleutherius mester, akinek a galagonyabokrok leveleiről a nyakába csurgott az eső.

— Csigavér, majd kigyógyítjuk egy kis fűszeres meleg borral, — vigasztalta a mázsamester, aki az erdőszél bokrai közül a vár felé kémlelt, hogy az örök a bástyákon vannak-e?

De bizony egyet se látott, mert az őrszemek a zuhogó eső elől valamennyien fedél alá húzódtak...

Tizenegy óra felé, midőn a vár ablakai rendre elsötétedtek, a merész vállalkozók felkerekedtek. Eleutherius

mester vezetése mellett kötélre erősített vashorgok segítségével leereszkedtek a várárokba, amely már jócskán tele volt vízzel.

— Sietnünk kell, nehogy a víz elöntse a csatorna száját.

Erre a magas gizgaz között rövid keresés után ráakadtak a csatorna szájára. Nyirkos, bűzös öblében lámpavilág mellett négykézláb másztak előre. Midőn a beomlott nyíláshoz értek, a kiálló köveken könnyűszerrel fel tudtak már kapaszkodni a befalazott földalatti bástyafolyosóba.

Az ifjú Eckehardusnak több órába került, amíg az egymást keresztül-kasul szelő folyosószárnyakon az alig tíz percig tartó utat megtette. Igaz ugyan, hogy társai türelmesen kísérték. A fiú szíve nagyot dobbant, midőn Eleutherius mester egy keskeny, lőrésszerű nyílásra mutatva halkán megszólalt:

— Helyben vagyunk!

És midőn lámpájuk világát elfedték, megállapíthatták, hogy a magasan fekvő részből nem sugárzik elő világosság. Eleutherius mester tenyeréből tölcserő formált szája elé és fojtott hangon felkiáltott:

— Eckehardus mester!

— Ki szólt? — hangzott tompán a falon keresztül.

— Itt vagyok, hogy megszabadítsuk kegyelmedet! Itt van a fia is!

— Itt vagyok, drága jó édesapám, ne félj, megszabadítunk! — kiáltotta a fiú a felindulástól reszkető hangon.

— Hála legyen a jóságos Úristennek, — felelte az ötvösmester.

Eleutherius mester nyersen közbevágott:

— Most nincs időnk a hálálkodásra! Ha kegyelmed segíthet, akkor vájja belülről a falat, ahol megkopogtatom.

— Nem tehetem! Kora reggeltől fogva megint

gúzsba vagyok kötve! — hangzott válasza a fájdalomtól fojtott hangon.

Az ifjú Eckehardus keze ökölbe szorult:

— Nyomorult latrok! Gaz hóhérok! — kiáltotta elkeseredetten és a kezében tartott feszítővassal olyat ütött a falra, hogy az egész folyosó csak úgy döngött belé.

— Esze legyen kegyelmednek! — mordult rá haragosan a mázsamester. — Az egész várat fel akarja lármázni?

Erre mindhárman nekiláttak a téglák és terméskövek kifeszítéséhez, ott, ahol a fal legporhanyósabbnak és legmállósabbnak látszott.

Alig egy óra múlva sikerült is nekik akkora nyílást vájni, amelyen keresztül az ifjú Eckehardus átbujhatott.

Apját viharosan megölelte, majd elvagdosta a kezeit és lábait csontig vágó kötelekeket, azután átsegítette a nyíláson.

Az erőteljes, izmos ötvösmester csak árnyéka volt önmagának. Az átszenvedett sanyargatásoktól és nélkülözésektől alig tudott megállani a lábán. Könnyes szemmel nyujtotta jobbát szabadítóinak és hálás szavakat rebegett.

Először is néhány korty bort itattak vele, hogy kissé erőre kapjon, azután sietésre ösztönözték.

— Óh, a szabadulás erőt adott, — szól, midőn fia és a mázsamester gyámolítani akarták.

És csakugyan, az állapotához képest biztos léptekkel követte őket a csatornáig, amelynek száját már félig elöntötte a víz. A várárokbán már csak félig úszva, félig gázolva érték el a tulsó partot, ahol a horgokra erősített kötelek segítségével szerencsésen felkapaszkodtak az árokszéltre.

— Bírja-e kegyelmed a gyaloglást, mert a vár tájékaról mindenáron távoznunk kell. A reggelnek nem szabad itt élni bennünket, — szól a mázsamester.

— Ha kegyelmed az üldözéstől tart, attól ne féljen.

Szentiványi udvarbíró, kegyetlen hóhér porkolábom azal fenyegedett, hogy három napig étlen-szomjan egyfolytában gúzsbakötve maradok és addig felém sem fog nézni, — felelt Eckehardus mester.

— Mindegy! Véletlenül megtudtam, hogy a Homonnayak holnap hazaérkeznek. Kegyelmednek tehát azonnal távoznia kell erről a vidékről. Mert ha hírért veszik a szökésnek, nem kétséges, hogy erőszakkal fogják visszahurcolni a fogságba, sőt ha kell, magából a harmincadépületből is. Nem rettennek azok vissza semmiféle törvénysértéstől és galádságtól, én mondom kegyelmednek!

— Akkor hát induljunk! — felelte az ötvösmester.

A mázsamester állt a menekülő társaság élére. A vak sötétben sem tévesztette el az erdőben a helyes irányt, virradatig egyfolytában gyalogoltak. Akkor azonban a mázsamester a rengetegben hagyta őket és eltávozott, hogy egy ismerős szénégetőtanyán lovat és szekeret szerezzen. Ez szerencsére sikerült is neki és különböző rejtekutakon és ösvényeken, anélkül, hogy egy lélekkel is találkoztak volna, megérkeztek Homonnára. A főharmincadosmester tanácsára innen az éjszaka leple alatt Eleutherius mesterrel együtt azonnal Buda felé indultak.

— Nemsokára találkozni fogunk, miután kegyelmetek vallomására és tanuskodására szükség lesz!

A főharmincadosmester ezekkel a szavakkal bocsátotta őket útnak.

NYOLCADIK FEJEZET.

Az éjjeli ostrom.

A Homonnay-család egy csapat vendég kíséretében érkezett haza a rokoni látogatásból. De az úri vendégek majdnem szétszaladtak annak a féktelen dühkitörésnek láttára, amely Homonnay Gábort elfogta, midőn kedveltje és bizalmasa, az udvarbíró, siralmas ábrázattal előadta neki, hogy a bécsi útra kieszelt tervvel felsültek és az ötvösmester megmagyarázhatatlan, rejtélyes módon kiszabadult és megszökött a várból.

A kegyetlen Homonnay a várnagyot és a porkolábot tömlöcbe vettette, a bástyaőröket egytől-egyig deresre húzatta, az udvarbíróra pedig kardot rántott és első dühkitörésében bizonyára keresztül is szúrja, ha higgadtabb Antal öccse ki nem csavarja kezéből a kardot.

Két napig Antal látta el a házigazda tisztét, mert a vár ura nem mutatkozott. Midőn a harmadik napon vendégei körében a lakománál megjelent, sárga volt, mint a viasz: a szertelen indulatoskodástól ugyanis anynyira előntötte az epe, hogy sárgaságot kapott.

Máskor a büszke megalégedés mosolyát csalta volna ajkára a vendégek bámulata, midőn az arany, ezüst edényektől és a királyi kincstárba illő drágaságoktól roskadozó asztalnál helyet foglaltak, most azonban mindez hidegen hagyta.

A nap-nap után egymásra következő vadászatokon is komor kedvvel vett részt.

Egyik nap, midőn a nádasban sólymokkal vadásztak, visszatérőben a főúri társaság a Homonnára vezető országúton egy csapat katonára bukkant. A katonák

Sáros várába igyekeztek. Homonnay Gábornak úgy tetszett, mintha a leleszi konvent egyik hivatalnokát ismerné fel közöttük, akivel egy időben hivatalos ügyek során többször érintkezett.

Valóban nem csalódott, mert az ismerős férfi a leleszi konvent egyik tagja volt. A király szigorú parancsát vitte Homonnára a főharmincadosmesternek, hogy kerítse kézre azokat az ötvösmestereket, akik a Homonnayak várában és az erdőségekben elrejtett helyeken hamis pénzt és egyéb hamisítványokat gyártanak. A parancs úgy szólt, hogy nehéz vasra verve szállítsa őket Sáros várába.

Ugyanezt a parancsot kapta a leleszi konvent is azaz az utasítással, hogy legyen segítségére és járjon kezére mindenben János deáknak, a homonnai harmincadosmesternek.

János deák örömtől ragyogó arccal olvasta a király és a leleszi konvent parancsait. A Sárosba tovább induló katonáknak egy szakaszát magánál tartotta. Megvárta az időt, amikor Miklós mester rendes szokása szerint heti körútját tartja és akkor hajduit és darabontjait fegyverbe állította. Héjja György mázsamestert nyolc emberrel a szenestanyára küldötte, ő maga pedig Miklós mester háza felé indult.

Midőn Miklós mester négy csatlós kíséretében kilépett a kapun, rövid, de heves küzdelem után lefogatta és a harmincadépület legerősebb börtönébe záratta. A könnyebben megsebesült csatlósokat szélnek eresztette.

Ugyanaznap este a mázsamester is visszatért a szenestanyán elfogott hamispénzverőkkel és a két ötvösmesterrel.

A gyors és teljes sikerrel a leleszi konvent kiküldötte nagyon meg volt elégedve. A főharmincadosmester azonban nem nagyon lelkesedett: fejét csóválva mondta, hogy nem elég a madarat megfogni, meg is kell azt őrizni!

— Ez már a kegyelmed dolga és kötelessége! — mondta szigorúan a kiküldött.

— Én meg is teszem a kötelességem, de hogy a Homonnayak belenyugosznak-e, az majd elválik — felelte nyugodtan.

— Micsoda? Csak nem hiszi kegyelmed, hogy Homonnay Gábor olyan törvénysértést merjen elkövetni, hogy rátörjön a királyi harmincadhivatalra és egy hamispénzverő bűnöst kiszabadítson? — kiáltott megbotráncozva a konvent kiküldöttje.

— Mihelyt a Homonnayakról van szó, mindent elhiszek, — szólt János deák, aki eközben befejezte jelentését és átadta a küldöttnék. Azután sietett visszafelé, hogy az öröndetes jelentést mielőbb hírül adhassa.

János deáknak megint igaza volt.

Homonnay Gábor ugyanis, alig hogy hírét vette a történeteknek, Antal öccsével alaposan meghányta-vetette a dolgot. Úgy vélekedett, hogyha őket hamispénzverésért eddig még nem idézték a törvény elé, akkor Miklós mester és a többiek kiszabadításáért sem fogják a fejüket venni. Maga elé hivatta Szentiványi Lajost, a kegyét vesztett udvarbíró és zord tekintettel mérte végig:

— Tudod mi történt Miklós mesterrel?

— A főharmincadosmester elfogatta és tömlöcbe csukatta! — felelte Szentiványi bűnbánóan.

— Úgy van! Hát ha újra vissza akarod szerezni jóakaratomat, menj és szabadítsd ki! — mondta a főúr. Szentiványi szeme megvillant.

— Hogyan? — kérdezte várakozó tekintettel.

— Az már a te dolgod. Ostrommal, vagy ostrom nélkül, nekem az mindegy, az a fő, hogy sikerüljön.

Az udvarbíró e szavakra dacos merészséggel kapta fel a fejét:

— Isten engem úgy segéljen, Miklós mester holnap Jeszenő várában lesz! — kiáltotta.

Féltérdre ereszkedett, bocsánatkérően megcsókolta ura kezét, azután kirohant a teremből, le egyenesen a várudvarra. A várkapuk kürtöse nemsokára már gyülekezőt is fűjt.

Szentiványi a csatlósok és gyalogőrség csapatából kiválasztott hatvan megbízható és vakmerő embert.

Nekiláttak a készülődésnek és alig egy óra elmúltaival az egész csapat kirobogott a várkapun.

Homonnay Gábor sötét elégtétellel nézett utánuk az ablakból:

— Harmincadosmester uram ebből majd megtanulja, hogy nem tanácsos Homonnay Drugeth Gáborral ujjat húzni! — mormogta fenyegető hangon. — Csak legalább Mózes deák küldene át valami tudósítást a királyi parancs tartalmáról.

Mózes deáknak azonban nagy oka volt, hogy ezt nem tehesse: kezén-lábán megvasalva üldögélt a harmincadépület börtönében, amely, amióta Miklós mester cimboráival együtt ott volt fogságban, valóságos kis erődde változott át.

A főkapu éjjel-nappal zárva volt és a falon kívül-belül fegyveres őrségek cirkáltak. Minden szál ember állig fegyverben volt, négy fegyveres őr pedig az ajtó mellett vigyázott Miklós mester minden mozdulatára.

Mózes deákat ezen a napon vezették kihallgatásra. Már a folyosón olyan óbégatást csapott, mintha máris a vesztőhelyre vinnék.

Nem nagyon kellett faggatni, mert reszketett félelmében és szánta-bánta bűneit. Árulását bevallotta és a főharmincadosmester ebből sok olyan dolognak a nyitjára akadt, ami eddig titok volt előtte.

Megvetéssel nézett végig a gyáván remegő bűnösön.

— Miután a bűnös töredelmesen bevallotta vétkét, ez enyhítő körülménynek számít. Mihelyt megérkezik Cuppler Conradus sárosi kapitány, a deákat a többi bű-

nőssel együtt Sáros várába szállítjuk és majd ott fognak itélkezni fölötte.

Mózes deák ennek hallatára olyan óbégatást és rimánkodást csapott, hogy vissza kellett vezetetni a börtönbe.

— Napnyugta után a kiskapu zárva legyen, a keresztvasakat mindenütt fel kell rakni, az őrséget pedig minden váltásnál kettőzött éberségre kell inteni, — utasította a főharmincados a mázsamestert, aki a parancsokat lelkiismeretesen teljesítette is. Maga nézett utána mindennek, sőt még azt is megparancsolta, hogy a sötétség beálltával az őrség senkit se eresszen a falak közelébe . . .

Tizenegy óra felé járhatott az idő, a holdvilág ködös fényt hintve bujkált a felhők között, midőn az egyik külső őr odakiáltott a szomszédjának:

— Gyurka te, mintha lódobogást hallanék háromfelől is.

— Nem lódobogás az, hé! A malom zakatol a füzes mögött, — felelte rá amaz.

Mindketten hallgatózni kezdtek, de csak a feltámadó éjjeli szellő kergette a fák leveleit.

— De Mária ugysé, lódobogás az! Az árnyékukat is látom mozogni a mélyút oldalán! — erősítgette az előbb szóló és a mélyút felé tekintett, amely nem messze az épülettől többfelé ágazott el.

— A bokrokat rázza a szél, azok árnyékát látod, de . . . Jézus segélj! Mintha én is embereket látnék mozogni . . . Gyurka te! Éjfél tájban a keresztutakon csak a gonoszok járnak!

— Szólítsd hát a többieket! — felelte fojtott hangon a másik.

A darabont erre a többihez osont. A legközelebbi két őrt mély álomba merülve találta a fal tövében, mire halkan rázogatni kezdte őket. Midőn eközben visszafelé sandított, minden hajaszála az égnek állt, mert a sötét-

ségben erről is, arról is három-három lovas alak közeledett, de a lovak dobogása csodálatosképen nem hallatszott. Mintha a sötétség hozná őket zajtalanul a levegőn keresztül.

A két darabontnak torkára fagyott a rémület. De annál nagyobbat kiáltott a két álmából felriadó ember. Kiáltásuknak nyomban százszoros visszhangja támadt, mert ugyanakkor, mintha csak a földből bujnának elő, minden oldalról éktelen ordítással sötét alakok rohantak feléjük.

A külső öröket egy rohamra leverték és szétugrasztották. Azután a kapukat kezdték döngötni.

A nagy lármára a harmincadépület belsejében is mindenki talpon termett. A főharmincadosmester kardot kötött és két fáklyás kíséretében kilépett a kapuboltzat fölötti oszlopos folyosóra.

— Kik vagytok? Mit akartok itt? — kiáltott a lármát túlharsogó hangon.

Erre még dühösebb, még fenyegetőbb zsivaj támadt. Öklökkel, botokkal fenyegették. Huszan-harmincan ordították egyszerre:

— A kutyák isszák a véredet, ha nem bocsátod szabadon Miklós mestert! Add ki tüstént Miklós mestert, különben betörjük a kapukat és mindenkit kardélre hányunk!

János deákot azonban ezek a fenyegetések nem rémítették meg. Merészen kiállt a párkány szélére és felcsattanó hangon kiáltotta:

— Ez a ház a törvény háza! Miklós mester pedig fogva marad. Ha nem takarodtok békességgel, tüstént kötétek lövetek!

Fülhasogató, járma és szitkozódás követte szavait. Botok, kövek repültek a folyosóra és az egyik fáklyatartót úgy fejen találták, hogy véresen összeroskadott.

A főharmincadosmester erre beljebb húzódott. Onnan nézte, mint gyujtanak fáklyákat a támadók is és

ezeknek a lángjánál látta, hogy Szentiványi, az udvarbíró, mint valami vezérlő tábornok nyargal közöttük fel-alá.

— Gyujtsátok fel! Csóvát a tetejére! Pörköljük ki őket! — hangzott össze-vissza.

János deák erre a fenyegetésre már lesietett az udvarra, ahol a mázsamester ezalatt igyekezett a kapukat kövekkel és gerendákkal eltorlaszoltatni.

Ebben a pillanatban a darabontok őrmestere vérző fejjel rohant hozzájuk:

— A támadók a hátsó falat igyekeznek megmászni, de véres fejjel vertük vissza őket. Most csákánnyal rohantak a falnak és bontani kezdik. Mit tegyünk?

— Vissza a helyedre! Védeni fogjuk magunkat az utolsó emberig! — rivallt rá a főharmincadosmester. Azután a szolgálkat és béreseket előparancsolta, és vizet szivattyuztatott velük, hogy tűz esetén az is mindjárt kéznél legyen.

— Létrákat és gerendákat elő, emberek! Azután mindenfelől egyszerre támadjatok! — hallották Szentiványi udvarbíró hangját.

Nagy lőtás-futás támadt, azután pedig nehéz terheket cipelő emberek dobogását és lihegését hallották.

A főharmincadosmester arcán aggodalom tükröződött:

— A kapukat akarják bedönteni és a falakat megmászni.

— Kétfelé egyszerre nem védekezhetünk a túlerő ellen.

— Addig tartsuk magunkat, ameddig lehet! — felelte vállatvonogatva a mázsamester. Utolsó szavait azonban már elnyelte az a mennydörgés, csattanás, amely nemcsak a kaput, de a falakat is megremegtette.

Odakint húsz ember egy óriási gerendával faltörőkos módjára döngette, zúzta a kaput. A többiek ezalatt létrákon igyekeztek felkapaszkodni a fal párkányára.

A kapu minden ütésnél vésztiósló módon recsegett. Látszott, hogy már nem sokáig állhat ellen a döngetésnek. Az udvar hátulján egyszerre felhangzott a támadók diadalordítása: ez azt jelentette, hogy sikerült a falon keresztül bejutniok.

A kardok és fokosok csattogása, a dulakodók ordítása, a sebesültek jajgatásával zűrzavaros lármává olvadt össze.

Egyszerre mennydörgő zuhanással bedőlt a nagy kapuszárny és Szentiványi csapata zömével egetverő ordítással berohant.

A főharmincadosmester erre embereivel az épületbe menekült. Az ostromlók azonban oda is utánuk törtek. Egyik ajtót a másik után zúzták be, az ellenállókat agyba-főbe verték és így végre eljutottak a börtönökbe. A vasajtók lakatjait pillanatok alatt leverték. Nemcsak Miklós mestert, hanem többi hamispénzverő cimboráit is Mózes deákkal együtt kiszabadították. Aztán nagy diadallal elindultak velük Jeszenő vára felé.

Szentiványi, az udvarbíró, hátramaradt és a diadaltól mámorosan táncoltatta lovát a harmincadépület elpusztított udvarán. Búcsúzóul nagy hetykén felkiáltott:

— Kellett ez kendnek, főharmincados uram? Ha Miklós mestert meg akarja fogni, hát csak jöjjön érte fogdmegeivel Jeszenő várába, ha kedve és mersze van hozzá!

Ezzel sarkantyúba kapta lovát és gúnyos hahotával vágatott csapata után.

Egy diadalmas hadvezér büszkeségével fogadta cimborái magasztalását, akik nem győzték dícsérni azt az ötletet, hogy a lovak lábait pokrócdarabokba burkol-tatta és így zajtalanul lephették meg a babonás őrséget.

KILENCEDIK FEJEZET

Homonnay Gábor tréfája

Természetesen Jeszenő várában is nagy volt az öröm, hogy ez a „csíny“, mint azt Homonnay Gábor nevezte, olyan pompásan sikerült.

A várúr a kapu fölötti ágyúkat örömében háromszor elsüttette, az udvarbírónak kegyelme jeléül egy ezüstkupát és egy telket ajándékozott. János deáknak pedig levelet íratott, amelyben azzal fenyegette, hogy kifordíttatja a bőréből, ha a keze közé kaphatja.

Ezt a levelet merő gúnyból Mózes deákkal íratta, akit íródeákjának fogadott. Sőt vele is íratta alá, hogy hadd egye a méreg a főharmincados mestert annak látára, hogy egykori íródeákja is packázni mer vele. Ezt a tréfát el nem engedte volna egy uradalomért! Mózes deáknak addig szusszannia sem volt szabad, amíg a levél elkészült és amíg el nem küldték . . .

Négy nap múltán nagy kúrtharsogás verte fel a környéket.

A leleszi konvent megbízásából egy csapat lovas élén Cuppler Konrád sárosi kapitány kért bebocsáttatást Jeszenő várába.

Homonnay Gábor színlelt szívélyességgel és udvariassággal fogadta a kapitányt. Midőn a vendég a nagy címerteremben előadta jövetele célját, hogy tudniillik Miklós mestert akarja kézrekeríteni, a várúrnak bámulatában torkán akadt a szó és nem tudta, mire vélje a dolgot.

Hiszen a leleszi konvent kiküldöttje éppen Homon-

nán volt, midőn Miklós mestert elfogták és ezzel a hírrel még aznap visszafelé is indult. Ezt Mózes deáktól tudja. Hová lett akkor hát a konvent kiküldöttje? Itt valami történhetett, amit mindjárt jó lesz hasznára fordítani. A kapitány viselkedéséből és szavaiból ugyanis jól látta, hogy sem ő, sem a konvent nem tud Miklós mester elfogatásáról és kiszabadításáról.

Homonnay Gábor jókedvében elhatározta tehát, hogy alaposan megrétfálja és tévedésbe ejti az egész törvénytudó társaságot. Ha mást nem, legalább időt és haladékot nyer a továbbiakra.

Nagyon levert és bánatos arcot tettett, midőn a kapitány elvégezte mondókáját. Amikor a kapitány szavaiból megtudta, hogy a király őt hamispénzveréssel gyanúsítja, a vád ellen a leghatározottabban és ünnepélyesen tiltakozott. Becsületszávára megfogadta, hogy mihelyt Miklós mestert kézrekeríti, maga fogja vasra-verten Sáros várába szállítani.

Sőt, nemes felbuzdulásában annyira ment, hogy tüstént behívatta Mózes deákot és a kapitány füle hallátára ugyanilyen értelmű levelet mondott neki tollba a leleszi konvent számára és ezt a levelet lovasküldönccel haladéktalanul útnak is indította.

Cuppler Konrád, miután küldetését ilyen jól betöltötte, most már vidáman ürítgette a kupát a vendégszerető háziúr társaságában. Három napig tartott a vidám dínom-dánom. Homonnay közben alig tudta állandóan kitörni készülő nevetését visszafojtani. Folyton arra gondolt, hogy akire a kapitány annyira feni a fogát, néhány ölnyi mélységben alattuk békében veri a hamis Ferdinánd-aranyakat.

Jókedve azonban akkor érte el tetőpontját, midőn küldönce a leleszi konventnek azzal az üzenetével érkezett vissza, hogy Homonnay dícséretes nyilatkozatáról és hűséges alattvalóhoz illő készséges szándékairól a királynak részletes jelentést tettek.

Erre Homonnay olyan harsány kacagásban tört ki, hogy valósággal fuldokolni kezdett.

Cuppler kapitány a házigazda jókedvét a hegyaljai erős boroknak tulajdonította, amelyből ő is alapos mennyiséget beszedett. Az induláskor alig tudott nyergébe felkapaszkodni, mind a két oldalról támogatni kellett.

Ilyen állapotban nem is csodálatos, hogy ahelyett, hogy Homonnára tért volna be, egyenesen Sárospataknak vette az útját. Ott aztán szép kényelmesen berendezkedett és teljes lelki nyugalommal várta, hogy majd Homonnay kézrekeríti a gonosztevő Miklós mestert és, mint ígérte, vasraver ten egyszerűen odaszállítja neki Sáros várába.

Homonnay az oldalát fogta nevéttében:

— Hát láttatok már ilyet, hát hallottatok már ilyen ostoba tréfát? — kérdezte két öccsétől, akik a dolgok ilyen fordulata miatt ugyancsak virágos kedvben voltak.

Sokat törték a fejüket, hogy kisüthessék, micsoda véletlen folytán történhetett meg, hogy sem a király, sem a konvent, sem a kapitány nem tud a történetekről semmit.

A véletlen intézte így a dolgokat.

A királyi parancslevél vétele után a leleszi konvent átfírt ugyanis a sárosi kapitánynak, hogy kerítse kézre és kísérje Sáros várába Miklós mestert. Mindenekelőtt azonban szólítsa fel Jeszenő vár urát a bűnös kézrekerítésére és adja neki tudtára a király haragját és akaratát.

Cuppler kapitány a parancs vétele után készülődni is kezdett. De ki tehet róla, hogy készülődése túlsok időt vett igénybe. Ez alatt az idő alatt a főharmincados mester elfogta, de időközben Szentiványi udvarbíró az ostrom után a börtönből kiszabadította Miklós mestert. Miután pedig neki, Cuppler kapitánynak, meghagyták, hogy először Homonnayt szólítsa fel, ő pontosan teljesít

tette a parancsot és úgy vélte, hogy most már nyugodtan mehet haza Sáros várába.

A leleszi konvent kiküldöttje pedig visszatérően úgy gondolkozott, hogy a főharmincados mester még az ő jelenlétében írni kezdte jelentését a konventhez a bűnös elfogatásáról, neki tehát ezzel a hírrel kár sietnie, hogy néhány órával megelőzze. Ezért tehát egyet gondolt és ahelyett, hogy hazafelé vette volna útját, szépen rátért a kassai útra, mivel oda is kiküldték több napig tartó hivatalos vizsgálatra. A konventnek egyszerűen megüzente, hogy egy füst alatt ezt az útját is elvégzi.

János deák, a főharmincados mester, pedig azért nem küldte el jelentését az elfogatásról, mivel a Homonnayak időközben kiszabadították Miklós mestert. Erről az erőszakosságról ő nem a konventnek, hanem egyenesen a királynak tette meg jelentését, amelyben példás megtorlást kért.

Így történt meg tehát az a tréfa, hogy Ferdinánd király ugyanazon a napon kapta kézhez a konvent magasztaló nyilatkozatát és János deák vádoló levelét Miklós mester kiszabadításáról. A levélhez hitelesség okáért mellékelte a harmincadépület kapujának és Miklós mester börtönajtájának leverte lakatjait is.

Ezt már nem lehetett tovább elnézni és túrni...

A csendes és békés természetű király e vakmerő packázásra olyan éktelen indulatba jött, hogy dühében egy rántással leszakította a nyakában függő vastag aranyláncot. A földhöz vágta és így kiáltott fel:

— Ha a jó szó nem használt, akkor most beszéljen már a törvény és pallosa!

És még ugyanazon napnak éjjelén elindult a királyi küldött, Cuppler Adalbertus szekretárius. Magával vitte a királynak Homonnayhoz írt levelét, amelyben szigorúan megparancsolja neki, hogy tüstént szolgáltassa ki Miklós mestert és a többi ötvösöket. Ugyanakkor a leg-

ridegebb hangon azt is tudatta vele, hogy megindíttatja ellene a bűnvizsgálatot.

Szekretárius uram ezúttal körültekintőbben járt el, mint előző útja során. Nemcsak erősebb fedezettel indult útnak, hanem már előre futárt küldött bátyjához, Cuppler Konrád sárosi kapitányhoz, aki erre egy csapat lovas-sal elébe sietett és kíséretéhez csatlakozott.

Homonnay Gábor gögös udvariassággal fogadta a király küldöttjét, aki szertartásos főhajtással nyújtotta át neki az uralkodó levelét. De bezzeg elsápadt és megrettent, midőn a levelet végigolvasta.

A királynak ez a nem várt vasszigora és félreérthetetlen erélye valósággal mennykőcsapásként hatott rá. Úgyannyira, hogy a dölyfös és erőszakos várúr pár pillanatig megfeledkezett magáról és zavartan mentegetőzni kezdett a szekretárius előtt.

— Ártatlanul vádolnak! Nem szolgáltam rá öfelsége súlyos neheztelésére.

Cuppler uram erre kimeresztette nyakát:

— Ezt majd legkegyelmesebb császári urunk előtt tessék elmondani! — válaszolta ridegen.

Homonnayt csak a meglepetés miatt fogta el a gyengeség, de néhány pillanat múlva már újra ura volt önmagának. Minden vére arcába szökött arra a gondolatra, hogy ő, az ország egyik leghatalmasabb főura, ez előtt az egyszerű udvari szekretárius előtt gyengének mutatkozott. Ezt mindenáron helyre akarta hozni.

Hatalmas termetét kinyújtotta, egész magasságában kiegyenesedett és olyan tekintetet lövellt szúrós szeméből, hogy a szekretárius egyszerre szolgáltkész, hajlongó állásba görnyedt.

— Jelentse kegyelmed, hogy öfelsége parancsai előtt készséggel meghajlok. Miklós mestert három napon belül kegyelmed kezébe szolgáltatom, miután csak holnapután tér vissza Eperjesről. Addig legyen kegyelmed kísé-

retével együtt a vár vendége — mondotta határozott, érces hangon.

A hoppmestert becsengette és érdes szóval meghagyta, hogy a vendég urakat vezesse szobáikba és lássa el őket is, kíséretüket is illő módon.

Cuppler uram hajlongva távozott a címerteremből. Csak odakünn, a folyosón jutott eszébe, hogy azt a gögös elbocsátó fejbőlintást és a gögös szavakat neki is viszonozni kellett volna — ha merte volna.

Homonnay Gábor a hosszú, oszlopos címerteremben úgy lépdelt fel-alá, mint a kelepcebe került vad. Így sarokba szorítva még sohasem érezte magát.

Hogy Miklós mestert ki kell szolgáztatnia, az nem kétséges. Erre el is határozta magát. A kapitány és a szekretárius aztán őrizték meg, ahogy tudják. Az nem tesz semmit, hogy Miklós mester lenn, a kastély pincéiben most is vígan veri a hamispénzt, azért holnapután úgy fog feljönni, mintha éppen akkor érkeznek vissza Eperjesről. Erre a három napra igen nagy szükség van, hogy azalatt tenni lehessen valamit.

Hanem hát azután mi lesz az ő perbefogatásával? E gondolatnál megállt egyik ősének, a vasakarató és hatalmas Homonnay Drugeth Ádámnak páncélos képe előtt. Ez volt az a híres őse, aki, midőn a király különböző erőszakosságok miatt maga elé idézte, vakmerő hangon vágta uralkodója arcába: „Te, uram, király, parancsolhatsz, de én nem engedelmeskedem!”

— Ez nagy szó volt, de akkor is éppen olyan idők jártak, mint most — dűnnyögte magában Homonnay Gábor. — A király nagyon is meg fogja gondolni, hogy engem törvénybe idézzon! Ezzel a tettével hatalmas rokonságunkat és nagyszámú párthíveinket mind elidegenítené magától. Ezt őfelsége nagyon jól tudja és ez okból nyilván meg fog elégedni Miklós mester kiszolgáltatásával.

Gondolatait az udvarbíró szakította félbe, aki halk

kopogtatás után csendesen belépett. Sokáig suttogott vele, majd végül elégedetten elnevette magát:

— Így jó lesz! Megint fején találtad a szöget, Lajos szolgám!

— Sárkányt nem éri utól egyetlen paripa sem. Az ugrásban meg éppen nincsen párja. Csak Miklós mester intézze jól a dolgát.

Úgy rémlett, mintha az udvarbírónak e szavai meg-hökkentették volna Homonnayt.

— Most jut eszembe! Hátha megkötözik a kezeit? Az udvarbíró ravaszul nevetett:

— Arra is gondoltam. Ha béklyót tesznek rá, azzal mozoghat. Ha pedig összekötözik, a nyeregkápa peremébe egy késpenge lesz elrejtve, azzal hamarosan el-nyisszanthatja a kötelet.

Homonnay elégedetten dörgölte a kezét:

— Ez egyszer megint túljárunk az eszükön! Hanem hiszen várj csak, te János deák! Azért a sok bajért, amit a nyakunkba zúdítottál, a fájós fogadra tapintunk néked is, csak egy kisé hadd aludjon el a dolog — tette hozzá fenyegető hangon.

— Ezt kellett volna mindenekelőtt tenni! — jegyezte meg szerényen az udvarbíró.

— Hallgass, kutyát ér a legjobb tanács is, ha későn adják! — válaszolta és egyúttal intett neki, hogy elmehet.

A két Cuppler-testvér, noha minden jóval úri módon el voltak látva, mégis alig várták az indulás percét. Különösen a szekretárius úr érezte magát kényelmetlenül a vár nehézpompájú termeiben a komor, döllyfős várurakkal. Szüntelenül attól félt, hogy Homonnay valami ravasz cselt sző ellenük. Valóságos megváltásnak vette, midőn a harmadik napon jelentették neki, hogy Miklós mester közeledik a vár felé.

Csakúgyan látta, amint harmadmagával porosan, sárosan baktat a vár felé. Ez némileg megnyugtatta,

mert látta belőle, hogy Homonnay igazat mondott és az eperjesi utat nem cselből gondolta ki.

Rögtön parancsot adott embereinek a készülődésre. A mellette álló Homonnaynak kijelentette, hogy Miklós mesterrel együtt tüstént elindul Sáros vára felé.

Alighogy Miklós mester a vár udvarára ért és lecsalta nehéz útizsákját, a szekretárius intésére a katonák egy pillanat alatt körülfogták. A szekretárius tudtára adta neki, hogy társaival együtt a császár parancsára börtönbe fogják hurcolni.

Miklós mester szörnyen megrémült. Először szólni sem tudott, azután kétségbeesetten tiltakozott, ellenkezett és ártatlanságát hangoztatva, védelemért könyörgött.

Homonnay a vállát vonogatta és egyszerűen elfordult tőle:

— Sajnos, a király parancsa előtt mindenkinek engedelmesen meg kell hajolnia!

A szekretáriust nagyon meghatotta ugyan, hogy könnyeket lát a meglett hatalmas férfiú szemében, magában azonban annál jobban diadalmaskodott Homonnay elszontyolodásán. Lám, a gőgös főúrnak is hogy le-törött a szarva! Most már nem kell félniök semmitől. Homonnay beadta a derekát és nem kohol semmiféle cselet a bűnös megszabadítására. Ez egészen bizonyos, mert különben Miklós mester, ha csak sejtett volna is valamit, nem árult volna el olyan kétségbeesett félelmet. Bátran indulhatnak tehát Sáros várába.

A foglyokat középre vették és kényelmesen kifelé kocogtak a várkapun. A kapitány és a szekretárius a csapat végén ügetett.

Már jó darabot haladtak a Homonna felé vezető úton, midőn egy fordulónál, az erdőszélen, egy fiatal suhancra bukkantak, aki békésen heverészett a buja pázsiton. Lova egy vadkörtefa derekához volt kötve.

A kapitány megállította a csapatot és szóba elegyedett a rokonszenves, erőteljes fiatalemberrel. A vándor

elmondta, hogy Ekehardus Jánosnak hívják, fia a budai Ekehardus ötvösmesternek és útban van Homonna felé a főharmincados mesterhez. További kérdések során azonban, midőn látta, hogy kikkel van dolga, őszintén bevallotta, hogy édesatyja hálája jeléül néhány csekély emléket küld a főharmincadosmesternek és mázsamesternek, amiért segítségére voltak a jeszenői várból való menekülésében.

Miklós mester lehúzott süvege alól komor és ellenséges pillantást lövellt felé. A kapitány és a szekretárius azonban annál nagyobb barátságot mutatott. Midőn a fiatal Ekehardus kijelentette, hogy már eléggé kipihenete magát, meghívták, hogy társaságukban folytassa útját Homonna felé.

A kapitánynak, aki nagy lókedvelő volt, igen megtetszett a fiatal ötvösmester tüzesvérű szürke lova. Az ifjú Ekehardus erre nyíltan elmondotta, hogy a ló nem az övé, hanem édesapjának egy régi üzleti ismerőse kölcsönözte neki erre az útra. Ezek a drága arabs lovak igen kényesek voltak és az istállóban való hosszú állás és pihenés ártott nekik, így időnként egyenesen szükség volt arra, hogy egy-egy hosszabb úton megjárassák és megfuttassák őket.

Miklós mester ennek hallatára még ellenségesebb tekintetet vetett feléje. Úgy látszott, mintha némi aggodalommal méregetné végig a lovat és lovasát.

— Valóban pompás állat! Szeretném tudni az árát — mondta a kapitány és közben folyton a pompás izomzatú állat könnyű és nemes lépteiben gyönyörködött.

Miklós mester egyszerre csak feljajdult és elcsukló hangon könyörgött a kapitánynak:

— Drága jó kapitány uram, rettentő módon nyilall a derekam, engedje meg, hogy leszálljak a nyeregből. Inkább fogjon közre két katona, az ő vállukra támaszkodva próbálom majd megtenni a hátralévő utat.

A kapitány mitsem gyanított és ezért megadta az engedélyt.

Midőn Miklós mester a két katona nyakát átkulcsolta karjaival, a kapitány csodálkozva látta, hogy milyen nehéz, diónagyságú karneolkővel diszített gyűrűk csillognak a fogoly két kezén. A fiatal ötvösművest is figyelmeltette erre, aki azonban a gyűrűkre vetett egyetlen pillantás után vállvonogatva jelentette ki:

— Nem sokat érnek! Messziről látni, hogy Jeszenő várából való hamisítványok.

— No, akkor nem sok hasznát veszi nekik a fickó!
— nevetett a kapitány.

Miklós mesternek azonban más volt a véleménye!

Mert alighogy kiértek az erdőből, a két jószívű katonát egy rántással félrelökte, nehéz gyűrűivel olyan erővel ütötte fültövön a két lovat, hogy azok fájdalomukban nagyot nyerítve ugrattak el mellőle. Erre olyan zavar támadt, hogy a katonák sora is felbomlott, ő pedig a zavart felhasználva, újra felpattant lovára és szélesebben elvágatott az északnak sötétlő erdő felé.

Mindez egy pillanat műve volt.

Mire a szekretárius és emberei meglepetésükből magukhoz tértek, a menekülő akkorra már olyan meszsze járt, hogy e távolság láttára a kapitánynak torkán rekedt a szó. Jó néhány pillanatig tartott, amíg valamennyire magához tért.

— Miféle lova van annak a latornak? Nem vágat az, hanem repül! — kiáltotta dühösen. — Mindegy! Utána, ahogy csak lovaink bírják! A szakadék felé tart egyenesen, ott megszoríthatjuk.

Szekretárius uram kivételével mindnyájan utána eredtek, de hiába, mert a nehéz katonalovak nem versezhettek Miklós mester paripájának gyors lábaival.

A távolság egyre jobban növekedett közöttük.

A kapitány káromkodott dühében és véresre sarkantyúzta lova oldalát.

— Megmenekül előlünk! Az első szakadékot átugratta... Azt hittem, ott már megszoríthatjuk... De nem ló az, hanem maga a sátán! — ordította kidülledt szemmel.

— No, majd megpróbálom én! — jegyezte meg szerényen János, a fiatal ötvösműves.

Nyelvével furcsán csettintett egyet és ráveregetett a lovának büszke hajlású nyakára. A csettintésre a nemes mén vidáman felnyerített, azután sügyébe vágott fejfel száguldott előre.

Cuppler kapitány és katonái a csodálkozástól tágrameredt szemmel néztek utána.

A szürke ló oly sebesen rohant, hogy szinte nem is érintette a földet. Amint a szakadékhöz ért, a széles vízmosáson játszi könnyedséggel repült át és csakhamar a menekülő nyomába ért. Az üldözött dühösen tekintett hátra a mögötte felhangzó dobogásra. Öklével megfenyegette a fiatal ötvösművest és fogcsikorgatva kiáltotta:

— Ha közelebb jössz, megöllek, kutya! — kiáltotta dühtől fakó arccal.

— Megfizetek apámért! Te is egyik kínzója voltál! — kiáltotta János és lovát gyorsabb száguldásra buzdította.

Erre Miklós mester is megsarkantyúzta ménjét és közben a nyereg egyik leffentyűje alól egy rövidnyelű fokost rántott elő.

— Előre, Sárkány!

Homonnay híres ugró lova egy szökkenéssel átrepült a széles szakadékon, amely után még több mély vízmosás és szakadék következett.

A menekülő kétségbeesve vette észre, hogy üldözője egyáltalán nem riad vissza a vízmosásoktól, hanem átrepül rajtuk és már-már utoléri.

Dühösen rántott egyet a kantáron, mire Sárkány oldalt szökkent és egy omladozó meredek felé vágatott.

Azon a meredeken túl egy olyan széles szakadék tá-

tongott, amelyen lóval még át nem ugratott senki. De az űzött Miklós mester inkább a szakadék fenekén akarta összetörni magát, semhogy üldözőinek kezébe essék.

Sárkány egy merész szökéssel szerencsésen átugrott a szakadékon. Miklós mester már-már biztonságban érezte magát. Vágtatott tovább! De amint hátratekintett, kitörni készülő örömkialtását a düh és a rémület torkára fojtotta: üldözője ugyanekkor könnyedén repülte át a félelmes szakadékot.

Erre ellenkező irányba fordult és az erdő felé vette futását. Azt remélte, hogy a rengeteg sűrűjében üldözője majd nyomát veszíti.

Csakhogynem rosszul számított. János azonnal kitalálta a ravasz szándékot, oldalt fordult és nagy félkörben igyekezett elébe kerülni.

Midőn Miklós mester látta, hogy minden erőfeszítése mellett sem tudja az erdőt elérni, fokosát megcsóválta a feje fölött és Jánosnak rohant.

Az ifjú is fel volt készülve minden eshetőségre. Ő sem volt fegyver nélkül. Midőn az üldözött dühtől rekedt kiáltással rávetette magát, kardjával felfogta a csapást és ugyanazzal a lendülettel olyan vágást mért a fejére, hogy Miklós mester szédülten fordult le a nyeregből.

Mire magához tért, keze-lába már össze volt szíjazva.

Vérző homloka alól szikrázó tekintettel nézett az előtte álló fiúra, de a düh annyira fojtogatta, hogy csak némán csikorgatta a fogát. Nem tudott szólni.

— Hágjon kegyelmed a nyeregbe, de ha szökni próbál, újra megismerkedik kardom pengéjével! — mondotta az ifjú fenyegető hangon. Azután annyira meglazította a fogoly szíjait, hogy a nyeregbe ülhessen. Kezét-lábát mindenesetre újra összekötötte és szépen visszafelé indultak.

A kapitány katonái élén a szakadék tulsó felén éppen azon tanakodott, hogyha megkerülik a vízmosáso-

kat, merre keressék a menekülő és az üldöző nyomait. Ekkor a távolban egyszerre megpillantották a közeledő lovasokat.

Zajos örömrivallgás támadt, amint meglátták az újra összekötözött Miklós mestert. Midőn hosszú ide-oda kerülgetés után végre kijutottak a vízmosások közül, a kapitány örömében a fiatal ötvösmester nyakába borult.

Homonnára érkezve már ott találták a szekretárius urat, aki megkönnyebbülve pillantott fel, midőn a foglyot megpillantotta.

János deák, a főharmincadosmester, aki már értesült a történetekről, már megtette úti előkészületeit, hogy a foglyot Sáros várába kísérje. Ott a törvényes elővizsgálatokban részt akart venni, mert hiszen a főbenjáró pert Miklós mester ellen azonnal megindítják.

Eckehardus Jánost természetesen igen szívélyesen fogadták. Midőn átnyújtotta a főharmincadosmesternek a pompásan vésett ezüst serleget, a mázsamesternek pedig az ezüst menteláncot és gombokat, amelyeket édesatyja küldött nekik hálás ajándékul, azzal eresztették útnak, hogy atyjával együtt október közepe táján okvetlenül jelenjen meg Eperjesen. A vértörvényszék ugyanis ott fog ítélni Miklós mester pörében...

Az események most már lázas ütemben követték egymást.

Az ítélet megtörtént, a bűnös elvette méltó büntetését: az eperjesi piacon vert bitón végezte bűnös életét...

Az ítélet után Homonnay Gáborra került a sor.

Ámbár hatalmas és befolyásos rokonsága, barátai és parthívei minden követ megmozdítottak érdekében, hogy ne indítsák meg ellene a vizsgálatot, a király hajthatatlan maradt.

Legkedvesebb embereit is a legridegebben visszatartotta és még csak meg sem akarta hallgatni őket, mihelyt Homonnay Gábor érdekében akartak szót

emelni. Különösen azt nem tudta neki megbocsátani, hogy királyi személyével vakmerő tréfát merészelt űzni.

A vizsgálatot a legnagyobb szigorral indították meg ellene. Noha hívei mindent elkövettek, hogy amennyire csak lehet, húzzák és halasszák a dolgot, nem értek el semmit. János deák igazságszeretetén, uralkodója iránti hűségén és hivatalbeli tisztességén kárba veszett minden ígéretés, cselszövény és fenyegetés.

Attól kezdve, hogy megindult ellene a vizsgálat, Homonnay Gábor egészen visszavonult a világtól és az emberektől. Csakis testvéreivel és meghitt barátaival érintkezett. Leginkább a lakott helyektől távoleső Kékkő várában szeretett tartózkodni. A komor boltozatú, rideg termék és a süketen visszhangzó folyosók nem izgatták komor és ingerlékeny hangulatát.

Égész nap szótlanul járt fel-alá. A dölyfös, erőszakos, zsarnok kényúrból néma és hallgatag ember lett, aki zord egykedvűségbe süllyedve várta a per eredményét.

Valahányszor egy-egy hírnök érkezett hozzá Bécsből, Pozsonyból vagy Budáról és valahányszor a kapuőr jelzőkürtje megzendült, mindig sajátságos, tűnődő tekintetet vetett a jobbán ragyogó gyűrűre.

Ez az ékszer egy keleti türkízkövel diszített talizmányűrű volt, amilyent a török nagyvezérek és pasák viseltek: köve alatt egy kis üregben villámgyorsan ölő méreg. Évekkel ezelőtt Konstantinápolyban vásárolta és a gyűrű azzal nyerte meg tetszését, hogy a feltűnően nagy türkízkőbe kacskaringós arabs betűkkel ez a török jelmondat volt vésve: „Élsz, ameddig Allah akarja, de meghalhatsz, mikor magad akarod.”

Egy napon ismét komor gondolatokba merülve sétált a nagy címerteremben, midőn felhangzott a kürtszó, amely hírnök érkezését jelentette. Homonnay Gábornak furcsa, szorongó érzések préselték össze a szívét.

Midőn a hírnök átadta a levelet, néma fejbólintással adta tudtára, hogy távozhat. A gőgös úr nem tudott márványarcának parancsolni: halotthalványra sápadt, dölyfös szíve pedig valóságos indulót vert.

Legbefolyásosabb hívei és barátai azt tudatták vele a levélben, hogy hasztalan minden, a király nem engedi: sőt inkább, a legnagyobb szigorral sietteti az ellene való vizsgálatot és a kemény ítéletet. Legyen elkészülve a legrosszabbra.

Homonnay Gábor becsengette öreg szolgáját, aki a család minden titkos ügyébe be volt avatva. Az öreg aggodva leste urának arcát és olvasni próbált belőle, vajjon milyen hírek érkeztek.

Homonnay Drugeth Gábor azonban nyugodt mosollyal biccentett neki:

— A legszebb velencei kristályserlegben tokaji bort hozz ide.

Midőn a bort az öreg szolga behozta, a várúr egy könnyű asztalkát csúsztatott az ablakfülkében álló karosszék elé és a serleget maga elé helyezte.

Az ablakon át mosolygó napsugár kiömlő aranyként csillogtatta meg a kristályserleg tartalmát.

Homonnay Gábor ujjának egy nyomásával felpatantotta a gyűrű kövét és az alatta rejlő halványzöld port a borba hullatta. A drága nedű aranysárga színe sötét-haragoszöldre változott.

Homonnay Drugeth Gábor szobormerev arccal, lassan kiürítette a serleget.

Midőn szolgája, Lénárd, benyitott a terembe, a várúrát holtan, mereven elnyúlva találta a karosszékben.

Így halt meg az ország egyik leggazdagabb és leg-hatalmasabb főura.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ ELTŰNT HADIFUTÁROK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ezerhétszáznegyvennégyben a rajnaparti nagy győzelmek után Mária Terézia királynő fővezére, Lotaringiai Károly előtt nyitva állott az út Elzászba.

Midőn a főherceg a határt átlépte, azonnal Elzász védőbástyái: Germersheim, Weisenburg és Lauterburg ellen fordult. A magas sziklabércen fekvő Lauterburg ostromát kitűnő hadvezéreire, Nádasdy és Hadik tábornokra bízta.

Hadik segédtsíjtje, Nádasdynak egy rokona: Nádasdy Ferkó kornétás volt, aki fiatal, alig tizenhét éves kora ellenére is a magyar hadsereg legbátrabb és legvitézesebb hősei közé számított...

Egyik nap alkonytájban a futár a fővezérnek azt a parancsát hozta, hogy a Nádasdy-hadtest fizetőmesterénél elhelyezett ezernyolcszáz aranyat és a fontos haditerveket tartalmazó vaspántos ládikát Nádasdy küldje át a fővezérnek a főhadiszállásra.

Félóra mulva Ormossy főhadnagy útnak indult a kis vasládikával...

Másnap este újra beállított egy futár a főhadiszállásról és az aranyak meg a csatatervek elküldését sürgette.

Nádasdyt a hír hallatára az ájulás környékezte, hogy a főhadnagy nem érkezett meg a főhadiszállásra és hogy a fővezér ezért Hadikot is, Nádasdyt is keményen megróttá.

Miután az egész terület a mi seregeink kezén volt, mindenki előtt talány maradt a futártiszt eltűnése. Mindenféle kalandos feltevések és gyanúsítások kezdtek szállongani a táborban, mert a megindított vizsgálat kiderítette, hogy az őrszemek és előőrsök az éjszakai ór-

tűzek világa mellett valamennyien látták a főhadnagyot elvágatni. Sőt abban is megegyezett mindnyájuk jelentése, hogy a főhadnagy még a jelszót is odakiáltotta nekik. A megdöbbenő az volt, hogy a főhadiszállás előretölt őrszemai már nem látták és nem is tudtak semmit a hadifutárról.

Hadik és Nádasdy ezzel a jelentéssel és a csatatervek másolataival Bálint főkornétást küldötték a főhadiszállásra.

De másnap dermedt rémülettel értesültek arról, hogy ez a futár sem érte el célját.

A főherceg haditörvényszékkel és a legsúlyosabb büntetésekkel fenyegetőzött. Követelte, hogy a csataterveket és az aranyat egy futárral haladéktalanul küldjék el.

A megindított vizsgálat megint csak azt derítette ki, hogy az őrszemek és előőrsök látták Bálintot és hadijelszót is váltottak vele, a főhadiszálláson azonban a színet sem látták.

Nádasdy dúlt-fúlt haragjában:

— De hát a föld nyeli el a futárait vagy átszöknek valamennyien az ellenséghez? Hát már nem lehet senkiben sem bízni? Kit küldjek harmadiknak a fővezérhez? — kiáltotta a haragtól rákvörösre gyúlt arccal, midőn Hadik sátorába lépett.

— Küldj engem, tábornokom! Életemre fogadom, hogy a csatatervek holnap ilyenkorra a főhadvezér úr őkegyelmességének a kezében lesznek! — szólalt meg a sátor háttérében Nádasdy Ferkó kornétás hangja. Katonásan tisztelgett és keményen odaállott a haragvó tábornok elé.

Nádasdy kis ideig hol őreá, hol Hadikra nézett. Hadik kegyes beleegyezéssel bólintott.

— Jó, menj hát te! — válaszolta komoran, azután címeres gyűrűjével ő is lepecsételte a csataterveket rejtő csomagot.

— Hát az aranyak, vezérem? — kérdezte a kornétás.

Nádasdy a kardjára csapott:

— Ördögöt meg a máját, azok elvesztek! Az aranyakról, sajnos, nem tudok másolatokat csináltatni, mint a haditervekről. Egy, kettő, készülj, fordulj!...

Hét óra felé járt az idő, amikor Ferkó lovát elővezették. Ő maga vizsgálta meg a nyeret, a hevedert és a zabolát, azután a nyeregtartókból kivette pisztolyait és újra megtöltötte.

— Mindjárt hét óra lesz! — szólt Hadik, midőn a királynőtől ajándékba kapott, értékes kövekkel kirakott órájára pillantott. — Ha jól vágatsz, egy óra táján a főhadiszállásra érkezhetsz. Igérd meg, hogy tüstént visszaindulsz! Ha utad sikerül, nagy terhet veszel le vele a lelkemről! Igaz! Nem kívánsz jobb lovat? Válassz egyet az enyimből.

— Sárkány lovam derék állat. Oda se néz kilenc-tíz órai útnak — felelte Ferkó vidáman és a nyeregbe szökkent.

— Nem akarsz néhány megbízható huszárt kíséretül? — kérdezte tőle Nádasdy komoran.

— Nem! — felelte Ferkó és kezét csákójához emelte. Éppen meg akarta sarkantyuzni lovát, midőn Nádasdy szorosan melléje lépett és halkán a fülébe dörögte:

— Te, kornétás, remélem, nem fogsz eltűnni ezen az ördögös vidéken, mint a többiek?!

Ferkó arca bíborvörösre gyulladt, azután meg úgy elhalványodott, hogy Nádasdy maga is megsajnálta.

— Még holtan is visszajövök! — kiáltotta indulatosan és sarkantyuját lovának sügyébe vágta.

Szélvészént vágatott keresztül az őrüzek kísértetiesen fel-fellobbanó fénye mellett a megvilágított táboron.

A felhős, sötét éjszaka vakhomályba burkolt min-

dent. Éles, hideg szél süvöltött át a tájon, midőn az első néhány mérföldet megtette. Eddigi útja még eléggé élénk és mozgalmas volt, mert társzekerek, küldöncök, szénát és zabot szállító csapatok keresztezték egymást az úton és a mindenfelől fellobbanó őrtüzek bevilágították a tájat. Kilenc óra tájban már egy lélekkel se találkozott többé. Csak vágató lovának patái csattogtak a köves úton és ide-oda csapkodó kardjának acélja csörgött ércesen.

Bár látszólag semmiféle veszély sem fenyegette, mégsem érezte magát nyugodtnak. Háborús idő volt s a vidék pusztá és lakatlan. Hallomásból tudta, hogy kisebb-nagyobb fegyveres bandák és felkelő csapatok kóborolnak szerteszét a környéken és az előőrseket és futárokat megtámadják. Erről azután rejtélyesen eltűnt bajtársai jutottak eszébe. Hová és mi módon tűnhettek el? Mind a ketten ugyanezt az utat járták, ugyanebben az időben. Jó lovasok, bátor és vitéz katonák voltak. Hogyan tűntek el hát olyan rejtélyesen és nyomtalanul?

Mialatt a vágató Sárkány patkói szikrákat vágtak ki a sziklás, köves úton, szüntelenül ezek a gondolatok zaklatták. A pompás paripa nagyokat horkant, ha egy-egy felriasztott nyúl szaladt át előtte, vagy ha egy-egy felrebbenő hollócsapat szállt el fejük felett nagy károgással.

Az éjszaka vakhomályában hol az egyik, hol a másik oldalról csillant fel az összekötő őrszemek tűzfénye.

Ferkó odakiáltotta a nevét a jelszóval együtt. Az utolsó őrszemnél pedig pár percre meg is állott, hogy az út felől kérdezősködjék. Azt a felvilágosítást kapta, hogy még legalább jó mérföldet kell vágatnia, amíg a főhadszállás első összekötő őrszemét eléri. Azt is megtudta, hogy az eltűnt Ormossy és Bálint futártisztek ugyancsak ebben az időtájban kérdezősködtek nála az út felől.

Sárkány a jó abrak és istálló reményében vígan indult tovább. A futár féltizenegy tájban elérte az első ör-

szemet, féltizenkettőkor pedig, tehát egy jó órával előbb, mint Nádasdy számította, szerencsésen megérkezett a főhadiszállásra. A csataterveket és jelentéseket átadta és csak addig időzött, amíg lova a fárasztó út után kissé kifujta magát. Míg Sárkány a zabot ropogtatta, addig Ferkó a szolgálatttevő tisztekkel beszélgetett. Természetesen szóba került a futárok, az aranyak és az eredeti csatatervek rejtélyes eltűnése is, de a megindított vizsgálat eddig még semmit sem derített ki, — mondta izgatott hangon az egyik tiszt.

— Nem is fog kiderülni semmi, olyan rejtélyes az egész! — felelte rá a másik és szavaiból annyira kiérzett a nemtelen gyanúsítás, hogy Ferkó nem hallgathatta tovább: sürgősen búcsúzni kezdett. Midőn azonban indulni készült és a jelszót kérdezte, maga se tudta miért, de megkérdezte azt is, mi volt a jelszó azon a napon, midőn Ormosy főhadnagynak meg kellett volna érkeznie.

— Lotaringia! — felelte a napos tiszt.

— És tegnapelőtt, amikor Bálint főkornétás útnak indult?

— Elszász! — válaszolt a tiszt. — A mai napé pedig Vindobona!

Ferkó a nyeregbe vetette magát és rövid katonás köszöntés után elvágtatott.

Őrszem őrszem után maradt el mögötte, amint az éj sötét homályában a szél nyögő sóhajtozása és az erdő rejtelmes zúgása között tovaszánguldott. Midőn a legutolsó őrszemnek is odakiáltotta a Vindobona jelszót, az erdő olyan kísértetiesen visszhangozta, hogy fázósan megborzadt belé. Csakhamar rátért az őrszemek közt fekvő másfél mérföldnyi lakatlan, pusztta területre, amely az egymást keresztül-kasul szelő utaknak valóságos útvesztője volt.

Gondolataiba mélyedve egyik keskeny útból a másikba lassan ügetett, midőn Sárkány egyszerre megállott,

mintha lábai a földbe gyökereztek volna. Dús sörényét riadtan rázta és nyugtalanul felhorkant.

Nádasdy Ferkó pisztolyát óvatosan előrántotta, kémlelt, hallgatózott mindenfelé, de néma és mozdulatlan volt a táj.

— Talán ellenséget érez a közelben ez a nemes állat? — kérdezte önmagától. Néhány pillanat múlva azonban megkapta rá a feleletet, mert a felhők közül kis időre kibukkanó sápadt holdfénynél észrevette, hogy eltévedt és egészen ismeretlen tájakra került.

Most már igazán megdöbbszent és ezt nem is igyekezett titkolni önmaga előtt. Olyan mélyen merült el gondolataiba, hogy jó ideig nem ügyelt a helyes útirányra és az egymást keresztező keskeny utakban egy mellékútra tévedt.

Tanácsstalanul nézegetett mindenfelé, de mitsem látott, csak sűrű sötétséget, mert a holdvilág megint elbujt a felhők mögé. Első gondolata az volt, hogy visszafelé indul, de mindjárt belátta, hogy így mégjobban eltéved, mert a visszafelé vezető ösvényt nem ismeri. Később az jutott eszébe, hogy talán okosabb lenne a fák alá húzódva bevárni a napkeltét, de az éjszaka nedves és hideg volt, kimerült lovának pedig abrak és istálló kellett. Előre tehát, előre, amíg csak valami emberlakta helyre vagy táborra nem talál.

Bízgató hangjára Sárkány csak ijedt horkanással felelt és sörényét hányva, vadul ágaskodni kezdett. Okos szeme csak úgy világított a rémülettől.

— Valami vadállat lehet a közelben! Talán farkas vagy medve?

Ebben a pillanatban egy nehéz test csörtetése hangzott a bokrok között és az út tisztásán egy sötét, tá-molygó alak jelent meg. E látványra Sárkány akkorát ágaskodott, hogy Ferkó alig tudta magát a nyeregben fenntartani.

— Állj! Ki vagy? — kiáltotta és pisztolyát a sötét foltra szegezte.

A titokzatos árnyék nem felelt, csak fájdalmasan nyögött, azután fáradtan a tulsó oldal bokrai közé vonzolta magát, ahonnan még sokáig visszhangzott nehéz csörtetése.

Egy santa ló volt. Az elmúlt hetek csatáiban megsebesült harci paripa. Sárkány annyira megijedt, hogy Ferkó csak hosszas csitítgatás után tudta elcsendesíteni, de ettől kezdve olyan riadt lett minden neszre, hogy lép-ten-nyomon megállott és fülét hegyezte.

Majd egy órai bolyongás után Ferkó végre világot látott csillogni az erdő fái között. Sárkány is örvendező nyihogással gyorsabb ügetésbe fogott: csakhamar egy sövénykerítéshez értek. Ferkó a félig nyitott ajtót belökte és egyszerre egy falusi lakóház udvarában találta magát.

Ámbár a ház ablakából élénk világosság vetődött ki az udvarra, kiáltozására és dörömbölésére mégsem jött elő senki. Csak akkor hangzott elfojtott suttogás és lassú csoszogás az ajtó mögött, amikor néhány kiadósat rügött belé, hogy az egész környék visszhangzott.

— Ki az ördög az? Ez a ház nem vendégfogadó! Takarodjék tovább Isten hírével! — rikácsolta egy idétlen, éles, fülhasogató hang.

— Jóbarát! Nyissanak ajtót!

Az ajtó erre óvatosan feltárult.

Ferkó akaratlanul visszahátrált a küszöbön álló torz alaktól. Egy zömök, ferdére görnyedt, törpe, púpos legény tartotta a gyertyát. Egyik lába össze volt zsugorodva, jobbkeze rövidebb volt a balnál. Püffedt, sárgás arcát vad ijedtség torzította el, úgy, hogy a gyertyát majd kiejtette remegő kezéből.

— Mit akar? — sipította a nyomorék.

— Éjjeli szállást és valami harapnivalót nekem, istállót és abrakot a lovamnak! — válaszolt Nádasdy bárátságosan és a törpét félretőlva, belépett a szobába.

A kandalló tűzénél két szép fiatal leány és egy horgas orrú, mérgesképű vén ember ült: mindhármukon meglátszott, hogy erősen fel vannak indulva. Az öreg föl akart emelkedni, azonban a katonai egyenruha láttára vad rémülettel hullott vissza székébe.

— Jóbarátként jöttem! — sietett Ferkó megnyugtatóni őket.

— Az ellenség nem jóbarát. Mit keres nálunk az úr — krákogta az öreg elfulladt, reszkető hangon.

— A népnek nem vagyunk ellenségei, azért hát ne féljenek tőlem. A főhadiszállásról visszajövet eltévedtem, vacsorát és szerény éjjeli szállást kérek. Ne féljenek, mindenért tisztességgel megfizetek.

A főhadiszállás szóra az öreg úgy összerándult, mintha skorpió csípte volna meg, azután jelentős pillantást váltott a nyomorékkal. A két leány, különösen a nagyobbik, a barna, sudártermetű, lopva, különös tekintettel nézett rá. Arcukra felváltva hol a félelem, hol a sajnálkozás kifejezése ült ki.

— Ellenség számára nincs szállás, nincs vacsora. Házainkat, földjeinket feldúlják, füstölgő romok szegik útjukat! A pokol nyelje el valamennyit! — pattogta mérgesen az öreg, aki lassanként magához tért szörnyű ijedtségéből.

Ferkó fenyegető arccal lépett feléje, a félénken öszszerezzenő két leány láttára azonban nyugodtságot erőltetett magára.

— Ha szépszerével nem adnak semmit, akkor erővel veszem el. Majd kérések lovamnak istállót és abrakot, magamnak meg egy harapás kenyeret a házban. Reggelig majd csak kibírom, akkor pedig úgyis tovább megyek! — válaszolta higgadtan. Azután a nyomorék felé fordult, aki az öreggel együtt a háta mögött olyan leselkedő, gyilkos tekintettel méregette, mintha erejét és bátorságát akarná kipuhatolni.

— Mutasd meg öcsém az istállót. Mondtam már, mindenért becsületesen megfizetek.

A nyomorék újra sokatmondó pillantást váltott az öreggel, aki erre egyszerre úgy megváltozott, mintha kicserélték volna.

— Á! Hát a főhadiszállásról jött és eltévedt? Az már más! — szólta egészen barátságosan. — Vedd a lámpát Teobald fiam és vezesd a tiszt urat az istállóba, azután fejd meg a bivalyt!

Ez utóbbi szavakat olyan gyanus nyomatékkal ejtette ki az öreg, a nyomorékfiú pedig olyan ördögi pillantást vetett felé, hogy Ferkó lappangó bizalmatlansága pillanatról pillanatra nőtt. De ekkor a beteges öreg olyan egykedvűen, olyan nyugalommal parancsolta meg leányainak, hogy bort hozzanak fel a pincéből és terítsék meg az asztalt, hogy Ferkó bizalmatlansága enyhülni kezdett.

— Eh! Mitől féljek? Hiszen húsból-vérből való emberekkel van dolgom — gondolta. Pisztolyait mélyebben az övébe nyomta és követte a nyomorékot, aki egy nagy, imbolygó fényű lámpással sántikált előtte.

A nagy udvaron két kút volt, az egyik gémes, a másik kerekes. Úgy látszott, hogy csak a kerekes kutat használják, mert a gémeskút beomlófélben volt. A kút-gém nehezebb vége magasan a levegőbe ágaskodott, vékonyabb vége pedig a vödörrel együtt mélyen leült a fenékre. Ez a természetellenes állás annyira feltűnt a fiatal katonának, hogy megállott a kút mellett. Tüstént észrevette, hogy a kút kávája deszkákkal van befedve és a deszkák tetején egy törött eke roncsai hevernek.

— Megállj fiú! Először megitatjuk a lovamat! — kiáltott az előtte bicegő nyomorék után.

Nagy csodálkozására ez a néhány szó olyan ijesztő hatással volt kísérőjére, hogy a púpos fiú megtántorodott. Egész testében reszketett és olyan erővel ragadta

meg sovány kezével Ferkó karját, amilyen erőt nem tételezett volna fel a fiú rozoga testében.

— Ne itt! Ne ennél a kútnál! — hebegte halálsápadt arccal. — A másik a jó kút! Nem látja, hogy a vödör elült?

Ezt Ferkó is látta. Midőn azonban tovább akart indulni és kantáron vezetett szomjas lova mohón a vályú fölé hajolt, Sárkány ijedt horkolással torpant hátra.

— Bolond ló! — hebegte reszkető hangon a nyomorék, miközben torz mosolyt erőltetett arcára.

Ferkó lovát a kerekeskútnál megittatta, aztán az istálló felé vezette. Midőn megint a gémeskút mellett haladtak el, a paripa újra ijedezve horkant és sörényét rázta.

— Bolond ló! Bolond ló! — ismételte a törpe fel-tűnően erőltetett hangon.

Látható megkönnyebbülés villant át fakó arcán, midőn az istállóba értek és Ferkó jászolhoz kötötte a lovát. A nyerget és kantárt azonban nem vette le róla, hanem csak megeresztette.

Eközben föltűnt neki, hogy a bivalyt, amelyet a nyomoréknak meg kellett volna fejnie, nem látja sehol az istállóban.

— Lehet, hogy másutt van, — gondolta.

Miután lovát mindennel ellátta, a ház felé indult. A nyomorék egy melléképület sötét ajtajában köszönés nélkül hirtelen eltűnt.

Ferkót a terített asztalon egyszerű, de ízletes vacsora várta. Hatalmas étvággal fogyasztott el mindent. Az evés jókedvre derítette és beszédbe ereszkedett a leányokkal. Ők azonban alig mertek neki felelni. Mindamellet mégis észrevette, hogy a nagyobbik, akit Máriának szólítottak, lopva sajnálkozó pillantást vetett rá lesütött szempillái alól.

— Sokat szenvedtek a háborútól? — kérdezte az öregtől, akit ez a kérdés valósággal dühbe gurított.

— Még kérdezi? — rikácsolta vérbeborult szemmel. — Hat fiam van és mind a hat a maguk betolakodott hordái ellen harcol! Csak én, a beteges öreg és nyomorék Teobald fiam maradtunk itthon. Ó, bárcsak én is fegyvert tudnék fogni!

— Az önök királya kezdte a háborút a mi királyunk ellen!

— Mindegy! Az ellenség csak ellenség! Vesznének valamennyien a mélységes poklok fenekén! — dörögte az öreg átkozódva.

Ferkó bátorítóan mosolygott az ijedező leányokra:

— Feledjük el legalább most az éjjel, hogy ellenségek vagyunk. Ez a háború sorsa! De ha már egyszer itt vagyunk, a mi vitéz seregeink dicsőségesen küzdik végig a harcot és Elszászt Lotaringiával együtt meg fogják hódítani.

Az epés öreg erre vésztjósító tekintettel felpattant. Majd mintha meggondolta volna magát, valamit dohogott a szakállába és odaintette leányait.

— Mária! Elza! Vigyetek ágyamba — parancsolta mogorván. Azután anélkül, hogy egy szót szolt vagy köszönt volna, leányaiba kapaszkodva, kívánszorgott a szobából.

Nádasdy idegenül nézett utána.

— Vajjon mi lelhetette ezt az epés, dühösködő öregot, hogy Elszász és Lotaringia említésére annyira megjuhászodott? — kérdezte önmagától. Még jó ideig várt, de midőn látta, hogy a háziak közül senki sem tér vissza a szobába, bezárta az ajtót. Pisztolyait az asztalon égő gyertya mellé helyezte és ruhástól a kerevetre heveredett, hogy legalább pár órát aludjék.

De bármilyen fáradt és törődött volt is, az álom csak nem akart a szemére ereszkedni. Nyugtalan, szorongó érzések gyötörték. Idegenül és elhagyatva érezte magát ebben a füstös gerendájú, ódon szobában, melynek bútorai rejtelmesen pattogtak, mintha valami intő kéz ko-

pogtatna rajtuk. Odakünn panaszos jajgatással üvöltött a szél és az ablakokat mintha meg-megrázta volna valaki.

Éjfél után három óra felé járhatott az idő, midőn ajtaján halk, sürgető kopogtatás hangzott. Egy pillanat alatt felpattant fekvőhelyéről, egyik pisztolyát kezébe fogta és erőyes hangon kérdezte:

— Ki az?

— Csendesen! Az Isten szerelméért, csendesen, ne-hogy meghallják. Nyisson ajtót gyorsan, különben elveszett! — suttogta egy halk, remegő hang.

Máriának, a nagyobbik leánynak hangjára ismert.

Csakugyan ő volt. Reszketve, sápadt, feldúlt arccal suhant be a kinyitott ajtón és könyörögve kulcsolta össze a kezét:

— Fusson! Meneküljön azonnal, különben veszve van! Egy percet se veszítsen! — lihegte szaggatottan.

Ferkó meglepetten lépett hátra.

— Menekülni? És miért? — kérdezte higgadtan.

— Ó, Istenem, nincs idő a sok beszédre. Meneküljön, mert megölik. Bátyáim a felkelő csapatokkal minden percben itt teremhetnek. Teobald fivérem, tudja, a nyomorék, értesítette őket arról, hogy ön itt van. Nem hallotta, midőn atyám azt mondta neki, hogy fejje meg a bivalyt? Ez volt a jelszó! Ön ellenség... és hadiparancsokat hoz a főhadiszállásról. Ezt el akarják rabolni öntől, mint két bajtársától. Meneküljön... meneküljön, mert önt is megölik, mint ahogy két bajtársát megölték... — zihálta és kétségbeesetten tördelte kezét.

Nádasdy összerezzent.

— Két bajtársamat? Hát Ormossy és Bálint futártiszteket megölték? — kérdezte fojtott hangon és homlokán kidagadtak az erek.

— Nevüket nem tudom. Az első, komorképű tiszt, aranyakat és haditerveket vitt, a másodiknál, a sebhe-lyes arcúnál, csak csatatervek és hadiparancsok voltak.

Ők is eltévedtek és balsorsuk ide vezette őket. Mindketőjüket megölték és a holttesteket a régi kútba dobták.

— Hányan jönnek? — kérdezte Ferkó szikrázó szemmel.

— Hat bátyám és vagy harminc főből álló felkelő csapat. Távozzék, fusson gyorsan, az Isten szerelméért. Ön még olyan fiatal és szép! Önnek nem szabad meghalnia! Amint megláttam, az első pillantásra megsajnáltam és elhatároztam, hogy megmentem. Fusson hát, könyörgöm! — rimázkodott könyörgő tekintettel.

Nádasdy sietve felkötötte kardját és övébe dugta pisztolyait. Több mint harminc ellenféllel, akikhez bizonyára még a háziak is csatlakoznának, nem bírna megküzdeni. Ha viszont menekül, orvul legyilkolt bajtársait is megbosszulhatja még. Ez a gondolat sietésre ösztönözte.

— Köszönöm, Mária, köszönöm! — szólt és a leány kezét melegen megszorította.

Azután kirohant a szobából és az istálló felé sietett. Mária térdre hullva, halkán, zokogva imádkozott a daliás hadifutár szerencsés megmeneküléséért.

Az udvarra érve úgy tetszett Ferkónak, mintha a távoli erdő felől tompa lódobogást hallana.

Sietve lépett tehát az istállóba és mezítelen kardját a hóna alá szorítva a kötőféket el akarta oldozni.

Ebben a pillanatban a sötétségből irtózatosszerű ütés zuhant a vállára. Ha fejét éri, menten összeroskad.

— Ki vagy, lator haramia? — ordította Nádasdy dühre gyúlva és vaktában hátrafelé vágott kardjával. Valami nagyot reccsent a kardcsapás után és a roppanást elhaló hörgés és zuhanás követte.

— Előre, Sárkány! — kiáltott gyorsan a nyeregbe szökve. A bezárt sövénykaput szinte a levegőben úszva repülte át a nemes állat, azután pedig szélvészféleg száguldott a ritkás erdőség felé.

Az üldözők ekkor már a ház táján robogtak. Vad

kiáltozással, dühös hajrával, eszeveszett lövöldözés közben rohantak utána, tizen-tizenöten pedig hosszú félkörbe oszolva akarták bekeríteni. Sárkány azonban úgylátszik, érezte ura veszedelmét: a jó abraktól és pihenéstől felfrissülve kettőzött sebességgel vágatott tüskénbokron át és érces nyerítéssel válaszolt a felhangzó dörrenésekre.

A lauterburgi táborban éppen a reggeli ébresztőt fújták, midőn fáradt lova megállott a vezéri sátrak előtt.

A tábornokok már ébren voltak. Nádasdy, szokása szerint, egy vésett ezüst tálban magyar kávéfőzött, ami borssal és gyömbérrel jól megfűszerezett forralt vörösborból állott. Hadik is ott állt mellette. Mindketten elhülve hallgatták Ferkó jelentését.

Egy csapat huszár tüstént lóra ült és Ferkó vezetése alatt elvágatott. A két tábornok is csatlakozott hozzájuk.

Mire a magányos tanyaházhoz értek, a gonosztevők fészke már üresen állt. Egy lelket se találtak benne. A dühös öreg fiaival és leányaival ki tudja hol és merre járt már akkorra...

Nádasdy parancsára két huszár leereszkedett a kútba, hogy Ormossy és Bálint holttestét napvilágra hozzák. A két futár jóhíre és becsülete most már mocsoktalanul helyre volt állítva.

Az egyik huszár, amidőn a kút fenekére ért, felkiáltott, hogy a két holttest mellett egy harmadikat is talált. Ez a holttest a nyomorék törpéé volt, állig kettéhasított fejjel. Nyilván fivérei lökték a kútba, midőn az istállóban tetemére akadtak.

A nyomorék latort visszalökték méltó helyére, az elhagyatott kútba.

A két futártisztet pedig, akiknek sebekkel borított teste meggyőzően bizonyította, hogy csak elkeseredett és vitéz küzdelem után estek el az orgyilkosok csapásai alatt, a táborba szállították és ott nagy katonai dísszel és bajtársi részvéttel temették el.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A GYŐRI ÉRCKAKAS

ÍRTA
DONÁSZY FERENC

SEBŐK IMRE
RAJZAIVAL

Országos Széchényi Könyvtár

HUNGÁRIA KÖNYVKIADÓ BUDAPEST

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: Rába László.

5125.41. — Hungária nyomda r. t. Budapest, Felelős: vitéz Bánó Lehel igazgató.

A GYŐRI ÉRCKAKAS

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ELSŐ FEJEZET

A füstbement menyegző.

Komárom városa a tizenhatodik század vége felé a legfontosabb erődök egyike volt.

A rajtaütés és váratlan ostrom miatt éjjel-nappal állandóan csónakok, úgynevezett punták cirkáltak előtte a Dunán. A várfalakon kifelé szegezett hosszú ágyúk mellett nappal fehér füstgyűrűket eregetve, éjjel pedig tüzes szemek módjára világítva sisteregtek a tűzerek salétromos kanócai. Félóráról félóra pontosan elhangzott a felváltó jelkiáltás, amit a sajkások vízfecske módjára tovasurranó csónakjaikról visszhangoztak.

A Csallóköz felé kikönyöklő hatalmas sáncot teknősbéka-hoz hasonló alakja miatt tortoriának nevezték. Ennek a sáncnak irányában magaslott ki a többi házak közül a komáromi várnagynak, Pálffy Miklós uram őkegyelmének emeletes szállása.

Bajtársai szerettek vele afölött évelődni, hogy a hét bizonyos napján nagyon sokat nézeget a Győr felé vezető út irányába: de nem annyira közelgő török hadak, mint inkább Patkó nevezetű hajdúja után kémlelődik . . .

Pálffy Miklós várnagy uram most is a Győrnek vivő út felé tekintget és csak a háta mögött felhangzó kardcsörrenésre fordul visza.

Arcát barátságos mosoly deríti fel, mindkét kezét szeretettel nyújtja a most érkezettnek, aki kapitányi egyenruhát visel.

— Hozott Isten, Adolf bajtárs! Vártalak!

— Itt? Ebben a szűk bagolyfészekben? — kérdezte a kapitány és vidám képét bohókásan elfintorította.

— Dehogy itt! Egy emelettel lejjebb — válaszolta Pálffy.

A boltozatos szobában keleti hímzésű szőnyegterítővel fedett asztalon topázvillogású badacsonyi bor várta őket. A kristálykorsó mellett vésett, nehéz ezüst tálcán két karcsú velencei kristályserleg ragyogott.

— Veled együtt vertük el a fehérvári pasát Komárom alól. Az ő serlegeivel koccintsunk hát egy újabb győzelemre! — szólt jókedvűen és megtöltötte a serlegeket.

— Királyoknak való ital! A hazámbeli rajnai bor csak lőre ehhez képest!

— Ha valaki hallana, bizonyisten rád fogná, hogy harmadik levele vagy az Ungnad és Hardeck féle háromlevelű lóherének — tréfálózott Pálffy.

— Nem szeretném! Ez a két részeges ripők gyalázatára válik a hadseregnek. Csodálkozom, hogy Mátyás herceg fő-főkapitány offensege ezeket választotta haditanácsosainak.

— Hát ennek oka egyszerűen az, hogy nem hisznek nekünk, nem bíznak bennünk! Odafenn Bécsben a magyart árulónak, rebellisnek tartják. Másként állanának ma a dolgok, ha akkor kiaknázzuk a diadalt. A budai pasát Pákozdtól egészen Budaelőfokig kergettük. Tízezer elesett emberével jelölte futását, negyvennégy ágyúja maradt a csatatéren. Ha tovább szorítjuk, még Budáról is elszaladt volna, hanem hát Hardeck fővezér uram . . .

— Nagyon hadonászott a kardjával és megvágta véletlenül a hüvelykét. Ez úgy elvette a kedvét a verekedéstől, hogy hátrálót fúvatott. Győrbe ment beköttetni a hüvelykujját! — nevetett félig tréfásan, félig bosszúsan Schwarzenberg Adolf kapitány.

— Ott voltál, láttad, hogy diadalittas huszárjaink majdnem fellázadtak, mert a legnagyobb diadal közepe tette vissza kellett fordulniok . . . De azért ne tépd ki a bajszodat bajtárs, kár volna érte!

— De mikor mérges vagyok!

— Öntsd le a mérgeket egy pohár badacsonyival.

— De engem megfojt a düh, ha arra gondolok, hogy Magyarország legnagyobb hőstét, a török sereg rémét, Pálffy Miklóst irigységből és féltékenységből ide dugják Komárom várába várnagynak.

— Nem panaszkodom, mert velem van dicsőségem minden osztályrészesre és a legderekabba bajtárs, Schwarzenberg Adolf! — szólott s jobbát meleg kézszorításra nyujtotta.

— No, ha megelégszel a német Schwarzenberg Adolf barátságával . . .

— Bár minden magyar olyan igaz szívvel lelkesedne hazánk ügyéért, mint te. Bajtárs, neked csak a neved német, de szíved-lelked igaz magyar! Nem dicséret ez, hanem igazság!

— Mindig tréfás kedvben vagy, bajtárs.

— Az ördögbe is, dehogy vagyok! Éppen most nem! A hadsereg Esztergom alatt táboroz, mi meg itt a falakat támogatjuk.

— Mi ketten nem valók vagyunk oda. Azt mondják, szörnyűség és arcpirító gyalázat, ami ott napról-napra folyik. A főherceg nem törődik semmivel a világon! Miatta Hardeck és Ungnad vezér urak a többiekkel együtt tehetnek, ami nekik tetszik. Így írta ezt Illésházy uram egyik bizalmas barátjának. Tolvajkodás, verekedés, orgyilkosság napirenden van. A kapitányok tíz órán át lakománál ülnek, négy-öt órán át pedig holtrészen garázdálkodnak. Az éjszakát bevilágítja a felgyújtott falvak szörnyű fénye. Az a sereg, amelynek kötelessége lenne a törököt kikergetni az országból, öt-hat mérföldnyi területen feldúlta, kifosztogatta a falvakat, városokat és tanyákat az egész környéken. Az úri házakat rablómódra fosztogatják, a szegény jobbágyság utolsó harapás kenyerét is elragadják.

— És ezt a garázda hadat akarják az ellenség ellen

vezetni? Nem kell ezeknek ellenség sem, hogy megverjék őket. Megverik, megemésztik ezek önmagukat.

Schwarzenberg szeme dühösen felvillant és mindkét keze ökölbe szorult.

— Hallottam valamit én is, de amit most mondtál, az a véretem forralja!

— Hagyd el bajtárs! A mi nevünk minden dologban csak hallgass! Ide dugtak bennünket, hogy el ne szedjük előlük a dicsőség pálmáját... Hát csak hadd verjék meg Hardeck és Ungnad uraimék a főherceg hadvezérrel a törököt, te pedig kedves barátom és bajtársam, tégy úgy, mint én: házasodjál!

— Micsoda? — kiáltotta a kapitány szemét-száját elmeresztve.

— Házasodj meg barátom! Az én jövődöbelimnek van még egy ragyogó testvérhúga!

— Te, Miklós, csak nem ezért hívtál ide? — mondta Schwarzenberg és éles szürke szemét merően rászögezte barátjára.

— Bizony ezért, bajtárs! Meg akarlak kérni, hogy légy násznagyom és kísérj el Tóközbe.

— Lánynézőbe?

— Az már megvolt. Eljegyzésre és gyűrűváltásra! Rögtön meg is tartjuk az esküvőt szép csendben. Az ilyen háborús időben legjobb sietni az eféle dologgal. Ki tudja, mit hoz a holnap.

— No lám! Mégis csak igaza volt a mende-mondának! Most is a Győr tájára néző bástyarés mellől riasztottalak fel. Talán bizony valami postát vársz afelől? — szólalt meg azután vidáman.

— Patkót várom vissza minden percben a válaszzal. Néhány ajándékot is küldtem a rám eső zsákmányból. Az én Piroskám nem kedveli ugyan a pompát és fényűzést, de azért bizonyára örömet szereztem neki azzal, hogy rágondoltam.

— Hány lánya van Vágfalvy Bálint uramnak?

— Kettő. Piroska, a menyasszonyom és húga, Ilona. Az apa igazi ősmagyar jellem: nyílt, vendégszerető, hazájának testtel-lélekkel híve, az anya pedig a magyar anyák valódi példaképe, csakhogy...

— Csakhogy?... — kérdezte Schwarzenberg élénken.

— Nemes arcán mélyen eltitkolt szenvedést fogsz látni. Elsőszülött fia ugyanis kétéves korában eltűnt. Dajkája sétálni vitte a vágparti erdőségekbe, azóta mind a kettőnek nyoma veszett. E soha be nem gyógyuló seb oka az apa időnként feltörő komorságának és a szenvedő anyai szív kiapadhatatlan könnyeinek.

— Nos? És nem kutattak az eltűnt fiú után?

— Dehogyan nem! Amit arannyal, emberi erővel és kifogyhatatlan türelemmel tenni lehet, mindent megtettek. Minden elképzelhető áldozatot meghoztak, de hiábavaló volt: az elveszett gyermeknek soha nem jutottak nyomára.

— Hát ez bizony szomorú történet... Mikor indulunk?

— Mihelyt Patkó visszaérkezik, másnap hajnalban. Nyilatkozz hát, eljössz velem?

— Eljövök!

Ebben a pillanatban felnyílt az ajtó és a vártán álló hajdúk egyike egy huszonöt év körüli embert tuszkolt be. A csajkások jellegzetes viseletét hordta.

— A szemedről látom, fontos hírral jössz, Andris!
— kiáltott élénk meglepetéssel Pálffy.

A cingár, sasorrú legény ravasz szempárja örvendezve csillant fel a bizalmas megszólításra. Ezen a néven csak kevesen szólították, mert mindenhová befurakodó, vakmerőségig ravasz természete miatt társai csak Menyét néven ismerték. Gyermekkorában, mint jobbágyfiú, játszótársa volt Pálffynak. Aztán török fogságba került és vagy tíz esztendeig sínylődött nehéz rabságban, míg egyszer véletlenül Pálffy egy csapat fogollyal együtt kiszabadította és szolgálatába fogadta.

Az egykori jobbágyfiú tízéves rabsága alatt megtanult vagy hétféle nyelven beszélni és nem volt olyan küldetés, amit rá ne bízhattak volna. Uráért pedig tűzbévízbe ment volna.

— Abdurrahmánnek, a budai pasának leánya, Mirmah nagy kísérettel utazik vőlegényéhez, a nagyvezér fiához, aki Érsekújváron várja. Ott akarják megülni a menyegzőt.

— Hát ez nagy ujság! — kiáltott felvillanó szemmel Schwarzenberg kapitány.

— Csupán egy nappal előzhettem meg, mert a levelet vivő csauszokat éppen az átmenő kompnál csíptük el és hogy el ne árulhassanak, mindhármát a vízbe fojtottuk. De ez így még csak félmunka volt. Ha a vőlegény, a vitéz Szinán-Szender bég meg nem kapja apósának levelét, hát gyanut fog. Ezért nekem kellett a levélvivő csauszok ruhájába bújni és én vittem el a levelet Érsekújvárra. A vőlegény örömeiben három aranydénárral ajándékozott meg, de örülhet is, mert a menyasszony egész ládára való ékszert és rengeteg arany-ezüstpénzt hoz magával. A tömérdek drágamívű arany, ezüstedény is több ládát tölt meg.

— Pompás ember vagy, Andris! És mondd, hány ember kíséri a menyasszonyt?

— Száz lovas spahi és ötven arnót lovas. A vőlegény pedig, mint azt keleti szokások kívánják, a bükkös erdőig a menyasszony elé fog jönni.

— Csodálom, hogy ilyen kis kísérettel merészkedtek a hosszú útra! — szólt fejét rázva Schwarzenberg kapitány.

— Hogyan, kapitány uram! Hát ti még nem tudjátok, hogy Szinán nagyvezér elfoglalta Tatát, a császári sereg pedig áthúzódott előle a Duna balpartjára.

— Mit mondasz? — kiáltották mindketten megdöbbenve.

— Csak a valót, uraim! Ha szólnom szabad, jó lenne sietni! Egyetlen vesztegetni való percünk sincsen.

Schwarzenberg kapitány felvillanyozva ugrott fel és nehéz, egyenes kardját oldalára csatolta.

— Jó fogás! Szükség esetén pedig még jobb kezes a budai pasa leánya. Hány emberrel indulunk, bajtárs?

— Háromszáz elég lesz! Szürkületkor indulunk! — felelte Pálffy.

A kapitány sietve eltávozott.

A háromszáz főből álló csapat elvonulását a Duna tükrén ide-oda cikázó puntákon kívül jóformán alig vette észre másvalaki. Andris kalauzolta őket az általa jólismert titkos utakon és nádasokon keresztül. Napkelte előtt elérték a Zsitva folyónak azt a pontját, amely sekély volt és alkalmas rejtékhelyül is kínálkozott.

Schwarzenberg kapitány vezérlete alatt száz ember átgázolt a folyón és a nádasba rejtőzött. A többi pedig, tömérdek gémet, rucát és seregélyt felriogatva, az innenső partot szállta meg...

Tíz óra felé járhatott az idő, midőn Andris sajátos füttyntéssel jelt adott. Ez azt jelentette, hogy mindenki húzza le magát. Ő maga övig belegázolt a vízbe és jelt adott a tulsó parton várakozó bajtársainak.

— Hallasz valamit? — kérdezte Pálffy, aki hiába erőlködött, a fölöttük sivalkodó, kanyargó vízimadarak zajától nem hallott semmit.

— Nyelné el a pokol ezt a sok madarat! — dörögte az egyik hadnagy.

— Ne féljen, hadnagy uram! Azok is olyan lármával közelednek, hogy minden madarat felriogatnak! Oda se néznek neki...

— Hallasz valamit, Andris? — kérdezte Pálffy másodszer is.

— Hallom uram a réztányérok csengését és az üst-dobok puffogását.

Ezzel összeszorított markába rikoltva olyan reme-

kül utánozta a nádi sas prédára éhes, rekedt sivítását, hogy a nyugtalanul zavargó szárnyas had ijedtében egyszerre elhallgatott. E rövid pillanatban aztán tisztán meg lehetett hallani a távolban felcsendülő réztányérok csendését, a sípok sikoltozását és az üstdobok tompa puffanásait.

A rövid csendre aztán még lármásabb csörgés, hápogás következett. De nemsokára, a nagy zajongás ellenére is, hallani lehetett a zivatar csattogásával vetekedő zajos török muzsika közeledését. A távolban pedig fegyverek villogása látszott.

Csakhamar feltűntek a málhákkal súlyosan megterakodott idomtalan tevék és a hátukra csatolt tarka tarsolyokkal és kosarakkal ingadozó feltollazott öszvérek. És amint a menet közeledett, egyre jobban feltűnedezett a fegyveres kísérek kék és vörös egyenruhája és a szolgálattevő rabnők, meg szerecsenek tarka öltözete.

A pasa leánya valóságos udvarral utazott vőlegényéhez. Szakácsok, kukták, kengyelfutók, vadászok és selymászok tarkították a csapatot, pórázra fűzött drága fajtájú ebekkel és a tevék hátára csatolt vaskalitkába zárt vadászgepárdokkal.

A nagy, vérvörös és sötétkék selyembojtokkal körülaggatott négyszögletes fakereten nemes vadász-sólymok csattogtatták szárnyaikat, a teve hátán majmok ugráltak és arcukat az oldalkosarakban ülő társaikra fintorgatták.

Az egyik tevéen ülő néger cukros mogyoróval és mandulával kínálta a cifra karikákon himbálózó, hosszú-farkú, kék, vörös és zöld papagájokat, meg a sárgabóbitás fehér kakadúkat.

A menet közepén két egyforma lépéshez szoktatott fehér teve hátán volt az a drága, aranyhímes selyemsátor, amely redős leplei mögött a menyasszonyt rejtette.

A tevék hátán pompás bíborbársony takaró díszelgett. Apró kagylókkal kivarrt bíborbársony szerszámaikon ezüst félholdacsókák és csillagok csilingeltek.

Ugyanilyen aranyos félholdacskák ragyogtak a szelős selyemsátor apró oszlopain, a tevék fején pedig vörös strucc toll-bokréta lengett . . .

A folyóparti gázlóhoz érve, a kíséret lábalni kezdte a sekély vizet, a tevék azonban iszonyodnak minden víztől és rettenetes bögést, ordítózást csaptak.

Néhány csattogó ütés a lándzsák bambusznyelével csakhamar észretérítette az első makacskodókat. Erre a többiek engedelmesen követték a két felcifrázott vezető tevét.

Csak a menyasszonyt vivő fehér tevepár lépett előkelően, vonakodás nélkül a folyó vizébe.

Az eleje már a tulsó partra ért és éppen újra rá akart zendíteni a félbehagyott muzsikára, midőn recsegő kürtrivallás és támadó harci kiáltások között minden oldalról fegyveres csapatok ugráltak ki a nádasból. A meglepett órséget egy pillanat alatt tökéletesen bekerítették és lekaszabolták. Csak néhánynak sikerült gyorslábú lován elmenekülnie.

A selyemsátrak függőnyeit egy pirosra festett körmű, parányi kezecske vontatta szét és a nyílásnál lengve aranyfátyollal takart női arc jelent meg.

— Kik vagytok és mit akartok velünk? Én a hatalmas Abdurrahman pasa leánya vagyok. Ha illetni merészkedtek bennünket, rettegjetelek szörnyű haragjától! — szólott dallamos, de félelemtől remegő hangon.

Pálffy udvariásan köszönt és így szólt:

— Atyád haragjától nem rettegünk. De te se rettegj tőlünk, mert bár foglyaik vagytok, olyan tisztelettel fogunk veled bánni, mintha otthon lennél családot körében.

— Oh, Allah! Kik vagytok? Hová akartok vinni?

— Én Pálffy Miklós komáromi várnagy vagyok, ez pedig vezértársam, a vitéz Schwarzenberg Adolf kapitány. Ismétlem, ne félj semmitől!

Az ijedelem halk sikoltása bizonyította, hogy törökverő hírük még a pasa lányának füléig is eljutott.

A két vezér kiadta a parancsot az indulásra és Andris ügyes kalauzolása mellett éjfél tájban visszaérkeztek Komáromba.

Másnap futótűzként járta be a várat és környékét a merész kaland híre.

— Bajtárs, nem megyünk üres kézzel a lakodalmadra. Olyan ajándékokat viszünk, hogy egy királynő is megirigyelhetné! — mondta örömmel Schwarzenberg, midőn a hadnagyok és a vár kincstárnoka jelenlétében számba vették és igazságosan felosztották a zsákmányt.

Ugyane napnak délutánján a várvavárt Patkó is megérkezett. Csupa örvendetes hírt hozott, úgy, hogy Pálffy másnap hajnalra tűzte ki az indulás óráját. Estére még néhány barátját és a helyettes várnagyot, Ecsedy Farkast vacsorára hívták...

Igen vidáman voltak. Két tárogatós felváltva fújta a vitézi kesergőket, toborzókat és a harcra tüzelő indulókat, midőn a fővezér bizalmas huszárja, a cseh származású Krepelka hadnagy fáradtan és csatakosan betántorgott köztük.

Rekedt hangja elfúlt, nehezen szedte a levegőt, alig értették meg a szavát. Reszkető kezében egy levelet szorongatott.

Pálffy felvágta a nagy fővezéri pecséttel lezárt levél zsinórjait és harsányan felkiáltott:

— Vége a vigalomnak! A császári főherceg-hadvezér a huszársággal haladéktalanul táborba rendelt bennünket! Bajtársak, szólítsátok fegyverbe a csapatokat. Egy óra múlva indulunk!

Néhány másodperc múlva kiürült a várnagyi laknagyerme.

A vár és a kaszárnyák percek alatt rajzó méhkas-hoz hasonlítottak.

A ponták villámként cikáztak a Duna tükrén,

kürtjelek, dudálások, tűzcsóvák villogása repítette tovább a jeleket az éjszakában. A tulsó part felől csakhamar a gyülekező paripák nyerítése felelt.

— Mi lesz most a menyegzőből, bajtárs? — kérdezte Schwarzenberg, midőn a csapat élére álltak.

— Azt csak a jó Isten tudja... Még jobb, ha leányfővel marad, mintha menyasszonyfővel özvegyiségre jut! — válaszolta Pálffy elbúsultan és kiadta a jelzót és útírányt hadnagyainak.

Ezalatt a császári sereg ugyancsak szorult helyzetben vergődött.

Az a hír, amit Andris hozott, az utolsó szóig igaz volt. Hardeck és Ungnad nemcsak hogy Esztergomot nem vették be, hanem, midőn a nagyvezér tengernyi hadával megérkezett, hanyatt-homlok átrohantak a Duna balpartjára. Szinán, a fekete nagyvezér, szemük láttára vette be Tatát, mire Hardeck fővezér uram, mint Győr városának hadparancsnoka, egész seregével hazatakarodott.

Szinán utána indult, hogy ostrom alá vegye Győr városát, amely a magyaroknak hatalmasan megerősített vára volt.

Lőszer, ágyú, vetőmozsár és mindenféle öldöklő és robbanó szerszám bőségesen volt a várban. Az őrség is elég volt a védelemre, csak az volt a baj, hogy ez az őrség hétezer német és olasz katonából állott; magyar katoná mindössze százhatvan tartózkodott a várban.

A kegyetlen Szinán vezér Tata könnyű bevételétől gőgösen és elbizakodva, alig hogy Győr vára alá ért, olyan lendülettel fogott az ostromhoz, hogy a szakadatlan ágyúdörgéstől megreszkettek a vár védőfalai. A környéken három mérföldnyi körzetben megéreztek a föld remegését.

A halálra rémült Hardeck követet követ után futtatott ki a várból Ungnad vezérhez és Mátyás fővezérhez, hogy verjék el falai alól a nagyvezért, különben helyre-

hozhatatlan veszteségek érik. De Mátyás főherceg és Ungnad a balparton szép csendesen félrehúzódtak. A biztos helyről nagy lelkinyugalommal nézték, mint hömpölyögnek a török seregek rohamra a vár felé.

Hanem hát Szinán nagyvezér nem az az ember volt, aki az ellenséget még tétlen bámulatban vesztegelve is megtűrte volna a háta mögött. Szép csendesen hidat vetetett a Dunán, hajóhadával átkelt és partraszállított csapataival villámként rajtuk ütött.

Ungnad uram annyira elveszítette a fejét, hogy egész tábori poggyászát, ötezer szekerét, vágómarháit és hadipénztárát a töröknek hagyta martalékul és hanyatt-homlok menekült el Győr vára alól.

Az volt a szerencséje, hogy Pálffy, előreküldött kémeitől, még idejekorán értesült a veszedelemről. Erőltetett menetelésben még jókor érkezett, hogy a futó sereg visszavonulását fedezze, különben a fővezér otthagyt volna a fogát és valamennyi katonája egy szálig elpusztult volna.

Pálffy kis seregével oroszlán módjára vetette magát az ötvenszerte nagyobb ellenségre és nemcsak feltartóztatta, hanem még vissza is nyomta őket a Duna jobbpartjára. Sőt, a török hajóhadának nagy részét szét szórta és elsüllyesztette. A küzdelem hevében azonban Pálffy maga is súlyos sebet kapott, hogy a további támadással fel kellett hagynia. Annál is inkább, mert a töröknek öltözött Menyét azzal a hírrrel jött vissza a nagyvezér táborából, hogy Szinán Győr bevétele után Komárom ellen fog indulni.

A súlyosan sebesült hősnek tehát, megint erőltetett menetelésben, vissza kellett fordulnia, mert útközben hírért vette, hogy a gyáva Hardeck, miután Ungnad szégyenletes futásáról értesült, feladta a várat.

Ez igen súlyos csapás volt a hazáját mindenek felett szerető hős nagyvezérre.

A sebláztól gyötörtén, félig aléltan vitette magát

bástyáról-bástyára és lihegő hangon adta ki parancsait. Az ő jelenléte határtalan lelkesedést öntött a katonákba a további küzdelemre.

A nagyvezér ropant táborával a vár alá érkezett.

Pálffy nem várta meg, amíg az ostromló az ágyúkat és mozsarakat felállítgatja, hanem ő kezdte meg a támadást. És olyan szerencsével lövette a töröknek megdöglőn nagyon is előretolt ágyúállásait, hogy már az első napon sikerült levegőbe röpíteni a nagyvezér löpőkészletének felét.

Színán dühében a szakállát tépte.

Az ostrom harmadik napján sárgaságba esett. Midőn hidat készült veretni, az éjszaka sötétjében nyilgyorsan elősíkló punták egymásután gyújtogatták fel és süllyesztették el élelmiszeres hajóit és ágyús dereglyéit. Az égő hajók világa mellett a várfalokról olyan irtózatos ágyútűz vette keresztűzbe az ostromló táborát, hogy szégyenszemre még azon az éjjelen hátrább kellett vonulnia.

Pálffy nem tudott, de nem is akart megelégedni a féldiadallal. Mindent akart merni, hogy mindent nyerjen.

Ezért csapatait szép csendben három részre osztotta és az éjszaka sötétjében észrevétlenül átkelt a tulsó partra. A nehézkesen hátráló török tábor után eredt és nem tárgított mögülük.

Csekély erejét az elhatározó pillanatra tartogatva, jó ideig vitette magát a sereg után. És az erős lélek győzedelmeskedett a gyarló testen!

Midőn a támadás perce elérkezett, lovára kötöztette magát és Schwarzenberg kapitány oldalán ő vezette a támadást. Három oldalról olyan rohammal támadtak a készületlen török hadra, hogy midőn a hajnal piroslani kezdett, a roppant török sereg rendetlen futással menekült a vár alól, magával ragadva a szakállát szagató, keservesen átkozódó nagyvezért is.

A könnyű huszárság késő délutánig kergette, aprította a menekülő törököket. A várbeliek pedig ezalatt hálaadó Te Deumot tartottak a fényes győzelem örömére.

A győzelem hőse azonban a diadalmámborban már nem vehetett részt.

Győr alatt kapott sebei a küzdelem hevében felszakadtak és még egy lándzsaszúrást is kapott oldalába. Visszatérő bajtársát már nem ismerte meg, félrebeszélte és láztól üveges szemmel hanykolódott fekvőhelyén.

Az öreg Patkó és Menyét ápolták őt nagy gonddal és szeretettel. Schwarzenberg kapitány pedig valósággal réme lett az orvosdoktoroknak, mert a beteg legkisebb mozdulatára vagy nyugtalanságára személyesen rohant értük és még az ágyból is kiráncigálta őket.

Világos perceiben arra kérte a beteg, hogy ne vigyék sebesülésének hírért Vágfalvyékhoz.

— Szegény Piroskám igen megrettenne! — mormogta reszkető ajakkal. Lázában pedig egyre azon emésztődött, hogy Piroskája kézfogóra, menyegzőre várja őt és a várakozásban megszakad a szíve, mert nem tudja, hogy vőlegénye miért nem jön.

Hosszú, gyötrelmes hetek múlva a hős erős szervezete végül is győzedelmeskedett a lázon. A sebek kezdtek behegedni. Ereje is napról-napra gyarapodott.

Igazi örömnappal volt a várban, midőn először felkelt és magashátú karoszékeiben az erkélyes folyosó oszlopívei alá gördítették. Az egész őrség a belső udvarban szorongott, hogy legalább egy rajongó pillantást vethessen a szeretett vezér sápadt és fagyott arcára.

Schwarzenberg elbeszélte, hogy Hardeck vezér uram gyávaságáért elvette megérdemelt büntetését: Bécsben, a haditörvényszék ítélete alapján, lefejezték.

— Ugyancsak silány kárpótlás az elárult és elvesztett Győrért! — tette hozzá dühös nevetéssel.

— Ha ő elvesztette, majd visszafoglaljuk mi! — felelte Pálffy keserű mosollyal.

— Istenemre, én is ott leszek! Mert ha te mondod, úgy is lesz! — pattant fel tüzesen Schwarzenberg kapitány.

— Kire bízta a nagyvezér Győr parancsnokságát?

— Ejnye, igaz! Te nem tudod. Ali pasa, az olasz renegát, a szultán és nagyvezér kegyeltje lett a vár ura és amint mondják, ugyancsak megerősített a bástyákat és sáncokat. Az hallik róla, hogy elszánt, vakmerő ember és jó katona. A császári sereg élére a derék, vitéz Mannsfeld grófot nevezték ki fővezérnek. Hej, Pálffy, az előtt lesz ám neked becsületed!

De Pálffy arca még e biztatásra sem derült ki.

— Rossz ujságot mondtál, bajtárs. Miért, hogy éppen ezt az olasz renegátot juttatta a vak sors parancsnokságra? Vajjon tudják-e ezt Vágfalván? — mormogta borús arccal.

— Hát nem mindegy, hogy Ali, Abu vagy Abdallah kerül Győr várába?

— Nem bizony! Vágfalvy Bálintnak egy időben komoly összeütközése volt éppen ezzel az Ali pasával, aki akkor még csak kishatalmú bég volt, de bosszúálló, ármányos természete miatt még feljebbvalói is rettegtek tőle...

Néhány nappal később Komárom várába is megérkezett a hivatalos értesítés Mannsfeldnek hadvezérré történő kinevezéséről.

A főhadvezér gyors elhatározású ember lévén, anélkül, hogy érkezését bejelentette volna, egész táborkarával Komáromba érkezett. Első útja Pálffyhoz vezetett. A lábbadozó Pálffy meglepetve nézett a belépő főhadvezérre. Mannsfeld jobbját nyújtotta Pálffy felé és őszinte, meleg hangon szóltotta meg:

— Alig vártam ezt az órát, hogy az ország és a had-

sereg legvitézebb hőst szemtől-szembe láthassam és vele bajtársi kézszorítást válthassak.

Midőn Pálffy fel akart állani, hogy üdvözlje, Mannsfeld szelíd erőszakkal nyomta vissza székébe:

— Maradjon csak ülve kegyelmed. Mint barát jöttem ide, nem pedig mint főhadvezér. A betegszobában nincsen helye a ceremóniának.

Azután megkérte Schwarzenberg kapitányt, hogy kíséretét vezesse körül a várban. Ő a sebesült hős mellett maradt és a déli órákig tanácskozott vele a megkezdendő hadműveletekről.

Midőn a harmadik nap reggelén indulásra készült, nyájasan és őszinte barátsággal búcsúzott Pálffytól:

— Mielőbb gyógyuljon meg kegyelmed, hogy ezt a látogatást leróhassa. Akkor aztán nem is eresztjük többé vissza kegyelmedet. Pálffy Miklósnak a táborban, a csapatok élén van a helye!

Ez a látogatás kissé felrázta a hőst nyomott hangulatából.

Éppen asztala előtt ült és levélíráshoz készült, midőn az öreg Patkó Vágfalvy Bálint hírnökét vezette be.

— Mi hírt hoztál Gáspár?

— Nem a legjobbat, vitéz kapitány uram! Majd megmondja ez a levél itt ni.

Pálffy megismerte jegyesének hattyútollal frott ékes betűit. Midőn a levelet végigolvasta, arca elkomorult.

Piroska arról értesítette, hogy Ali győri pasa atyját több birtokossal együtt maga elé idézte és valamennyiüket fogságba vetette. Anyjukkal együtt nagy szomorúságban és aggodalomban vannak. Segítségét kéri, hogy atyjukat kiszabadítsa.

Pálffy tenyerébe hajtotta a fejét és elgondolkozott.

— Halogatás nélkül vissza kell indulnod. Patkó, te küldd a napos hajdút Schwarzenberg kapitány úráért, Andris pedig tüstént jöjjön ide!

Midőn Schwarzenberg megérkezett, szomorúan mutatta neki Piroska levelét:

— Látod bajtárs, mennyire teljesültek balsejtelmeim.

— És most mihez akarsz fogni?

— Levelet írtam, hogy legyenek bizalommal és jó reménységgel. Két hét múlva indulok Vágfalvára, ha mindjárt négykézláb kellene is odáig vánszorognom. Ez idő alatt Andris belopózik Győr várába és beszélni fog Vágfalvy Bálinttal. Akkor majd találunk módot a kiszabadítására. Értékes kezes van birtokunkban. Helyesled a tervemet?

— Mindenben helyeslem. Csak...

— Nos?

— Visszatér-e erőd és egészséged addig? Be tud-e lopózni Andris a fogoly Vágfalvy börtönébe?

— Ez előtt az ember előtt, ha valamit a fejébe vesz, semmi sem lehetetlen. Nekem meg kell gyógyulnom.

E pillanatban belépett Andris és midőn elmondták neki, hogy mit kívánnak tőle, így szólt:

— Két hét nagyon is hosszú idő. Jóval előbb viszsza fogok térni.

— Vágfalvy Bálint urammal kell beszélned. Bár-hogyan őriznék is, meg kell kérdezned tőle, mit üzen családjának, mi módon működhetnének közre a legsikeresebben szabadulása érdekében?

— Meglesz, kapitány uram! Tüstént indulok! Csak néhány aranyat kérnék, hátha szükségem lesz rá.

— Elég lesz-e ennyi?

— Még sok is!

Félóra múlva Menyétnek már hült helye volt a várban...

Ugyanennek a napnak délutánján egy gyorsfutár érkezett a várba. Nagy pecsétetes levelet hozott.

Pálffy felvágta a pecsétet. Midőn elolvasta, úgy érezte, mintha fejbeütötték volna. Parancs jött, hogy a

budai pasa elfogott leányát, megfelelő fedezettel, kísérette Pápáig. Ott adja át Trautenau tábornoknak, aki több elfogott főúr kicserélése ügyében alkudozik a budai pasa meghatalmazottjával.

— Kiadod? — kérdezte Schwarzenberg.

— Katonák vagyunk! A felsőbb parancs előtt fejet kell hajtani! Ezekután most már csak Andrisban reménykedhetünk! — felelte leverten.

— Lehet még másban is! — válaszolta Schwarzenberg.

— Ugyan miben?

— Be vesszük Győrt és kiszabadítjuk leendő apósodat! — felelte olyan könnyedén, mintha csak egy vakondtúrásról lenne szó.

— Nem tudod, mennyire meg van erősítve Győr vára. Nézz ide! — és egy hatalmas térképet teregetett elé. — Hét bástyaerőd védelmezi. Ezek közül egy a fellelgvár bástyája, innen a többin túl lehet látni. A második a vízibástya, a harmadik a Szent-hegy bástyája. Bizonyára tudod, azért nevezték el így, mert midőn az osztrómló törökök levegőbe röpítették, a rajta álló lovast a magasba dobott földtömeg a Dunába hajtotta és a szerencsés fickónak egy hajszála sem görbült meg. Ezt a bástyát már a török építette, ezt meg viszont a császár. Ez itt a magyar bástya, ez pedig a toronybástya, láthatod, mindenfelől széles vízárkok, hozzáférhetetlen mocsarak védik. Egyik fő védelmi pont ez az ágyúkkal meg rakott „kis hegy“, amely alul egészen ki van vájva és puska poros hordókkal van megtöltve, hogy a berohanó ellenséget ezrével a levegőbe lehessen röpíteni. A második fő védelmi pont ez az odakünn a síkon álló hatalmas ormós torony, amelynek tetejéről az őrség mérföldnyi távolságból meglátja a vízen és szárazon közeledő ellenséget. Ali pasa tömérdek szekér puska port és golyóbist szállíttatott a szertárakba és egy egészen új védelmi eszközt fundáltatott ki arabs fegyverkovácsával,

Ennek a védelmi eszköznek a várfalak megrohanásakor és a rések védelmezésénél veszik jó hasznát. Olyan szeges buzogányforma az egész és hajnalcsillagnak nevezik. Külön szertárakban vannak azok az égetett agyagból való fazekak, amelyek nyúlós és maguktól meggyulladó anyaggal vannak töltve, ezeket dobálják az ellenség sorai közé. Azután rejtett palánkok húzódnak a sáncok mentén, amelyekbe hegyes kampók vannak verve és a földbe ázott szigonyforma vasszerszámok, hogy az ostromlók roham közben fennakadjanak bennük. A mesterséges golyóbisoknak és gránátoknak egész serege, amelyekből olthatatlan tűz sistereg és lövell elő, a különféle láncok, gamók, „spanyol lovasok“ töméntelen mennyiségével, amelyek mind a sáncokra rohanó ellenség feltartóztatására vannak szánva. Ha csak már előbb vissza nem űzi őket a rengeteg öblös ágyú, mozsár és csatakígyó, amelyekkel minden fal, minden sánc félelmesen meg van rakva. No, bajtárs, mit szólsz mindezekhez?

— Azt, barátom, hogy jól ismered az egész várat és felszerelést, ami egy okkal több tehát arra, hogy bevegged! — felelte Schwarzenberg nyugodtan. — Vitézséggel és vakmerő hadicsellel be is vehetjük. Bajtárs, te még beteg és gyengélkedő vagy, majd az egészséges, életerős Pálffy ennek is megtalálja a módját.

Pálffy soványra aszott kezére hajtotta fejét és egy darabig szótlannul maga elé merengett.

— Igazad van. Ez az átkozott betegség valamit kilopott belőlem, — mondta kis idő múlva.

— Ezt az a sok össze-vissza kotyvasztott orvosság teszi. De most már ne törődj vele. Fogadj nekem szót és Andris megérkezéséig tartózkodj minél többet a szabad levegőn. Holnap reggel máris rövid sétalovaglást teszünk. Punktum!

Másnap reggel, midőn a tudós Sassaparilla Vincenius orvosdoktor uram előkelő betegének látogatására

megérkezett, szörnyűlködve állapította meg, hogy a karossszék üres.

Pálffy ettől a naptól kezdve kezdett igazán erősödni. Úgy, hogy midőn Andris a harmadik héten vissza-került, már csak alig valami csekély halványság árulta el a beteg hosszas szenvedéseit.

— Soká elmaradtam, vitézlő várnagy uram? — kérdezte szorongva Andris.

Pálffy, mintha nem is hallotta volna a kérdést, izgatottan fordult hozzá.

— Mi hírt hoztál? Beszéltél Vágfalvy Bálinttal?

— Beszéltem uram! Három nemes úrral a bástyabörtönökbe zárva várja a szabadulást.

— Mit üzent? — sürgette Pálffy hevesen.

— Arra kéri kegyelmedet, hogy mindaddig egy lépést se tegyenek se pénzzel, se más módon a megszabadítására, amíg kegyelmed meg nem tartja Piroska leányasszonnyal a menyegzőt. De különben itt a levél, az elmondja a többit.

„Fogságom ne hátráltassa boldogságtokat. Levelem vétele után siess Vágfalvára és keljetek egybe azonnal. Nőmet és Ilona leányomat is vidd magaddal, hogy biztos helyen fekvő jószágaidon és a te erős oltalmad alatt várják be az idők és dolgok jobbra fordulását és az én szabadulásomat. A megpróbáltatás nehéz napjaiban légy szeretett nőmnek hűséges gyámolítója és vigasztalója. Isten és az én áldásom kísérje frigyeteket.“

Ez állt a levélben. Pálffy csendesen összehajtotta az elszomorító és mégis bátorító írást.

— Így gondoltam én is, így óhajtottam én is. Holnap indulunk. Patkó, Andris és egy huszárszázad fog kísérni bennünket.

MÁSODIK FEJEZET.

Az elrabolt menyasszony.

A csillagok már fenn ragyogtak, de a keleti égbolton már halványan szürkülni kezdett, midőn egy csapat könnyű huszár élén útnak indultak.

Az ide-oda kóborló és harácsoló török csapatok miatt csak lassan és nagy kerülővel juthattak előre.

A második napon majdnem éjfélig egy fűzfás mocsárszigeten kellett rejtőzniök, hogy az útjukban táborozó spahik elvonulását bevárják.

— Üssünk közéjük! — mondta Schwarzenberg türelmetlenül.

Pálffy nem engedte, hogy a győri pasa neszét vegye érkezésüknek és így csak a negyedik nap éjjel értek a Tóköz táján elvonuló bükkös rengetegbe, ahol a sok esőmosta szakadék veszélye miatt reggelig pihenőt tartottak.

Midőn az ötödik napon a távolban végre megcsillant a vágfalvi kastély tornyainak fényes rézteteje, Pálffy megkönnyebbülten lélegzett fel.

— Közeledünk a célhoz. Adja Isten, hogy mindent rendben találjunk! — kiáltotta sugárzó tekintettel és maga mellé intette Andrist.

— Eredj előre Andris és mondd meg a kastély úrasszonyának, hogy jövünk.

Andris széleseben vágatott tova, de nemsokára vissza is érkezett.

— Hát téged mi kerget vissza? Mi történt? Talán törökök vannak a kastélyban?

— Nem, jó uram! Hanem erősítsd meg a szívedet, mert a kastélyban nagy a szomorúság. Menyasszonyo-

dat, az angyali jóságú Piroska kisasszonyt ma egy hete Ali győri pasa elraboltatta!

Pálffy sebzett oroszlánként hördült fel e hírre. Izzó tekintetét az égre emelte, azután sarkantyúját kíméletlenül lova oldalába vágta és a kastély felé száguldott.

Feldúlt arcára nyugalmat erőltetett és azonnal a nők elé vezettette magát, akik Pálffy láttára görcsös zokogásban törtek ki.

— Férjem után leányom! — fuldokolta a mély gyászba öltözött Vágfalvyné. Leánya, Ilona, hulló könnyek között ölelte át édesanyját.

Pálffy tompa, megindult szavakkal igyekezett vigasztalni őket.

Amikor a gyászos hangulat kissé csillapodni kezdett, elmondotta Vágfalvy Bálint üzenetét. Erre ismét elfojtott zokogás verte fel a magas boltozatos terem nyomasztó csendjét.

— Lakodalom helyett te is gyászra jöttél! — rebegte Vágfalvyné és kisírt szemét Pálffy arcára emelte.

Pálffy Vágfalvyné forró, lesóványodott kezeit biztos, férfias fogással megragadta és vigasztalni kezdte.

— Szent esküvel ígérem, hogy Vágfalvy Bálintot és drága Piroskámat minden poklokon keresztül megszabadítom és hiszem, hogy nemsokára boldog öleléssel fogják üdvözölni egymást.

E biztatás új erőt és új életet öntött a csüggedt szívekbe. Az anya ébredező reménnyel vette jövendő vejének biztató szavait.

Pálffy most bemutatta barátját, Schwarzenberg Adolf kapitányt, aki eddig szerényen a háttérbe húzódott, hogy a megrázó családi jelenetet ne zavarja.

— Schwarzenberg barátom lesz kegyelmetek védője és oltalmazója mindaddig, amíg visszatérek! — szólt Pálffy és jobbát barátja vállára helyezte.

— Utolsó csepp véremig és végső lehelletemig, tedd

hozzá ezt is bajtársam! — felelte mélyen meghajolva Schwarzenberg.

— Ezt jól tudjuk, hiszen kegyelmed nevét a hőstettek hosszú sorának híre kíséri mindenfelé, — mondta Vágfalvy Ilona.

Schwarzenberg boldogságában úgy érezte, hogy szárnyai nőnek. Dícséret még sohasem esett neki olyan édesen, mint ez.

— Bajtárs, — mondta Pálffy — te a nőkkel vásárnap indulsz és csatányi jószágomra fogod őket kísérni. Ott teljes biztonságban lesznek.

— És te?

— Én még ma indulok a fővezérhez.

Pálffy ezután Andrist hívatta be a terembe.

— Tudod-e, mit kívánok tőled? — kérdezte és merőn Andris szemébe nézett.

— Tudom, uram! Még ha acéltoronyba lenne is elzárva, hírül adom jegyesednek, hogy ne csüggedjen, mert közeleg a szabadulás napja.

Amely úton Pálffy napszállta táján csekély számú kíséretével elindult a fővezéri tábor felé, ugyanazzal ellenkező irányban hagyta el Andris a vágfalvi kastélyt.

Rövid idő múlva Andris török rózsaoaljkereskedőnek öltözve hagyta el rejtekét és a Budáról jövő török kereskedőkhöz csatlakozott, akik a nagy Kurbán Bajrám-napi vásárra igyekeztek Győrbe.

A kereskedőkkel együtt a toronybástya kapuján vult be a városba és már az úton hallotta, hogy Ali pasa a tulipánok ünnepét nagy fénnnyel és pompával akarja megülni.

A Budáról jövő kereskedőkaraván feje, az öreg Abdallah, selyem- és ékszerkereskedő, útközben annyira megszerette Andrist, hogy vendégeül fogadta.

A város minden utcája tömve volt nyüzsgő, tolongó néppel, tarka-barka bódékkal és sátrakkal. Nagy hajókon, teve- és öszvérkaravánokon, gyékényes fedelű sze-

kereken csak úgy özönlött a sok kalmár- és kereskedő-nép a városba. Lovas kikiáltók jártak mindenfelé. Feketekepű szerecsenek, lovas spahik vizilókorbáccsal verték szét a tolongó népet, hogy utat nyissanak előkelő uraik előtt, akik lovon, selyemfüggönyös gyaloghintókon és tevék hátára erősített cifra bársonysátrak alatt érkeztek az ünnepekre.

— Látod, jámbor vendégem, mennyi idegen tódul a városba. Drága pénzért sem kapnál sehol sem lakást.

— Jóságodat nem tudom mivel meghálálni, atyám,
— felelte Andris, aki Ali Tokár sztambuli rózsaoaljekereskedőnek adta ki magát.

— Az Alkorán parancsolja, tégy jót a szűkölködőkkel, fogadd vendégül a távolról jövő utast. Te pedig ugyancsak messziről jössz. Külsődből ítélve, Allah nem nagyon áldott meg földi javakkal! — felelte az öreg selyemkerskedő kenetteljes hangon.

— Allah és a Próféta akarata szerint történik minden a földön. Nem panaszkodnám, ha néhány erőszakos janicsár ki nem fosztott volna: pénzemet és egész rózsaoaljekészletemet elrabolták.

— A pokol tüze eméssze meg a latrokat, amiért a Próféta hívét kirabolták! Ne félj, fiam, vendégem vagy, nem lesz fogatkozásod semmiben. Sőt, ha kívánod, rokonomnál, aki a dicsőséges Ali pasa háremének főszállítója, mint ügyes kereskedőt, szolgálatba is ajánllak.

A Menyét olyan hatalmas örömkialtásban tört ki, hogy az öreg selyemkerskedő mosolyogva csóváltatta turbános fejét.

— Mivel köszönjem meg jóságodat, atyám és jótevőm?

— Legelőször is azzal, hogy ne ordítozz olyan vadul... A Bajrám-ünnepekig vendégem maradhatsz, azután pedig, ha kívánod, szolgálatba állhatsz Szelim Baruch atyámfiánál.

Innen már nem messze kellett menniök, mert a vár-

palota alatti mellékutcácskában, közel a bazárhoz, találták meg Szelim Baruch házát és nagy árúraktárait.

A ház ura nagy tisztelettel fogadta a gyermektelen gazdag rokont és vendégét.

Andris rövid idő múlva engedelmet kért, hogy távozhasson, mert hálaimát akar mondani a mecsetben és alamizsnát akar osztogatni a szegényeknek.

— Eredj csak, emberséges Ali Tokár! — bízta nagykegyesen Abdallah apó.

A boltozatos bejárat előtt széles pallosú, félmeztelen kurdok állottak őrt. Szemben a spahi aga lakása állott a lovaskaszárnyával és Ali pasa testőreinek, a mamelukoknak faházaival.

A palota előtt tömérdek naplopó és kíváncsi ácsorgott.

A palota mellécsarnokából több szolga kíséretében egy gazdagon öltözött, óriás termetű néger lépett ki. Hasított ajkai még borzalmasabbra torzították félszemű és gödrös forradásoktól össze-vissza szabdalt arcát. Amerre elhaladt, mindenki mély hajlongások közt húzódott félre útból.

Andris megütközve meredt rá. Egy darabig földbe gyökerezett lábbal állt, mindkét öklével megdörzsölte szemét, mintha nem akarna hinni a látványnak. A hatalmas néger után ment és utcáról utcára követte, mint az árnyék.

— Meg mernék rá esküdni, hogy ő az! — mormogta.

Egy rózsaméz- és déligyümölcskereskedő bódéja mellett a néger hátrafordult és ráordított az egyik rab-szolgára.

Andris e hang hallatára örömittasan felkiáltott:

— Istenemre, ő az!

Midőn a néger távozott a bódéból, Andris a mélyen hajlongó kereskedőhöz lépett:

— Jámbor kalmár, meg tudnád-e mondani, ki volt ez a hatalmas úr?

— Balab-Rumán ő, a hatalmas Ali pasa kizlár-agasszija, növelje éveinek számát Allah végtelenre. A várban mindenki hódolattal hajlik meg előtte és rettegi hatalmát! — adta meg a felvilágosítást barátságosan a kereskedő.

— Fogadd köszönetemet! — mondta Andris és tovább ballagott.

Egyre azon törte fejét, hol és milyen módon beszélhetne a szerecsennel.

A délesti ima után hazatérve, az egész házat a legnagyobb felfordulásban és izgatott készülődésben találta.

— Allah sugallta, hogy hazajöjj, fiam! — kiáltotta lelkendezve Abdallah apó. — Éppen most volt itt a pasa kedvenc görög rabszolgája és bejelentette, hogy holnap a vásár kezdetén Balab-Rumán, a mindenható kizlár-agasszi, a Kurbán-Bajrák ajándékait nálam fogja vásárolni. Fiam, Ali Tokár, a te nyelvedről édes mézként perreg a szó. Légy segítségemre a kizlár-agasszi fogadtatásánál.

— Boldog örömmel, atyám. Örülök, ha jószágodat szerény tehetségemhez mértén valamivel viszonzozhatom, — mondta Andris szívből jövő örömmel.

Éjfélig rakosgatták, rendezgették a sok drága holmit.

Három felfegyverzett rabszolga társaságában ők is ott aludtak a bazár legelején felütött sátorban.

Míg a pasa el nem végezte vásárlásait, természetesen senki sem mert vásárolni, bármilyen csábítóan ragyogtak a pompásnál-pompásabb árucikkek.

— Készítsd édesen pergő nyelvedet, fiam! Most léptek ki a palotából és egyenesen felénk tartanak, — suttogta nagy lélegzettel az izgalomban verejtékező Abdallah apó.

Andris az ajándékba kapott vadonatúj selyemturbánt mélyebben szemére húzta és földig érő hajlongásokkal, a virágos üdvözlő szavak egész özönével fogadta a szerecsent.

Abdallah örvendezve dörzsölte ráncos kezét, mert az igazi Ali Tokár rózsaoiljkereskedő se végezte volna ügyesebben, fényesebb rábeszéléssel a dolgát.

A kizlár-agasszi halommal vásárolta az ajándékokat.

Egy szikrázó gyémántokkal kirakott talizmángyűrű árát azonban kissé sokallotta:

— Hogy mersz ilyen rengeteg pénzt kérni ezekért a hitvány kövekért, te uzsorás kutya! — horkant rájuk mennydörgő hangon.

Abdallah apó térdei összeverődtek, Andris azonban nem vesztette el lélekjelenlétét és nyugodtan válaszolt:

— Hatalmas kizlár-agasszi, ne feledd el, hogy ez a gyűrű hamisítatlan talizmángyűrű. Néked csupán a fele árát szabtuk. Azért, ha vevő szándékod van, kövesd méltatlan szolgádat e sátor hátsó részébe, ott olyan csudát fogsz látni a bűbajos köveken, hogy nem fogod sokallani az árát.

A szerecsen vonakodás nélkül követte Andrist a sátor hátsó részébe, amely tulajdonképpen a bazárnak egyik árufülkéje volt.

Midőn a vastag szőnyeg leomlott mögöttük, Andris homlokáról feltolta a turbánt.

— Balab-Tuba-Billal, ismersz-e engem? — kérdezte tőle csendes hangon.

Az óriás szilaj mozdulattal handzsárja után kapott.

— Hagyd békén azt a játékszert, nekem is van ilyen! — mondta Andris olyan hangon, hogy a néger rögtön leeresztette a kezét.

— Mondd hát, mit akarsz tőlem? — kérdezte tompa, dörmögő hangon.

— A te neved nem Balab-Rumán, hanem Tuba-

Billal. A nagyvezér legkedvesebb fiát, a szultán leányának jegyesét te fojtottad meg!

— Hallgass! Hallgass! A falaknak is füle lehet ...

— suttogta reszkető hangon.

— Ismersz-e már?

— Ismerlek. Nureddin vagy. A vezér lovásza voltál. Mit akarsz tőlem? Aranyat, ezüstöt? — kérdezte a szerecsen egészen megtörve, alázatos hangon.

— Nem kell sem aranyad, sem ezüstöd. Urad háremében egy elrabolt magyar leányka, Vágfalvy Bálint leánya van. Mielőbb beszélni akarok vele.

— Allahra! Lehetetlenséget kívánsz! — kiáltotta ijedten a szerecsen.

— Miért? — kérdezte Andris hűvösen.

— Mert Ali pasa e gyönyörű leányzót jobban őrizteti a szeme fényénél. Meg is van minden oka rá, mert a Nagyúrnak, a padisahnak szánta Kurbán-bajrámi aján-dékul. E csodaszép virágért jutalmul Damaszkusz vagy Egyiptom kormányzóságát várja. De a földnek ez a remek virága most beteg, azért nem küldhette el eddig Sztambulba. A pasa dühöng és átkozódik.

— Mi baja? Súlyos beteg? — vágott közbe Andris ijedten.

— Ne félj. Egy ízben kilestem és tudom, hogy a pasa orvosának tanácsára színleli a betegséget.

— Hát vedd tudomásul, hogy a leánnyal minden áron beszélnem kell. Tüstént adj választ, hol és mikor?!

— rivallt a szerecsenre parancsoló hangon.

A kizlár-agasszi elkeseredetten csikorgatta a fogát.

— Holnap, a nagy lakoma kezdetén, gyere a mellécsarnok alá. Én magam fogok rád várakozni, — felelte rövid gondolkodás után.

— Ott leszek. A többiről pedig majd holnap beszélünk.

— Ne félj semmitől. Hiszen hatalmadban vagyok.

— Most menjünk és vásárold meg ezt a gyűrűt.

Földig érő hajlongásokkal kísérte vissza a szerez-
csent, aki odakünn újra gőgös és parancsoló hangon
beszélt vele. A gyűrűt rövid szitkozódás után megvásá-
rolta és a kereskedők mély hajlongása között kíséretével
eltávozott...

Már kora hajnalban irtózatos bömbölés rázta meg
a házak falait, mert az ünnep tiszteletére a vár összes
ágyúit egyszerre elsütötték. Azután állandó ágyúdörgés
és fülsiketítő zeneszó között megkezdődtek az ünnep-
ségek.

Mindenki, aki csak oda tudott furakodni, a vár-
palota lépcsőzetesen aláfutó hátsó része felé sietett, hogy
legalább egy pillantást vethessen a paradicsomi szép-
ségű kert varázslatos bokraira és virágaira.

A pasa parancsára Kelet legtávolabbi vidékeiről
ritka fákat, cserjéket és virágokat szállítottak ide, Ma-
gyarország földjére. A rengeteg pazar hollandi tulipán-
hagyma mintegy parancsszóra, egyszerre tárta ki színes
keblét az ünnepély napjára.

A vendégserег el volt ragadtatva. A pasa aranyak-
kal ajándékozta meg híveit, az öreg főkertészt pedig a
tündökletes remekműért kegyes szavakkal halmazta el.

A vendégek a hűsítőkkel és ajándékokkal teli
selyemsátrakba széledtek el, hogy a buja keleti zenét
hallgassák és a bajadérok kábítóan szép és lehelletkönnyű
táncaiban gyönyörködjenek.

A két virágzó fa közé akasztott tam-tam dob zörgő
hangjára mély hajlongások között megjelent a kizlár-
agasszi.

— Beteg-e még az elrabolt virág?

— Oh, uram, azt ne hitvány szolgálótól, hanem a
hakim basitól, az orvostól kérdezd.

— Hát akkor küldd ide a hakim basit!

Nemsokára egy magas, komoly, szelídarcú fiatal
férfi lépett elébe, akinek alakját hosszú, sötét, talárforma
öltözet borította.

— Mikor gyógyul meg a beteg virág? — kérdezte nyersen.

— Az orvos csak gyógyítani tud, de nem lát a jövőbe. Tegnap új gyógyszerek érkeztek, hatásukat még ma feltétlenül kipróbálom.

— Úgy? Akkor én is megpróbálom az enyémet, de mingyárt. Fogadom, hogy használni fog! Vezesd ide a beteg leánykát! — parancsolta a szerecsennek.

A hakim basi gyorsan előbbre lépett:

— Uram, ne tedd még betegebbé. Hiszen tudod, hogy nem szabad neki a levegőre jönnie, — szólt erélyesen.

Ali pasa acélhidegségű szemében fenyegető villám cikázott.

— Hitvány rabszolga, feleselni mersz uraddal?

E parancsra a hakim-basi lesütött fejjel távozott, de szeme szikrát szórt és keze ökölbe szorult a talár ráncai között.

— E kutyának minden szava, minden lépése fölött a legszigorúbban őrködj. Ha sejtelmeim nem csálnak és gyanúm beigazolódik, jaj neki!

— Uram! Kedvelt rabszolgája ő a hatalmas Abdurrahmán.

A pasa fogcsikorgatva szólt:

— Azért mer ez a kutya olyan elbizakodottan beszélni. Ha az én rabszolgám lenne, már régen leüttettem volna a fejét. Menj és hozd ide a magyar leánykát. Mahmud aga pedig kísérje ide ellenségemet, Vágfalvy Bálintot.

A kizlár-aga néhány pillanat múlva egy remegő, elfátyolozott hölgyalakot vezetett végig a kert puszpánggal és rozmaringgal szegett útjain.

A másik oldalról ugyanakkor két félmeztelen mame-luk egy magas, büszketartású férfiút kísért a sátor elé.

A lánccsörgés hangjára a lefátyolozott hölgy fel-emelte lesütött tekintetét.

— Atyám! — sikoltotta szívrepesztő hangon, azután karjait ölelésre tárva a leláncolt karok közé rogyott.

— Leányom, Piroskám! — kiáltotta Vágfalvy Bálint megindultan. Azután izzó tekintetét néma fájdalommal függesztette leánya könnyben ázó arcára.

— Sír-e a szived, megtört-e már hajthatatlan dölyföd, lázító, kevély kutya? — kérdezte Ali diadalmas hangon.

Vágfalvy Bálint büszkén felegyenesedett és mély megvetéssel tekintett a pasára. Durva kérdését nem méltatta válaszra.

— Leányod szeme előtt korbácsoltatlak halálra, gyaurl kutya! — rikoltotta.

— Kegyelem! — sikoltotta Piroska összekulcsolt kezekkel. Kísérői közül kitépte magát és térdre borult a pasa előtt.

— Ne könyörögj a pogány eb lábainál! — kiáltotta Vágfalvy. — A tigrisnek akarsz könyörögni, hogy eressze el a prédáját, a kösziklának, hogy lágyuljon meg? Légy erős, leányom és bízzál Istenben!

Ali pasa kegyetlen mosollyal nézte a kétségbeesetten zokogó leánykát.

— Látom, szereted atyádat. Halld tehát mit mondok. Ha rövid időn belül nem gyógyulsz meg, leüttetem atyád dölyfös fejét. Három hetet adok, hogy egészséges és vidám légy!

Piroska az iszonyat sikoltásával borult atyjára.

— Bátorság, Piroskám! Mutasd meg, hogy az én vérem vagy! — vigasztalta szelíden, de a pasa intésére durva kezek szakították el őket egymástól.

— Atyám, édes jó atyám! — sikoltotta kétségbeesetten és két karját feléje nyujtotta.

Midőn atyját az örök elhurcolták, eszméletlenül roskadt az odasiető rabnők karjaiba.

— Hívjátok hozzá a hakim-basit — parancsolta a pasa sötét ábrázattal.

Azután megüttette a dobokat, hogy vendégei gyülekezzenek az ünnepélyes kivonulásra.

A díszes vendégcsereg drágaköves csótárokkal, arany rece-hálókkal felékesített tüzes arabs paripákon vonult ki. Az élen maga a pasa nyargalt.

— Vezessétek elő a magyar foglyokat! — parancsolta Ali.

A kezesek címén ott marasztalt, de a valóságban fogolyként őrzött urak Vágfalvy Bálintot tartották vezérüknek. A csüggedés napjaiban az ő büszke, törhetetlen hitéből merítettek vigaszt és bátorítást.

Valamennyi magyar urat, lealázó gúnyból, nehéz láncokkal terhelten vezettek elő, de a legnehezebb láncok Vágfalvy Bálint csuklóin súlyosodtak.

Ali pasa kimondhatatlan göggel emelkedett fel bárszony kerevetjéről. Az emelvény szélére lépve kinyújtott karjával az erődök felé mutatott:

— Nézzetek szét, fogoly gyaurok! Nézzetek szét ti nép, az erődök falain! A mai napig a várnak Győr volt a neve. A mai naptól azonban én „Bevehetetlen“-nek nevezem! — kiáltotta harsány, messze dörgő hangon.

— És ezek a falak temetnek majd téged romjaik alá! — kiáltotta érces hangon Vágfalvy.

Az örök rárohantak, hogy elnémítsák, de a pasa egyetlen intéssel félreparancsolta őket.

— Legyen hát a te szavaid szerint, gyaur kutya! Amikor a vár tornyán lévő érckakas kukorékolni fog, akkor kapják vissza a magyarok Győr városát, a Bevehetlent! — kiáltotta.

Parancsára bömbölő ágyúdörgés, viharzó dobpergés és réztányérsörgés között egy nagy, rézből öntött kakast vontattak fel a vízikapu felett emelkedő toronyba és a tábori kovácsok a torony kimagasló ormára erősítették.

A várőrség egetverő ordítással háromszor Allah nevét üvöltötte.

A pasa vendégeivel együtt visszaíndult a palotába, a foglyokat pedig börtönükbe kísérték.

A nagy tolongásban valaki megrántotta Vágfalvy ruháját.

A fogoly óvatosan félrepillantott és a török ruhába öltözött Andrist látta maga mellett.

— Ne félj, ne csüggedj uram! Ma fogok beszélni a leányoddal — suttogta sebesen. De mialatt beszélt, úgy tett, mintha ő gúnyolná, ő szidalmazná legjobban a foglyokat.

A bástyabörtönök végénél nyugodtan hagyta, hogy a palota felé hömpölygő népáradat tovasodorja magával. De a palota közelében erős öklei segítségével annyira előrefurakodott, hogy az egyik őrtálló katona piszkos köpenyegét megránthatta.

— Mit akarsz? — horkant rá a katona mérgesen és már lándzsája nyelét emelte. A markába nyomott pénzdaráb azonban egy pillanat alatt megszélidítette.

— Abdallah, a budai aranyműves küldi a kizlár-agasszi talizmányűrűjét. Eressz be, vitéz katona.

— Eredj hát! Fordulj balra ezen a tornácon.

Andrisnak nem kellett ezt kétszer mondani, máris átvetette magát a vörös márvány mellvéden és egyenesen a mellécsarnokok felé fordult.

— No, most légy okos Andris. Most aztán merre induljak, hová menjek. Bár hozná már ide az ördög azt a félszemű latort! — mormogta bosszúsan.

Alig hogy körülnézett, a folyosó végén máris megjelent a kizlár-agasszi sötét, óriási alakja.

— Jer, de lassan járj! — szólt és maga után intette. — Rejtőzz el ott baloldalt a függönyök mögé. A magyar lányka tüstént ide fog jönni. A folyosó végén addig én majd őrt állok. Ha üvegcsengést hallasz, azonnal gyere ki! — mondta a szerecsen.

Andris fejével biccentett. Aztán besurrant és egy

kerek szobácskába jutott, melynek tetején halványkék üveglapokon át szűrődött be a világosság.

Éppen csak annyi ideje maradt, hogy a falakat borító nehéz függöny mögé rejtőzzék.

Könnyű léptek zaja hallatszott. Piroska jött be és csüggedő sóhajjal omlott a vánkosoakra.

Andris kis ideig várt még, nem követi-e Piroskát valaki. Éppen elő akart lépni rejtekéből, midőn a tulsó oldal függönyei megmozdultak és a hakim-basi lépett be.

— Oh, bátyám, miért nem súghattam meg fogoly atyánknak, hogy sokat siratott fia él és itt van közelében! — szólott lágy hangon és kis kezét a hakim-basinak nyujtotta.

— Én azt hiszem, hogy jobb így, szeretett húgom, édes Piroskám!

E szavak hallatára a rejtekében fülelő Andris majd kővé vált csodálkozásában.

— Csak nem Vágfalvy Bálint rég elveszett fia a hakim-basi? — gondolta és feszülten figyelt tovább.

— Miért mondod, Tihamér bátyám, hogy jobb, ha atyánk mitsem tud róla? Én azt hiszem, hogy kimondhatatlan örömet szereznének a hírrel, hogy bennünket, testvéreket a Gondviselés keze olyan csodálatos módon egymáshoz vezérelt.

— Hidd meg, Piroskám, hogy ez csak vészt hozna mindhármunk fejére. Mióta tőled megtudtam, hogy atyánk itt van fogságban, azóta folyton azon töröm a fejemet, milyen módon juthatnék be börtönébe.

— Oh, Istenem, akkor a szabadulás még nehezebb. Sőt talán lehetetlen is! Tihamér, te ezt eltitkolod előttem! Te álmítasz, hogy kétségbe ne essem! — kiáltott fel fájdalmasan.

— Nem álmítalak, Piroska. A nap minden órájában szabadulásunkról gondolkodom. Légy tehát erős. Bármivel fenyegetsen engem, téged vagy atyánkat a pasa, ne

félj, csak színleld továbbra is a kétségbeesett szomorúságot és emésztő betegséget.

Andris előtt most egyszerre megvilágosodott minden. Csakugyan Vágfalvy Bálint elveszett fia a hakim-basi. Ha még kételkednék, az utolsó szavak minden kételyét eloszlatták.

— Csitt, itt a falaknak is fülei vannak. Hajolj közelebb. El kell szánnod magad egy ital bevételére, amely mély ájulásba fog ejteni. Meg mered-e ezt kísérelni? — súgta halkan.

— A szabadulásért mindent! — felelte Pircska. — De hogyan menekülsz meg te és hogyan szabadítjuk meg atyánkat?

— Éppen úgy, mint téged! A szabadulásnak nincsen más módja.

— De van! — szólalt meg akkor halkan egy idegen hang a hátuk mögött.

Piroska ajkáról az öröm elfojtott hangja sikoltott fel:

— Andris! Oh, hála néked, jószágos Istenem! Milyen hírrel jössz?

— A remény és szabadulás hírével. Vőlegényed ez alatt talán már hadai élén közeledik Győr felé, hogy meg szabadítson! — felelte Andris.

— Mi van anyámmal és húgommal?

— Vőlegényed csatányi jószágán biztonságban vannak.

— Beszéltél atyánkkal is?

— Beszéltem. Tőlem tudta meg, hogy a pasa elrabolt. Ő is várja az ostrom és szabadulás idejét.

— Oh, Istenem, vajjon soká tart-e még? — sóhajtott Piroska.

— Ne félj! Vőlegényed a sebes szél szárnyain jár és minden órából percet varázsol.

— Mikor indulsz hozzá?

— Az első kedvező alkalommal, mert még a várban is alaposan körül kell néznem.

— Vigasztald meg atyámat, hogy rég elveszett, sokat siratott fia itt van. Óh, kedves jó anyáknak talán a szíve szakad meg örömében. Tihamér — fordult felindulástól remegő hangon bátyja felé — ha tudnád, mennyit siratott szegény anyánk téged!

A hakim-basi meghatódva bólintott:

— Az elveszett évek szüleim nevét kitörölték emlékezetemből, de mindig fájón sóvárogtam utánuk. Az a jó dervis orvos, aki elrablóimtól megvásárolt, sokszor mondta, hogy Magyarországon születtem.

— Az Isten végzése akarta, hogy minden így történjék. Halld, jó Andris, milyen csodálatos módon hozott össze bennünket a Gondviselés keze és beszéld el atyáknak is — kezdte Piroska az elbeszélést.

— Midőn rablóim elhurcoltak, a fájdalomtól és ijedtségtől mély ájulásba estem, amelyből csak késő este eszméltem fel. A falakon ragyogó, drágaköves szentképeket és a miénkhez hasonló fényes bútorzatot pillantottam meg. Az első pillanatban azt hittem, hogy otthon vagyok, de utána már éles sikoltással ugrottam fel a kerevetről, mert a selyemfüggönyök megmozdultak és a pasa lépett be.

Futni, menekülni akartam, de ő parancsoló mozdulattal elém állt és megragadta karjaimat. Ekkor úgyszólván azt sem tudva, mit teszek, végső kétségbeesésemben torkonragadtam és fojtogatni kezdtem.

— Ez a leány beteg! Hívjátok el a hakim-basit! — parancsolta a pasa.

Csak ennyit hallottam, mert tompa sikoltással újra eszméletlenül hanyatlottam a rabnők karjai közé.

Csak késő éjjel, az orvos gyengéd, ápoló kezei között tért vissza eszméletem. Az első percekben nem tudtam, hol vagyok, de az idegen környezet és a fölém hajló idegen arc látlára önludatom visszatért. Kétségbeesetten

sikoltottam fel, ki akartam rohanni, de az orvos jelentős mosollyal ujját ajkára tette. Én azonban halálsápadt és feldúlt arcától még jobban megijedtem és újra elvesztettem eszméletemet.

— Azért voltam olyan sápadt és megindult, mert akkor már megtaláltam nyakadon ugyanannak az éremnek a mását, amely az én nyakamban függött. Ekkor már sejtettem, hogy húgom vagy! — jegyezte meg a hakim-basi mély megindulással.

E pillanatban kintről halk üvegcsengés hallatszott.

— Ez nekem szól, mennem kell! — kapta fel fejét Andris.

Török szokás szerint tiszteletteljesen megcsókolta Piroska öltönyének szegélyét.

— Amit rám bízál, elvégeztem. Mit üzensz jegyesednek?

— Bízom benne, mint Istenben! — rebegette a leány megdicsőült arccal.

A hakim-basi, azaz Vágfalvy Tihamér, melegen megszorította a hű ember kezét.

Odakint hangosabb, sürgetőbb üvegcsengés hallatszott. Andris sebesen kisurrant a szobából.

Körülbelül félóra múlva Andris elégedetten távozott a várpalotából, ugyanazon az úton, amelyen belopóznia sikerült.

Másnap és a következő napokon nyakába akasztotta rózsaoaljos ládikáját és össze-vissza kóborolta az egész várat. De legtöbbit a bástyabörtönök körül ólálkodott.

— No, fiam, Ali Tokár, úgy látom, már eladtad a rózsaoaljat! — mondta Abdallah apó barátságos hunyorgatással, midőn a második hét végén Andris bejelentette, hogy Érsekújvárra szeretne indulni.

— Hát csak menj, fiam. Allah vigyázzon lépteidre!

Andris a vizikapun át távozott az erősségből. Midőn már jó messze volt, a toronytetőn büszkélkedő érckakas

még akkor is vakítóan ragyogott utána. Andris diadalmasan fenyegette meg öklével.

— Készítsd torkodat a kiáltásra, te rézkakas, mert bizony mondom, a hős Pálffy Miklós beveszi a várat még akkor is, ha Ali pasa helyett maga az ördög ülne a várban összes pokolbeli társaival együtt. Vigyázz, dölýfös győri ércakas, Pálffy Miklós meg fog szólaltatni téged!

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

HARMADIK FEJEZET

Az ostrom.

Pálffy Miklósról írigyei azt a hírt terjesztették, hogy azért tud olyan gyorsan táborba szállani, mert embereit örökös készenlétben tartja. Midőn ezt a fővezér előtt is rosszakaratú megjegyzésekkel hangoztatták, az egyeneslelkű Mannfeld katonás rövidséggel hallgattatta el az áskálódó vezéreket:

— Bárcsak ti is így tennétek! A gyors kivonulás már fél győzelem!

Hátha még ezt a lázas gyorsaságú készülődést látták volna!

A lassan előre mozduló főtábor haditanácsa csak a következő hét végére várta Pálffyt. Éppen arról tanácskoztak, hol lenne legalkalmasabb a komáromi várnagy csapatait bevárni, midőn a bejáró szőnyege félrelebbent és Pálffy belépett. Katonás rövidséggel jelentette a vezéreknek, hogy csapataival együtt megérkezett és Győr erődítéseinek részletes és hiteles leírását hozza magával. A vezérek a csodálkozástól majd sóbálvánnyá váltak.

— Ördöge van ennek az embernek? Azt hitték, még haza sem ért és ime, már a várat is kikémleltette.

Pálffy a haditanácsban pontos ismertetést adott az erődökről és felszereléseiről. De nem titkolta a pasa fenhéjázó, elbizakodott szavait sem.

Több napi céltalan huza-vona és semmitmondó tanácskozás után a vezérek többsége Tattenbach indítványát fogadta el. Ő úgy vélekedett, hogy addig nem lehet érdemleges határozatot hozni, amíg Győr alá nem érnek és a terepet kellően nem tanulmányozzák.

Pálffy egyetlen szó megjegyzést sem tett.

Összeszorított ajakkal, komoran alászeggett tekintettel ügetett csapatai élén. Midőn a csigalassúsággal előre hömpölygő hosszas menetelés után végre megpillantotta Győrnek ködben úszó ormain és a keresztények ingerlésére és kihívására odatűzött, messzire villogó érc-kakast, mintha lidércnyomástól szabadult volna meg, megkönnyebbülten fellelegzett.

Tábort ütöttek.

Pálffy a türelmetlenségtől és lobogó harcvágytól hajtva azonnal kémszemlére kért engedélyt, amit a derék Trachberg buzdító kézszorítással engedélyezett.

Andris nagyon csóválta a fejét, midőn a falakon végigtekintett.

— Ali pasa még jobban megerősítette a falakat, sőt új sáncokat és mellvédeket is húzatott, míg a vezér urak fölösleges szófecsérlő vitákkal vesztegették az időt.

— Tehette kényelmesen, elég időt hagyunk neki! A vár környékén felégettette az erdőket, kiirtatta a bozótot és olyan mocsarat fakasztott, hogy bizony nem tudom, miképpen lábalunk rajta keresztül! — felelte gúnyosan Schwarzenberg.

— Észrevettek bennünket! A szarácsik kanócaikat élesztik, a tűzmester pedig az ágyút irányítja, — szólt figyelmeztetően az egyik huszár.

A következő pillanatban valóban vöröslő láng és fehér füstfelleg lobbant ki az egyik csatakigyó torkából.

Lövés lövés után lobbant, ropogott, de a kis csapat ügyet sem vetett a fejük fölött elhúzó golyókra. Nyugodtan poroszkáltak tovább. Ahol lehetett, olyan közel férkőztek, hogy a várórség tölcseres kézifegyverei is sűrűn ropogni kezdtek.

Pálffy az egész kémszemle alatt alig szólt valamit. Késő éjjel lett már, mire visszavergődtek a táborba. Másnap aztán újra megkezdődtek a haditanácsko-

zások. De még a harmadik napon sem tudtak az ostrom idejében és haditervében megegyezni.

Ali pasa azonban megunta a várakozást és néhány golyót lövetett az ostromlók veszteglő táborába. A vezérkar nyomban felszedte sátorfáját és hátrább vonult. Itt, mintha mi sem történt volna, újra nekifogtak a tanácskozásnak.

A végenélküli tanácskozásoknak azért egyszer mégis csak vége lett.

A hatodik napon kimondták, hogy Győr várát természeti fekvése és mesterséges erősítései annyira megerősítették, hogy rövid időn belül egész Németország se vehetné meg, hosszú ostromlással pedig nem lehet az időt vesztegetni.

Igy történt aztán, hogy az egész nagy hadsereg szégyenszemre mindenestől elvonult Győr vára alól.

Ali pasa, mikor az ostromlók hirtelen távozásáról értesült, örömeiben három sortüzet adatott minden ágyújából, aztán a vár legmagasabb fokára hágott és még egyszer alákiáltotta, hogy minden fül hallhassa:

— Amikor ez a rézkakas kukorékolni fog, akkor kapják vissza a magyarok Győr városát, a bevehetetlent!

És kihívó göggel mutatott a torony ormán villogó rézkakasra . . .

Schwarzenberg kapitány és hadnagyai pogányul káromkodtak, sőt még a legénység is elégedetlenül zúgolódott, mikor kihirdették a visszavonulási parancsot. Pálffy szigorú tekintete azonban elnémította őket.

— Mi lesz hát? — kiáltotta indulatosan Schwarzenberg, aki semmiképpen sem tudta haragját zabolázni.

— Visszatérünk Komáromba! — felelte Pálffy hidegen és jelt adott az indulásra.

— Bámulom hidegvéredet és nyugalmadat — kezdte meg a beszédét gúnyos hangon Schwarzenberg, miután jó ideig némán ügettek egymás mellett.

Pálffy csak kedvetlen, elutasító mozdulattal felelt, mint akit nyomasztó gondolataiban háborgatnak.

— En dühömben törni-zúzni szoktam, — folytatta makacsul Schwarzenberg, — te pedig...

— En pedig cselekedni szoktam! — válaszolta Pálffy és merőn ránézett barátjára.

Schwarzenberg e nézésből megértette, mi rejlik e halvány, mozdulatlan vonású arc és sasszemeinek hideg tekintete mögött.

— Nem zaklatom, hadd költse ki tervét. Mert hogy forral valamit, az bizonyos! Erre a szégyenletes visszavonulásra valami világra szóló válasszal akar felelni! — gondolta reménykedve.

De ez a jó szándéka csak addig tartott, míg haza nem értek. Midőn észrevette Andris távollétét, megrohanta barátját:

— Meg kell tudnom, mit forralsz, miben töröd a fejedet! Hol van Andris, hova küldted őt? — ostromolta egy lélegzetvétel alatt.

— Andrist Győrbe küldtem, megnyugtató és vigasztaló üzenettel.

— Vigasztaló üzenettel... mondod... ember, ez azt jelenti, hogy te... — tovább nem tudta folytatni, mert a nagy felindulás összeszorította a torkát.

— Úgy van! Megrohanom Győrt! Vagy beveszem, vagy ott esem el a sáncai alatt! — tette hozzá Pálffy törhetetlen elhatározással.

Schwarzenberg elragadtatott örömkialtással borult a nyakába.

— Oh, hát mégsem csalódtam benned. Vakmerő hős vagy, mint mindig is voltál.

— Menyasszonyom és apósom rabságban senyved a várban. De ha mindez nem lenne, akkor is annak az ércakasnak meg kell szólalnia!

— És mikor indulunk? Milyen módon akarod az ostromot megkezdeni, vezérem?

— Mihelyt Andris visszatér, mind a két kérdésre felelek. Addig ne szólj és ne is kérdezz. Most pedig, ha kedved tartja, kísérj le a műhelyekbe, ahol a petárdákat gyártják. A döntő percig senkinek sem szabad tudni a tervről...

A száraz, meleg tavaszi napokat egyszerre hideg, ködös, esős napok váltották fel.

Pálffy a szokottnál komorabban tért vissza a szögletkilátóból, mert a vidékre nehezedő sűrű ködben egy lépésnyire sem lehetett látni.

De nem annyira a köd, mint inkább Andris késése aggasztotta. Nyolcadnapra ígerte visszatértét, ma már a tizennegyedik kerül sorra és még mindig nincs itt. És minél tovább gondolkodott, hűséges szolgálójának elmarádása annál jobban nyugtalanította.

Andris végre megérkezett.

— Nini, a Menyét! Itt a Menyét! — járt szájról-szájra az őrség között. A derék fiú olyan vízesen, olyan csatakosan és olyan halálra fáradtan állított be urához, mintha Győrtől idáig minden vízen, minden mocsáron keresziülúszott volna. Pálffy alig akart hinni a saját szemének, midőn egyszerre maga előtt látta. Örömében össze-vissza ölelte.

— Négy napon át rejtőztem a mocsárban! A nyíreslápi lovas spáhik üldöztek — mentegette magát tompa, tikkadt hangon.

— Mi van Piroskával? Láttad? — kérdezte Pálffy a remény és aggodalom elfogódott hangján.

— Semmi baja! Csupán szívszakadva várja a szabadulást, Vágfalvy urammal és Tihamérral együtt! — felelte Andris a sürgető kérdésekre.

Pálffy egy kupa bort töltött neki.

— Igyál és pihend ki magadat, hiszen félholtra fáradtál.

De Andris csak fejét rázta. Mindaddig nem nyúlt a kupához, amíg csak az utolsó szóig el nem mondta a

rábízott dolgokat, pedig ekkor már három napja múlt, hogy nem evett egy falatot és nem húnyta be a szemét egyetlen pillanatra sem.

— De most aztán igazán pihend ki magad. Én addig tisztjeimmal egy kis haditanácsfélét tartok. A többiről majd azután beszélünk! — mondta Pálffy és mosolygó arcára az öröm és a remény derűje ült ki...

Az enyhe napokra következő hűvös éjszakákon olyan sűrű köd szállott fel a Dunán, hogy a nekikerekedett nyugati szél szárnyain csakhamar áthatolhatatlan fátyolt borított az egész vidékre.

— No, még csak ez hiányzott. A szuroksötétség mellé köd. Alighanem kitértünk az irányból! — szólalt meg az öreg Patkó és szekérével megállt.

— Ez a jó nekünk. Az Úristen is mellettünk van! Ebben a nagy ködben szép csendesen egészen a kapuk alá lehet lopózni! — felelte elégedetten Andris, aki tizenegy török spahinak öltözött huszárral egy nagy, cifrára festett ládát kísért az öllovas szekéren.

— Biztos, hogy nem tévedünk el?

— Ne félj, úgy ismerem ezt a vidéket, mint a saját tenyeremet.

Patkó fejcsóválva vágott a lovak közé, mire a nehéz szekér zajos csörömpöléssel robogott tovább. Andris mindíg jobban és jobban bízta.

— Előre! Előre!

— De hiszen, ha így hajtok, még az árokba borulunk.

— Ne ijedezz, mondtam már, a jó úton haladunk. Ne felejtsd el, hogy még jóval hajnal előtt a fehérvári kapu előtt kell lennünk.

— De mi lesz, ha az őrtorony alá érünk?

— Az őrtorony alatt nyugodtan elhajthatsz. A köd miatt az örök nem látnak le a magasból, az ellenkező irányú szél pedig elhordja a robajt.

Patkó a lovak közé vágott.

Az öt tüzes paripa forró párát fúva repült és ragadta magával a szekeret a szélben hömpölygő ködgomolyok között.

Amint Andris megjósolta, valóban észrevétlenül vágattak el az őrtorony mellett, amelynek őrei bizonyára a mellvédek alá húzódtak a nedves hideg elől.

— No, most pedig rendes kocogásban egyenesen a fehérvári kapu felé!

Andris jóval előttük járt.

Háromszor a nádi bagoly huhogását utánozta, mire innen is, onnan is többszörös huhogás felelt vissza a nádasból és a fűzesekből.

— Ejnye, de sok bagoly röpököd a nádasban. Meglátjátok, ez nem jót jelent! — szólalt meg az egyik huszár és titokban keresztet vetett.

— Persze, hogy nem jót jelent. De nem nekünk! — dörögte az öreg Patkó.

Egyszerre vontatott jelkiáltás harsant meg felettük és szájról-szájra ismétlődött a bástyákon.

— Észrevettek bennünket! — dörögte Andris és a szekérhez rúglatott.

— Kik vagytok? Mit akartok? Egy lépést se tovább, míg nem igazoljátok magatokat! — kiáltotta le a bástyaőr és a ködben apró csillagként villant meg a felszított kanócok lángja.

— Abdurrahmán pasa küldöttei vagyunk!

— És mit kerestek itt?

— Menyasszonyi ajándékot hozunk a vitéz Kur-sid bégnek Budáról! — kiáltotta Andris tele torokkal.

— Miért jártok fáklya nélkül, mint a tolvajok?

— Nem értem, mit kiáltasz? — kiáltotta Andris, hogy ezzel is időt nyerjen, hogy a szekér még közelebb férközhessen.

A hang megismételte a kérdést.

— A bölcsesség atyja, a nagyhírű számár kölcsönözze

neked füleit derék vitéz! Próbálj tüzet kicsiholni ebben a nedves ködben.

— Ki vagy te, hogy gorombáskodni merészelsz velem! — hangzott az őr sértődött, mérges kiáltása.

— Az én nevem Szulali aga, ha éppen tudni kívánod. De azt tanácsolom, ne sokat feleselj, hanem mondd meg, merre menjünk a fehérvári kapuhoz? — felelte Andris merészen.

Az őr a választól észrevehetően meghökkent és most már jóval udvariasabb hangon kiáltotta le:

— Menjetek csak egyenesen és hamarosan odaértek.

Csakugyan, alig pár száz lépést zörgött a szekér és máris elérték a hatalmas kapuboltozatot, a felhúzott felvonóhíddal.

— Honnan jöttök? — kérdezte a kapuőrség parancsnoka nyers hangon.

— Budáról!

— Kik vagytok?

— Abdurrahmán pasa leányának ajándékát hozzuk vőlegénye, a vitéz Kursid bég részére. Azután lisztet is hozunk az őrségnek! — felelte Andris.

— Van-e még valami más is a szekereteken?

— A menyasszony cédrusfa ajándékládája és a liszt.

— Egyéb semmi?

— Egyéb semmi! De most már bocsássatok be bennünket!

— Jól van, bejöhetnek.

A nagy felvonóhíd csörögve, csattogva ereszkedett le. A kapuőrség sietve visszahúzódott a meleg toronyszobába, midőn látta, hogy gyanura nincsen semmi oka.

A felvonóhídon túl volt még egy hatalmas, megvasalt kapu, amelynek azonban csak egyik szűk ajtóját nyitották ki, hiszen a kelengyész láda azon is befér.

Patkó tehát szépen ráhajtott a hídra, a többiek le-emelték a nehéz ládát és nekitámasztották a vaskapunak.

Andris villámgyorsan sziporkázó salétromos kanócot erősített az egyik végére, azután sebesen szaladtak visszafelé.

A ládába rejtett petárda irtózatos dördüléssel robant fel és bedöntötte az egész kaput.

Erre azután a lesben álló magyar sereg, Pálffyval az élén, berohant a várba. Úgyszólván pillanatok alatt lemészárolták a torony őrségét, a bástya öreg ágyuit nekifordították a belső várnak és erősítéseknek és azonnal löni kezdtek.

Schwarzenberg ezalatt csapataival rajtaütött a többi kapukon és azokat is rendre elfoglalta, még mielőtt az álmos, fejét vesztett őrség magához térhetett volna rémületéből.

Aki odabenn rekedt, akár török, akár magyar, többé ki nem mehetett. Most már minden a magyarok vitézségére és kardjára volt bízva.

Az álmából felriadt török sereg hiányos öltözékben rohant az utcákra és elszántan védelmezte magát.

Maga Ali pasa két kardot kapott kezébe és félmeztelen mamelukjai élén rohant fel a bástyákra.

— Ez a harag és a halál napja! — ordította tájkézó szájjal.

Tejfehér arabs paripáját elővezették és éppen nyeregbe készült szökni, midőn Pálffy Miklós ott termett előtte. Kardjáról sűrűn hullott a vér, mert a szélespallosú mamelukok között valóságos utcát kellett vágnia.

— Hitvány kutya, úgy-e meghalni jöttél ma ide? — ordította fogcsikorgatva a pasa és sarlóalakú szabályját csapásra emelte.

— Engedd át nekem ezt a leányrabló pogányt! Régi számadásom van vele! — kiáltotta a harci zsívajt túldörögve egy hang.

Vágfalvy Bálint volt, aki tigris módjára vetette magát Alira.

E pillanatban az égő házak lángoló világánál, az ágyúk mennydörgését, az egetverő harci lármát túlharogó hangon, a víztorony ormán villogó rézkakas megszólalt.

Háromszor szólt, háromszor kukorékkolt, bűgő, mély érces hangon, mint egy túlvilági harsona. És az utolsó kukorékolásnál Ali pasa állig hasított fővel rogyott Pálffy lábai elé.

A török sereget pokoli rémület fogta el.

— Atyám, Andris Piroskához fog vezetni! Rohanjatok a belső várba! — kiáltott Pálffy a harc forgatagában apósának, ő maga pedig utolsó döntő rohamra fúvatta meg a harci kürtöket.

A két férfi egy kis csapat élén a belső várnak fordult. A fejvesztett őrség teljesen megzavarodott és csekély ellenállásukat könnyűszerrel sikerült megtörni.

Éppen idejében érkeztek.

A belső termekből sikoltás hallatszott.

— Segítség! Segítség!

— Leányom! Piroskám! Ez az ő hangja! — hörögte Vágfalvy magánkívvül. A hatalmas ajtók papirosként hasadoztak, roppantak be vállának egy-egy taszításától.

Az utolsó gömbölyű, kupolás teremben Piroska kétségbeesve viaskodott a félszemű kizlár-agasszival, aki villogó törével fenyegetve iparkodott őt a földalatti rejtékútba vonszolni.

A hakim-basi vérében úszva, utolsó erejével megragadta a fekete óriás lábát.

— Atyám! Édesatyám! — sikoltotta ujjongva Piroska.

— Itt vagyok! — ordította a kölykeket védő orosz-lán hangján Vágfalvy Bálint.

A félszemű szörnyeteg Piroska édesapjának zuhanó kardcsapásai alatt összeomlott.

— Édes jó atyám! Öleld meg sokat siratott fiadat! Oh, Istenem, miattam hal meg! Engem védelmezett és ezért szúrták le a kizlár-agasszi eunuchjai. Tihamér, szeretett bátyám! — kiáltotta Piroska szívszaggató hangon és a sebesült fejét gyengéd kézzel ölébe helyezte. — Csak egy szót, csak egy tekintetet... — zokogta melléje omolva.

Vágfalvy megrendülve térdelt melléje:

— Fiam! Fiam! Meg sem ölelhettelek, máris elveszítelek! — nyögte fájdalmasan.

Andris, aki a sebekhez is jól értett, óvatosan kibontotta a véres öltönyt.

— Két törszúrás a karját, egy a mellét érte. A negyedik elcsúszott a nyakában függő rézermecskén... Vigasztalódjatok! Meg fog gyógyulni.

És a sebesült, mintha csak meg akarná erősíteni Andris szavait, e pillanatban felnyitotta homályos szemét és ajkára fagyott gyenge mosollyal suttogta:

— Atyám!

Vágfalvy Bálintnak, a vaskemény és törhetetlen férfiúnak kibuggyantak a könnyei.

— Fiam, elveszett, sokat siratott fiam!... Legyen áldott a Mindenható véghetetlen kegyelme!

További szavait irtózatos dördülés nyelte el. Az épület alapjában megrázkódott, megingott alattuk, a kupola üvegtáblái pedig szertevasadoztak.

— Mi volt ez? — kiáltotta Andris és máris kirohant.

Mikor Pálffy utolsó rohama szétszórta és lekasabolta az őrséget, háromszáz janicsár és spáhi a közép-bástya kazamatáiba menekült, ezek a kazamaták pedig löporos hordókkal voltak meglöltve. Mikor a menekülők látták, hogy az ostromlók már elfoglalták a várat és a menekülés útja végleg bezárult előttük, kétségbeesésükben üszköt vetettek a löpor közé és levegőbe röpítették magukat.

Midőn a hajnalhasadás rózsaszín sugarai szétosz-

latták a ködöt, ezerötszáz török holtteste fedte a bástyákat.

Hanem Győr vára mégis magyar kézre került.

Négyszáz fogoly, óriási hadizsákmány és felszerelés esett a győztesek kezébe. A sok arany és ezüstkincsen kívül még hétszáz válogatott, nemesvérű paripa, tömerek selyem, bársonyszövet és ami mindezeknél még értékesebb: száznyolcvannyolc nehéz ágyú a hozzávaló teljes löszerkészlettel együtt. Egy kisebb hadseregnek egész felszerelés!

Azt a Győr városát tehát, amely Tattenbach szerint annyira meg volt erősítve, hogy egész Németország sem tudná elfoglalni és amely alól szégyenszemre egyetlen ágyúlövés nélkül az egész ármádia főhercegi vezérével és vezérkarával együtt eltakarodott, azt egyetlen éjszaka Pálffy és Schwarzenberg alig párezer emberrel bevette.

A felkelő nap első mosolygó, aranyló sugarainál találkozott a főtéren a két hős. Csapataik szeme láttára melegen megölelték egymást.

— Éljen Pálffy Miklós, a hős! Úgy-e megmondtam, hogy beveszed Győr városát! — ujjongott Schwarzenberg és tollas kalapját a magasba hajította.

— De csak veled, a te hősi karod segítségével! — felelte elérzékenyülten Pálffy.

*

Mit mondjunk még?

A boldog anyai szív örömét leírni nem lehet, midőn megszabadított leányával együtt sokat siratott, elveszettnek hitt fiát is szívére ölelhette.

Tihamér sebei a szerető anyai kéz gyengéd ápolása mellett csakhamar behegedtek.

És e gyors gyógyulást négy szív buzgó imája is sietette, mert erre a napra volt kitűzve Pálffy és Piroska, Schwarzenberg és Ilona menyegzője.

HALLER GÁBOR FEJE

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Akkoriban Kemény János ült Erdély fejedelmi szé-
kében . . .

Egy szép napon hatalmas, nagyszakállú aga veze-
tése alatt vagy harminc főből álló török lovascsapat ro-
bogott be Apaffy Mihály nemes uramnak ebesfalvi por-
tájára.

— Itthon van az urad? — rivallt rá vezetőjük, a
marconaképű aga, egy arra őgyelgő cselédre.

A szerencsétlen annyira megijedt a hosszúdárdás,
nagyurbános lovasoktól, hogy csak a feje biccentésével
mutogatta, hogy ott benn van a házban.

— No, hát ha itthon van, hívd ki, hadd beszéljek
vele!

De erre már nem volt szükség, mert a nagy lódobó-
gás zajára Apaffy Mihály uram is megjelent a tornácra
nyíló egyik ajtóban és majdnem összeütközött a befelé
iparkodó ágával.

— Kegyelmed Apaffy Mihály nemes uram? — kér-
dezte tőle az aga.

— Én vagyok, szolgálatodra, derék aga!

— No, hát ha te vagy, akkor béke veled! Kösd kar-
dodat az oldaladra, ülj lóra és kövess bennünket tús-
tént Kis-Selyk alá, az én uramnak, a nagyhatalmú Ali
pasának az udvarába!

Apaffy uram meghökkenve lépett hátra.

— Én a nagyvezérhez, a táborba? Mit akarnak ve-
lem? — kérdezte nem minden aggodalom nélkül.

— Azt ne tőlem kérdezd. Majd megtudod ott. Most
pedig siess és engedelmeskedj a nagyvezér parancsának,
— szólott mogorván az aga.

Apaffy uram belátta, hogy engedelmeskednie kell,

ezért hát sietve kötötte fel nehéz kardját és melegen elbúcsúzott a feleségétől.

De hogy még se engedelmeskedjék mindenben a töröknek, nem lóra ült, hanem egy könnyű szekérbe fogatott be. Nagy búsan helyezkedett el a barna medvebőrrel bevont ülésen.

— Legalább, ha valami baj vagy szerencsétlenség történik velem, András majd hírvil hozza a feleségemnek, — dünnyögte félhangon, hogy a mogorvaképű aga is meghallhatta.

— Semmi sem fog kegyelmeddel történni, ha engedelmeskedik! — ripakodott rá türelmetlenül. — Most aztán siessünk!

Késő éjszakára hajlott az idő, midőn beértek a nagyvezér Kis-Selyk alatti táborába.

Az örök és előőrsök az egész táborral együtt békésen, mély álomba merülve aludtak. A fülüket se billentették, midőn a szekér elzörgött mellettük.

Csak Ali pasa virrasztott, mert alig hogy Apaffy leszállott a szekérről, két szerecsen mameluk széjjelhúzta a vezéri sátor függőnyeit.

Ali pasa a sátor végében lévő alacsony kereveten ült, keresztbevetett lábakkal, háta mögött két skarlátpiros selyembe öltöztetett szerecsen állott. Kezükből tenyérnyi szélességű meztelen handzsár, melynek vasa a sátor közepéről alácsüngő lámpa fényében ijesztően villogott.

Apaffy önkéntelenül a nyakához kapott, mintha már ott érezné a handzsárok hideg vasát. A virágos szavakból összefűzött üdvözlési formát alig tudta elrebegni. De midőn a pasa sovány, epés arcán a harag és szigor helyett némi jóakarató vonást látott, kezdett kissé megnyugodni.

— Kegyelmed Apaffy Mihály nemes uram?

— Én vagyok, nagykegyelmű pasa! — felelte Apaffy Mihály és mélyen meghajolt.

— Te estél tatár rabságba Rákóczi György fejedelem szerencsétlen lengyelországi hadjáratában?

— Igenis, nagykegyelmű pasa! Több évig voltam tatár fogságban, de a murza elengedte a váltságdíj egy részét és hazabocsátott.

— Igazítson a nyelvén kegyelmed! Igenis, a murza elengedte a váltságdíj hátralévő részét, mert a felséges szultán, Erdély nagyhatalmú ura, ezt megparancsolta neki. Sőt a fenséges padisah még ennél is többet fog tenni kegyelmedért!

— Értem? ... Értem? ... De hát mivel érdemeltem én ki a fenséges nagyúr kegyelmét? — kérdezte Apaffy álmélkodva.

A pasa hatalmas csibukjából bodros füstfellegezt fújt maga körül.

— A felséges szultán hallotta, hogy kegyelmed milyen becsületes emberséggel és okossággal viselte magát szomorú fogságában és hogy türelmes viselkedésével mennyire meg tudta nyerni többi fogolytársának a szívét. Csak terád néztek és csak a te szavadra hallgattak. Aki tehát így meg tudja nyerni az emberek szívét, abból csak jó uralkodó válhatik és egy országot is minden bizonnyal el tud kormányozni. Továbbá, tekintetbe véve azt, hogy Kemény János uram, a fejedelem ökegyelme, ez a háládatlan, hitetlen kutya, a magas portától el akar szakadni és titokban a magyar királlyal fuj egy követ, a felséges szultán elhatározta, hogy kegyelmedet minden további várakozás és haladék nélkül Erdély fejedelmévé fogja emelni!

Apaffy Mihálynak még a lélegzete is elakadt e szavak hallatára: nem tudta, komoly-e ez a közlés vagy csak hitvány tréfát űz vele az aga.

Hitetlenül csóválta a fejét.

— Engem akar fejedelemmé emelni? Erdély fejedelmévé? Jól hallottam szavaidat kegyelmes pasa?

— Igenis, tégedet. Ha nem vagy süket, hát megért-

hetted a szavaimat. Azt hiszem, elég világosan beszéltem.

— De engem Erdély fejedelmévé emelni? Nem tudom elképzelni, hogy ez lehetséges!

— A nagyúrnak minden lehetséges! Amit ő akar, az történik — horkant rá mérgesen a pasa. — A felséges padisah akaratából az élőkől holtak, a fejedelmekből rabok, a rabokból pedig fejedelmek lesznek. Te szerencsés voltál és legmagasabb kegyelmét sikerült megnyerned. Éljen vele okosan, csak ne éljen vele vissza. Vedd tudomásul, hogy e perctől fogva Erdély fejedelme vagy!

— De kegyelmes pasa, hogyan legyek én Erdély fejedelme? Hiszen egyetlen párthívem sincsen?

— Az az én gondom. Majd azzá teszek én! — felelte röviden és határozottan a nagyvezér.

— De Erdélynek már van fejedelme: Kemény János.

— Ókegyelmét bízzad rám, én majd elbánok vele érdeme szerint.

— De ismétlem neked, érdemes nagyvezér, hogy én a legkisebb nemes vagyok az országban. Jóformán a nevemet sem ismerik — ellenkezett tovább is Apaffy. — Szorultságában kiverte a hideg verejték: ilyen nagy bajban még nem érezte magát sohasem.

— Ne beszélj annyit, hanem tüstént ülj neki és írd meg az összehívóleveleket, amelyben országgyűlést hirdetsz, hogy a fejedelemségre iktatás ceremóniái mielőbb megtörténjenek! — riadt rá türelmetlenül a pasa.

— Országgyűlést hirdessek én? Dehát kiknek írjak? Kik fognak az én szavamra itt megjelenni? Hiszen a székelységen kívül az egész ország Kemény Jánossal tart! — kiáltotta Apaffy kétségbeesett hangon.

— Hát ha a székelység Kemény János ellen van, akkor írj a székelyeknek, írj azoknak, akiket ismersz. Mondtam már, a többivel ne törődj, az már az én gon-

dom, — válaszolta a pasa ellentmondást nem tűrő hangon.

Intésére az egyik apród gyöngyházzal kirakott alacsony asztalkát, pergamentet, írónádat, tintát és pecsétviaszt hozott.

Apaffy nem ellenkezhetett tovább. Félt, hogy akadémikoskodásával végül is magára haragítja az amúgyis ingerült pasát.

Keserves sóhajtozások közben nekiült az írásnak, de közben azzal vigasztalta magát, hogy hívó szavára úgysem fog egy lélek sem megjelenni, hogy őt, a kis, ismeretlen nemest Erdély fejedelmévé iktassák.

— Furcsák vagytok, ti magyar urak! — dohogta bosszúsan a szakállába a pasa, midőn látta, hogy Apaffy milyen keservesen szánja rá magát a fejedelemségre. — A padisah udvarában egymás sarkára hágnak a fejedelmi süveg után áhítozók, de azok nekünk nem kellenek. Akik pedig nekünk kellenének, mint te is, azok megvonakodnak! Bolond, aki érti ezt!

Apaffy nem szólt semmit, hanem elbúsultan írta tovább az országgyűlési meghívókat, amelyeket még azon az éjjelen lovas futárok vittek szét nagy sietséggel a kijelölt címekre.

Midőn az utolsó meghívó alá kanyarította nevét, felkelt és nagy tisztelettel búcsúzni kezdett a pasától. A pasa azonban a legnagyobb vendégszeretettel ottmarasztotta a táborban. Egy sátrat jelölt ki neki, két fegyveres őrt állított eléje, akiknek szigorúan megparancsolta, hogy a vendéget ne engedjék megszökni.

— Nyakig ülünk a bajban — sóhajtott Apaffy, midőn fáradtan ágyára vette magát. Nehéz töprengései között csak az az egy vigasztalta, hogy nem lesz az egészből semmi, mert egy lélek se fog megjelenni az általa hirdetett országgyűlésen és koronázáson.

Ez a reménye azonban nem teljesült.

Pár nap múlva három-négyszáz főre menő fegyve-

res kísérettel megjelentek előtte a meghívott székely nemesek és a kis-selyki templomban annak rendje és módja szerint fejedelemmé választották.

Erdélynek tehát egyszerre két fejedelme volt: Apaffy Mihály és Kemény János.

Míg az események Apaffy Mihályt a kismemesi portáról a vihar sebességével Erdély fejedelmi székébe sodorták, Kemény János gondtalanul mulatozott Nagyszébenben.

Napról-napra gondtalan, pazar lakomákat rendezt a jó szebeni polgárok nem kis öröme és gyönyörűségére.

Mert Kemény János uram őnagyságának a legnagyobb szenvedélye a jó asztal volt. Egy jó lakomát nem hagyott volna ott fél Erdélyországért. Ha egyszer asztalhoz ült, miatta kifordulhatott a világ mind a négy sarkából, mégsem kelt volna fel a jó falatok mellől. Egy jó szakácsot pedig többre tartott az ország első tanácsosánál és minden államügynél.

A fejedelem a városházra szállásolta be magát, lakomára tehát a hatalmas tanácsteremben volt terítve.

A meghívott vendégek mindegyike kíváncsian nézett az előtte álló furcsa alkotmányra, amelyről nem tudták, hogy edény-e vagy serleg, enni vagy inni szoktak-e belőle.

De még kíváncsibban néztek a virágok és váralakú sütemények piramisai között a fejedelem előtt álló cifra üvegedényre, amely köröskörül csapokkal volt ellátva. A csapok alatt apró velencei üvegserlegek állottak.

— Uraim! — emelkedett szólásra a fejedelem. — Ezt az én utasításaim szerint udvari cukrászom készítette. Főalkatrésze lengyel meggy-palinka. Minden vendég számára félre van téve egy üveggel. Úgy tekintsenek rá, hogy ez reggel gyomorjavító, délben étvágygerjesztő, délután emésztőszer, este pedig a legfinomabb aldató! Uraim, kóstoljunk tehát egy pohárával!

Ezzel elfordította a csapokat és az apró serlegekbe sötétvörös, illatos lé ömlött, amelyet a vendégek sűrű magasztalások között hörpintettek fel.

Az apródok kis kosárákban kékre és vörösre festett hattyútojásokat szolgáltak fel és a vendégek előtt álló ércedények alatt meggyújtották a borszeszt.

Most tudták meg, hogy ezek a furcsa alkotmányok gyorsforralók voltak és minden vendég maga főzhette meg a hattyú-, fácán- és fogolytojásokat.

A fejedelem láthatóan örült vendégei meglepetésének, de azután, mikor a meglegedett házigazda büszkeségével tekintett körül, egyszerre kedvetlenül ráncolta össze a homlokát:

— Hát Haller Gábor uram őkegyelme miért nincs itt? — kérdezte pohárnokától.

— El kellett utaznia, nagyságos fejedelem, — de azt hiszem, még ma vissza fog érkezni.

— Igazán sajnálom! Ő egyike azon keveseknek, akik érdeme szerint tudják megbecsülni a jó asztalt. Szerettem volna vele megízleltetni a mai új császármádmártást.

Ezzel a fejedelem intésére kezdték felhordani az ételeket. A zene is éppen megszólalt a karzaton, midőn az ajtónállók egyike Haller Gábor uram őkegyelme érkezését jelentette. Mindenki tudta, hogy Haller Gábor Erdélyország leggőgösebb és legnagyobbavágóbb urainak egyike.

— No, ez derék! — kiáltott elégedetten a fejedelem és barátságosan integetett a belépő Haller felé.

Az ujonnan érkezett úr a vendégek nagy csodálkozására nem köszönt, egyetlen szót sem szólt, hanem határozott léptekkel a fejedelem mellé sietett és komoly képpel súgott valamit a fülébe.

Kemény János harsogó hahotával felkacagott:

— Hallottatok ilyet, urak? Haller uram most hozta

hírről, hogy Ali pasa, a nagyvezér, Kis-Selyken fejedelemmé ütölte Apaffy Mihály uramat!

A vendégek egy része hangosan kacagni kezdett, a többiek viszont hirtelen elnémultak és fejüket csóválták.

— El kell fogatni azt a lázadót, még pedig rögtön! — kiáltotta Csáky László uram, akinek fia a fejedelem pohártöltető apródja volt.

— Én is azt tanácsoltam a fejedelem önagyságának. El kell fogatni és a fejét tüstént le kell ültetni! — szólott Haller Gábor és, miután küldetését befejezte, helyet foglalt az asztalnál. — Bánffy Dénes uram, Kolozsvár főkapitánya, induljon tüstént ellene a lovasaival. Azt a három-négyszáz embert Ali pasával együtt Segesváron könnyűszerrel elfoghatja.

— Azt én is megtehetem! Tüstént indulok! — kiáltotta Wenzinger Konrád, a német hadak vezére és máris felpattant székéről.

— Úljön vissza kegyelmed a helyére, még csak az ebéd elején vagyunk! — szólalt a fejedelem rendíthetetlen nyugalommal.

— De nagyságos fejedelem... — ellenkezett Csáky és Haller egyszerre.

— Ne zavarjátok a lakomát, urak! Csak hadd rendezzék meg az egész ceremóniát Apaffy urammal. Hadd legyen meg nekik ez a gyönyörűségük. Majd ha befejeztük a mulatást Nagyszebenben, akkor megyünk elébe. Szégyen-gyalázat volna három-négyszáz ember ellen indulni. Azért csak nem hagyjuk félbe a lakomázást? Hadd erősödjék egy kicsit, legalább érdemes lesz megverni! — intett lekicsinylően a fejedelem.

— De nagyságos uram, ő jön elénkbe, már Segesvár alatt táborozik! — kiáltotta Haller nekitüzesedve.

— Hadd táborozzék! Azért ne izgassa magát kegyelmed, hanem kóstolja meg ezt az új mártást... És folytassuk vígan a lakomát! Egy szót sem akarok többet hallani Apaffy uramról! — parancsolta Kemény János

sértődött hangon. Serlegét egy hajtásra kiürítette, a szász urak pedig harsogó éljent kiáltottak rá...

Napok multak, hetek multak és a vad tivornyázás folyt tovább.

Kemény János egyszerre mégis csak kezdte már észrevenni, hogy két fejedelem sok lesz Erdélyországnak: erre azután ő is megindította hadait Apaffy Mihály ellen.

Apaffy még mindig Segesváron táborozott kisszámú seregével és csendes beletörődéssel várta, hogy mikor lesz a pünkösdi királyságnak, az erdélyi fejedelemségnek vége.

Mert mióta megválasztották, nem volt egyetlen nyugodt napja, nem volt egyetlen jó éjszakája. Minden nap egy-egy rossz hírt hozott és most jött a legrosszabb: a lesújtó hír, hogy Kemény János tízezer emberrel közeledik Segesvár felé. Neki pedig nincsen több kétezerrel. Csodának kellene történnie, hogy a kocka jóra forduljon.

És ez a csoda megtörtént!

A vitéz Kucsuk pasa kétezer emberével Nagyszöllősen úgy tönkre verte Kemény János hadait, hogy a fejedelem, aki itt is a jó ebéd mellől nem akart felkelni és halogatta az ütközetet, maga is elesett.

Csak a fegyvereit találták meg, a holttestét már nem, mert azt a lovak annyira összetaposták, hogy senki sem ismert rá.

A nagyszöllősi ütközet után Apaffy szerencsecsillaga szédítő gyorsasággal emelkedett.

Kemény János hívei tömegesen átpártoltak hozzá és a legelsők között éppen Csáky László és Haller Gábor volt, akik hűségüket és hódolatukat siettek bejelenteni.

Csak Kolozsvár meghódolása volt még hátra.

De ez is minden reményen felül sikerült neki, mi-

után az ajándékokkal és ígéretekkel nyert gyalogőrség leverte a kisszámú lovashadat és megnyitotta az új fejedelem előtt a város kapuit.

*

Apaffy Mihályt az országlás gondjai nem nagyon emésztették, mert erőskezű bölcs főtanácsosa: Teleki Mihály uram mindig rendbehozta az ország dolgait, ha a kormányzás kereke néha itt-ott megakadt.

Nem is sokat törődött tehát a kormányzással, hanem lelkiismeretes mesterember módjára, kisebb-nagyobb órákkal bibelődött, javítgatta őket és nagy volt az öröme, ha valamenyi egyszerre ütött, csilingelt vagy kakukkozott. Másik nagy szenvedélye ugyancsak igen ártalmatlan volt: ha valaki kegyeibe akart férközni, csak valami régi római vagy görög érmével kellett őt megajándékoznia, mert az órásmesterség mellett szenvedélyes érmegyűjtő is volt.

Az órásmesterség és érmegyűjtés alig hagyott már valami szabad időt neki. Ilyenkor egy-egy pohárka finom óbor mellé ült le és, mintha a legnagyobb békesség uralkodna körülötte, gondtalanul elmélázott.

Ezeket az örömeit csak az zavarta meg néha-néha, ha az ország egyik-másik áskálódó és pártoskodó főura a magas portához futott oltalomért és fejedelemnek ajánlkozott.

Ezt a bünt senkinek sem tudta megbocsátani. Ha a főurak közül valakire ilyenfajta gyanú esett, attól azután mindenféle módon igyekezett megszabadulni. És az eszközeiben nem is volt túlságosan kényes.

A gyanús elemek közé tartozott Haller Gábor uram is, akitől szertelen nagyravágyása, büszke és hajthatatlan természete miatt titokban félt. De Hallernek olyan nagy volt a befolyása és párthívei olyan hűségesen tömörültek mellé, hogy emiatt nem nagyon lehetett vele

ujjat húzni. Teleki Mihály uram ugyancsak nagyon fente rá a fogát, mert Haller gőgös makacssága és ügyes cselszövényei nem egy tervét már csírájában megbuktatták.

Kapóra jött neki a portának az a parancsa, hogy Apaffy fejedelem valamennyi hadainak élén siessen a nagyvezér seregéhez és segítsen neki néhány magyarországi várat elfoglalni.

A parancs vétele után a fejedelem azonnal összehívta a haditanácsot. Teleki hirtelen betegséget színlelt és ezért Haller Gáborra esett a választás, hogy néhány száz katonával útnak induljon és egyben elvigye a fejedelem üzenetét a nagyvezérhez, hogy mihelyt az ország ügyei engedik, ő is megérkezik hadaival a nagyvezér érsekujvári táborába.

Telekivel pedig úgy főzték ki a dolgot, hogy addig húzzák-halasztják majd az elindulást, míg a nagyvezér vagy beveszi Érsekujvárt, vagy pedig megúnva a hosszú és sikertelen ostromot, szépen hazavonul Magyarországból. A késedelem oka minden gyászos következményével együtt majd Haller Gábor nyakába szakad. Mert a török vezéreknek megvolt az a jó szokásuk, hogy minden kudarc után azon töltötték ki a bosszujukat, aki legelőször a kezük ügyébe akadt és akinél ellenállástól nem kellett tartani.

Haller Gábor szeme szikrázott a boldogságtól és alig bírta örömét elrejtetni, hogy ezt a megbízatást ő kapta. Mert ő viszont úgy gondoikozott, hogy kerüljön csak egyszer a nagyvezér elé, hát úgy be fogja feketíteni Apaffy Mihály uramat a főtanácsosával együtt, hogy senki emberfia nem tudja majd őket tisztára mosni.

Ő pedig, Haller Gábor, el fog követni mindent és minden utat-módot felhasznál, hogy minél több érdeket szerezzen magának a porta előtt. A dolgok ilyen rendezésével és a nagyobb adófizetés ígéretével, no meg aztán ~~az~~ kis arannyal és ezüsttel, könnyű lesz a nagy-

vezért és a befolyásosabb pasákat megvesztegetni és rábírní, hogy a gyenge, habozó és engedetlen Apaffy helyett őt tegyék meg Erdély fejedelmévé.

Ilyenforma gondolatokat forgatott a fejében a hosszú és fáradalmas út alatt, amíg megérkezett Érsekújvár alá. Az erős várat a török sereg akkor már javában ostromolta . . .

Sötét éjszaka volt.

A nagyvezér teljes biztonságban érezhette magát a várbeliek kirohanásai vagy a vár felmentésére küldött segélycsapatok ellen, mert a nagy területen szétszórt török táborban csak itt-ott pislogott egy-egy tábortűz halovány világa és az álmos táborőrök még azt sem kérdezték meg tőlük, kik vagytok, honnan jöttök? Békével engedték őket az alvó csapatok között keresztülvonulni. Csak mikor a tábor közepe, a pasák sátrai közé jöttek, akkor jött eléjük nagy álmosan néhány mameluk testőr és a napos pasa sátrába vezették Hallert és hadnagyait.

Nufár, a napos pasa, szörnyű méregbe gurult, hogy legédesebb álmából felzavarták.

Amikor jól kidühöngte magát és kedvére leszidta Haller uramat, az apjával, nagyapjával és minden rokonságával együtt, akkor a sokatígérő biztatással bocsátotta el őket, hogy menjenek csak Küprilihez, a nagyvezérhez. Verjék fel őt is édes álmaiból azután hallgassák meg azt a sok cifra áldást, amit majd kettős örömeben rájuk fog szórni. Először azért, hogy ilyen alkalmas időben törnek rá, másodszor pedig azért, hogy ilyen nevetségesen kis számmal jöttek.

Haller Gábor azonban nem ijedt meg.

Kisdéd csapata élén emelt fővel léptetett tehát a nagyvezér félholdakkal és lófarkas zászlókkal díszített kupolás sátra elé. Fürgén szökkent le a nyeregből és azonnal bejelentette magát a nagyvezérnél.

Ott már javában várták.

Még jóformán annyi ideje sem volt, hogy a szőnye-

gekkel díszített karmazsinvörös sátorban körülnézzen, midőn máris éktelenül bömbölő bikahangon olyat ordított rá valaki, hogy a füle megcsendült belé.

Csak ekkor vette észre a nagyvezért, aki irtózatos hájas testével a sátor háttérében lévő fülkét egészen betöltötte.

A fülke előtti szőnyegen guggoló tolmács megmagyarázta Hallernek, hogy Küprili ezt kérdezi tőle:

— Ki vagy te istentelen gyaur, aki éjjel kóborolsz, mint a gonosz szellemek?

— Haller Gábor, Apaffy erdélyi fejedelem hadvezére vagyok és a kívánt segélycsapatokkal megérkeztem! — felelte udvariasan és mélyen meghajolt.

— Miért vagy te Haller Gábor és miért nem vagy te Apaffy fejedelem? — bömbölte újra a nagyvezér és akkorát fujt, hogy a nehéz szőnyegek megmozdultak belé.

— Mert az Isten Haller Gábornak teremtet! — hangzott a megfontolt, nyugodt felelet.

-- Hol hagyta az uradat, a fejedelmet?

— Kolozsvárott a feleségénél meg a tanácsosánál!

— Arra felelj, amit kérdezek! Miért nem jött el ő maga és miért nem küldött segélycsapatokat?

— Hiszen küldött, itt állnak a sátrád előtt, nagykegyelmű vezér.

Küprili fujt és szuszogott dühében.

— Micsoda? Ez a maroknyi ember? Ezzel segítetek Érsekujvárt bevenni? Hiszen vadászkíséretnek is kevés! Meg vagy te bolondulva uraddal, a fejedelemmel együtt? Azt akarjátok, hogy a szakállánál fogva hurcoltassam ide?

Haller Gábor megkeményítette a szívét és bátran farkasszemet nézett a nagyvezér dühben izzó apró szemével.

— Mégsem fog eljönni, nagykegyelmű pasa. Kolozsvár kedvesebb neki az érsekujvári tábornál.

— Mit mondtál, te hitetlen kutya? Nem fog eljönni? Én pedig a Próféta szakállára esküszöm, hogy jönni fog, mert én így akarom! — ordította Küprili egyre növekedő dühvel.

— És én még egyszer ismétlem, hogy nem fog eljönni. Üttesd le a fejemet, ha eljön! Hanem egyet mondok, nagykegyelmű vezér! Itt vagyok én, itt vannak az én vitéz hadnagyaim és katonáim! Állíts bennünket a leggonoszabb, a legveszedelmesebb helyre és akkor majd látni fogod, milyen vitézül harcolunk érted, a te dicsőségedért és a te jóvoltodért. És harcolni, küzdeni fogunk lankadatlanul mindaddig, amíg csak érdemesnek találsz arra, hogy engemet tégy erdélyi fejedelemmé az engedetlen és áruló Apaffy helyébe.

Küprili ezekre a merész szavakra először nagyot nézett, azután gondolkodóba esett, hogy ne veresse-e tüstént láncra Haller Gábort.

A cselszövő azonban, mintha csak leolvasta volna a nagyvezér zsíros verejtékben úszó homlokáról ezt a gondolatot, újra megszólalt:

— Tégy próbát velem, nagykegyelmű pasa!

— Jól van, szavadon foglak! Ha Apaffy nem jön, Erdély fejedelme vagy. Ha jön, leüttem a fejedet. Most pedig elmehetsz! — mordult rá komoran.

— Erdély fejedelme vagy a hóhérpallós... — mormogta Haller Gábor és mélyet szippantott a hűvös éjszakai levegőből, midőn kilépett a nagyvezér sátorából.

Egy csausz elvezette őket és kijelölte szállásukat a táborban.

Küprili Mehemed pedig még azon éjjelen sürgős parancsot menesztett Apaffyhoz, hogy hadaival együtt haladéktalanul siessen Érsekújvár alá, mert különben ő megy Erdélybe és Kolozsvárt fogja megszállani.

Teltek-múltak a napok, de Apaffy fejedelem még csak hírt sem adott magáról.

A török irtózatoss heveességgel ostromolta a várat és Haller Gábor hadai élén mindig első volt az ostromnál.

Vitézségről és rettenthetetlen bátorságáról csodákat regéltek a táborban, úgy, hogy egyszer maga a nagyvezér is megszólította, midőn nehéz lován a sáncokhoz váglatott.

— Jól áll a szénád, gyaur! Apaffy, ez az áruló kutyája nem jön. No, ha nem jön, majd mi megyünk hozzá Kolozsvárra, de az a nap gyászt fog neki jelenteni.

— Ne is jöjjön... — gondolta Haller és nagyra-vágyó szíve a nagyvezér biztatására megdobbant örömében.

Hat hétig állotta Érsekújvár az ostromot Forgách Adám kapitány vezérsege alatt.

De midőn a vár falai omladozni kezdtek, a várbeliek a német segédhadakkal együtt a vár feladására kényszerítették Forgách kapitányt. A bátor várvédő kapitány néhány napi haladékot kért tőlük, mert azt remélte, hogy ezalatt az ígért felmentő segédhadak megérkeznek.

Senki sem örült ennek jobban, mint Haller Gábor.

És midőn Forgách kapitány hadi íródeákjával megüzente, hogy szeptember tizenötödikén feladja a várat, a cselszövő Haller már a fején érezte a fejedelmi süveget.

— Csak addig ne jöjjön a fejedelem!

Apaffy Mihály azonban szeptember tizennegyedikén hadainak élén megérkezett Érsekújvár alá.

Haller Gábor úgy érezte, hogy az egész mennybolt minden csillagával és göncölszekerével együtt fejére szakad, midőn a nagy trombitaharsogást és üdvözlő réztányércsengést meghallotta és amidőn látta, hogy a nagyvezér azzal a kitüntetéssel és pompával fogadja a táborába bevonuló Apaffyt, amely a fejedelmet megilleti.

E perctől fogva halott embernek érezte magát.

Szívében halálos keserűséggel, megtört nagyravá-

gyással húzódott vissza sátrába és többé nem mutatkozott.

Küprili Mehemed azonban nem feledkezett meg róla.

A vár átadását követő nagy ünnepeken neki is meg kellett jelennie. A nagyvezér kitüntető szívélyességgel a fejedelem mellé ültette és szemük láttára egy ültőhelyében megevett egy mazsolával és mandulával töltött fél bárányt, ami keleti szokások szerint nagy tiszteiséget jelentett a vendégeknek.

Az ünnepek lezajlása után a nagyvezér kijelentette, hogy mivel Érsekújvár bevételével a felső megyék kapuja megnyílt, a további hadakozást megszünteti erre az évre. Apaffy Mihály fejedelmet Haller Gáborral és hadaival együtt fényes ajándékokkal és kitüntetésekkel elhalmozta és útra bocsátotta őket Erdélybe. Az ország határáig ezer lovaszt adott melljük díszkíséretül.

Haller Gábor kezdett újra éledni. Mintha sötét lidércnyomástól szabadult volna meg a lelke, midőn Érsekújvár falai hátuk mögött a tábor ködébe veszték. Megfogadta magában, hogy sohasem vágyakozik többé a fejedelmi süvegre és buzogányra.

Erzel az erős elhatározással és az életnek örülő vídám és megkönnyebbült szívvel hajtotta le a fejét éjjeli nyugalomra, midőn első állomásukra megérkeztek.

Éjfél tájban, legedesebb álmaiból, zsibongó lármá riasztotta fel.

Amint felpillantott, az arnót lovasokat vezető agát vette észre, amint egy csomó fegyveres katona kíséretében megáll az ágya előtt.

Nem is próbált ellenkezni: még azon az éjjelen visszakísérték a nagyvezér érsekújvári táborába.

A pirkadó hajnal első sugarainál Haller Gábor feje lehullott a hóhér bárdja alatt.

Küprili Mehemed nem szokott a szavával játszani.

ZRÍNYI TITOKZATOS HALÁLA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Csillagpályák, üstökösök útját ki tudná követni, ki tudná útjukon végigkísérni?

Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér pályája olyan szédítő és olyan fényes, hogy vakít, mint a nap, ha beleszűnk. És ha mégis megkíséreljük leírni, e három szó tolúl a krónikás ajkára: hódított, ragyogott, világított... Mint hős és mint költő egyaránt a legmagasabbról ragyogtatta dicsősége sugarait, hiszen:

Kard viadalmakban, békében lant vala társad!

Kardod az életölő, lantod az életadó!

Ez a két verssor több, mint a legdicsőbb életrajz. Az örök ragyogás és a halhatatlanság hervadhatatlan pálmaágát vonja Zrínyi neve köré. Nagy volt mint költő, és mint hadvezér egyike volt a legelsőeknek és legkiválóbba.

Mint Horvátország bánja, kitűnően látta el kormányzói tiszttét. Hősiességéről legendák beszélnek. Törhetetlen híve volt Magyarországnak koronázott királyának, a törökök „vastuskónak“, a nagyvezér pedig „Magyarország védőfalának“ nevezte el.

Mind e fényes tulajdonságok mellett is nem őt, hanem az olasz származású Montecuccolit állították a hadsereg élére fővezérnek. Montecuccoli arról volt híres, hogy minden hadjáratában örökké késedelmeskedett.

Erdélyt veszni hagyta, mert nem sietett Kemény János fejedelem segítségére. Míg Zrínyi Miklós diadalmas hadjáratában a törökök által épített híres eszéki hidat lerombolta, Montecuccoli a hadsereg zömével nemcsak tétlenül nézte, mint rombolja, ágyúzza a török nagyvezér Zrínyi várát, a hatalmas Zerinvárt, egy lábíg ki-

verve onnan a német védőőrséget, hanem, mint parancsoló fővezér, magát Zrínyit sem engedte várának védelmére sietni.

Emiatt persze a két hadvezér örökké hadilábon állott egymással, aminek levét természetesen az ország itta meg.

A dölyfös Montecuccoli, hogy vezértársát sértesse, Zerinvárát fölényes göggel juhakolnak nevezte. Erre a csúfolódó gúnynévre az adta az alkalmat, hogy midőn a török követ panaszt tett az udvarnál amiatt, hogy Zrínyi a Dráva mellett új erősséget épített, Zrínyi tréfálkozva ezt felelte: „Ha én juhaklom körül kerítést emeltetek a farkasok és dúvadak ellen, arra nem kérek a császár öfelségétől engedelmet.”

A török követnek ez a panasza azonban, noha többször megsürgette, szépen megzápult, mert Montecuccoli Szentgotthárdnál szétverte az egész török sereget. Ez a vereség véget vetett a török hadjáratnak.

A győzelmes ütközetben Montecuccolit nagyban segítették a Coligny és a Feuillada hercegek vezénylete alatt küzdő francia segédc csapatok.

A katonák az akkori idők divatja szerint csupaszra borotvált arccal és fehérre hajporozott lengő parókával vettek részt a harcban. Mikor Küprili ezeket a hajporosfejű lovagokat csapatai felé rohanni látta, futárt küldött Hasszán fővezérhez azzal az üzenettel, hogy bujjék elő sátrából és nézze már meg: a magyarok hosszúhajú lányokat küldenek rohamra seregei ellen.

Ezek a „hosszúhajú lányok” azonban úgy megszasztották a vitézségéről egyébként híres Küprilit, hogy azt sem tudta, hol álljon meg.

Erre azután a fényes porta húsz esztendőre békéi kötött. Ez a békekötés azonban olyan „előnyös és kitűnő” fellételek mellett történt, hogy inkább a töröknek kedvezett, mint nekünk.

A szégyenletes békekötés nagy felháborodást keltett az egész országban és Zrínyi is felemelte bíráló szavát a dicstelen vasvári béke ellen.

Emiatt Montecuccoli tanácsára feddésre citálták fel Bécsbe. Jóbarátai figyelmeztették Zrínyit, hogy vigyázzon magára, mert baj érheti ellenségei között, de ő csak hatalmas vállát vonogatta. Midőn pedig Bethlen Miklós azt mondta neki:

— Édes uram, egymagad bárány létedre akarsz a farkasok közé menni?

Zrínyi ezt felelte rá:

— Az igaz lélek csak neveti a hír hazugságait!

Hiábavaló volt minden kérés és figyelmeztetés, Zrínyi eltökélte magát, hogy a trón elé megy és hazafiúi szívből eredő tiltakozását meggyőző érvekkel indokolni fogja.

Mást nem is lehetett várni e férfiútól, akit kortársa, Bethlen Miklós, így jellemez:

„Igen tudós, vitéz, nagytanácsú, nemzetéhez és honához buzgó, vallásában nem babonás, nem képmutató és nem üldöző, mindent igen megbecsülő, nemes, adakozó, józan életű, az igazmondást szerető, a részegest, hazugot és gyávnát gyűlölő, nagy és szép termetű, igaz lelkű és nemes ábrázatú, szóval: magyar ember hozzá hasonlatos Bethlen Gábertól fogva maig nem vala.“

Zrínyi nemes szándékát meg kellett akadályozni, — de minek? A végzetnek, balsorsnak, emberi gonoszságnak vagy minek nevezzük azt a véletlent, mely életét a vadászaton kioltotta? E végzetszerű eseményben olyan gyanús véletlen, olyan sok igen és olyan sok nem van, hogy igaz világosságot, gyanútól ment ítéletet alkotni nem lehet.

De beszéljenek maguk az események.

1664. november 18-án történt...

Hangos kopócsaholás és elnyújtott üvöltés veri fel a rengeteg csendjét. A vadászkürtök vidáman rivallnak. A tanyahelyről harsogva zendül meg a csáktornyai vár híressége, az „Echo“-nak nevezett öblös rézkürt, amelyet csak egy ember tudott megszólaltatni: Zrínyinek horvát vadásza, Sztankó.

Dél felé járt az idő, a hajtásnak vége szakadt. Az erdő zöld homályában minden oldalról közeledő vadászok vidám zaja és a dobogó paripák fúvó horkanása hallatszott.

A pecérek a nemes kerecsensólymokkal és a pórásra fűzött ebfalkákkal, az úri apródok üresnyergű paripákkal már kibukkantak a sűrűből. Utánuk a hajtók és jobbágyok nagy tömege csergallyas kólyákon az elejtett vadakat szállította a vadászkastély elé, amelynek hársfáktól árnyalt fehér tornácán már ebédre terítettek.

Bár késő ősze járt az idő, nyárvégi enyhe időjárás uralkodott.

Csakhamar az összeverődött úri vadásztársaság is megérkezett a tanyahelyre: ki lóháton, ki gyalogosan.

A társaság élén egy szilajul toporzékoló, szénfekete andalúziai paripán hatalmas termetű, büszke vonású férfi lovagolt. A tisztás szélén leszökkent és magas hátú, elefántcsonttal kirakott nyergéből utánozhatatlan gavalléros mozdulattal segítette le a mellette léptető, mosolygós arcú hölgyet. A hölgy tejfehér arabs paripáját kétfelől zöld ruhás nemes apródok vezették, akik egyuttal a hölgy könnyű, tarkatollas kopjait is vitték.

A sudártermetű dalia bokros, fekete szemöldei alatt merészen villogó, de nyájas tekintetű szempár ragyogott. Lágyan hajló sashoz alatt ábrándos metszésű ajka hallgatva is sokat mondott. Parancsoló vonásokkal rajzolt arcán valami méla, gondolkodó árny, a költői lélek magasztos ihletettsége borongott.

E férfiú élő képmása volt választott jelszavának: „Sors bona nihil aliud.“ — Jó sors, semmi más.

Zerinvári Zrínyi Miklós volt, a hadvezér és költő, az „Adriai tenger szirénája“, ahogy magát nevezte.

A hölgy: Zrínyi Ilona...

A költő az egész ebéd alatt komoran és elgondolkozva hallgatott. Hugának kedves csevegése, Vitnyédi Istvánnak és Bethlen Miklósnak vidám tréfái nem tudták felvidítani. Ajka köré elégedetlen és bosszús vonások rajzolódtak, valahányszor az elejtett vadak tömegére pillantott, homloka is komor ráncokba húzódott.

Az óriási vén vadkan, amelynek elejtését már többször megkísérelték, ma megint kitört a hajtásból és a mocsár hozzáférhetetlen rejtekébe, az „égerfalimbusznak“ nevezett csalóka és süppedékes részre húzódott. A kürtök rivallására csak onnan felelgetett kihívó, mérges röffenésekkel.

Az ebéd már vége felé járt. Zrínyi kedvetlenül emelte ajkához az aranysárga somlyaival telt gyöngyös serleget, midőn Póka nevű vadásza lélekszakadva rohant a tornác felé. Fel sem ment, csak a márványkorláton áthajolva, a sietségtől elfúló diadalmas hangon jelentette, hogy a vén vadkan végül mégis nekibátorodott, kijött rejtekhelyéről és a nem messze lévő makkosban csemegézik...

Zrínyi lángoló arccal ugrott fel és az örömtől, vadászhevtől szinte remegő hangon kiáltotta:

— Fegyvereimet! Senki se jöjjön utánam! Ez a vén füstös fülű a legkisebb zajra újra a mocsárba húzódik!... Előre, Póka!...

A vén kant, a vadak óriását és legveszedelmesebbi-két egymaga ment felkeresni.

Egy Magliani nevű savoyai gavallér, Guzics öccse és kedvelt inasa, az olasz származású Angelo azonban parancsa ellenére mégis utána nyargalt.

Zrínyi a bokrok és cserjék árnyékába rejtőzve óvatosan törtetezt az erdőbe.

Alighogy elérte a mocsár égerfás szélénél kezdődő makkost, egy százados cser tövében, melynek alját a lehullott makk vastagon beterítette, ráakadt a keresett vadra.

Hatalmas, óriási vén állat volt. Olyan, amelyet a természet talán csak minden száz évben szül egyet! Há-tán és homlokán arasznyi hosszú, drótkemény sörte meredezett, sarlónagyságú agyarainak egyetlen ütésével karvastagságú cserjéket és gyökereket tördelt ki a bozót-ból, hogy széles fejének kényelmes helyet készítsen a túrásban.

Az óvatosan közeledő vadász lába alatt, bármennyire vigyázott is, a lehullott tárgallyak megreccsentek.

A vadkan sivító hördüléssel pattant fel fektéből, agyarait ádáz dühvel összezsattogtatta és parázsként izzó tekintetével vésztijslóan meredt háborgatójára.

Zrínyi szívét büszke vadászöröm dobogtatta. Ek-kora vadkant még senki sem ejtett el, de talán még nem is látott!

Lassan féltérdre ereszkedett és fegyverével célba vette a vén kan sertétől meredező homlokát.

De midőn a fegyver csöve hatalmas robbanással eldördült, ugyanabban a pillanatban a ravasz vad hirtelen felrúgta magát és így a golyó homloka helyett húsos nyakába fúródott. A seb egyáltalán nem lehetett halálos.

A sebzett kan hirtelen felugrott fektéből. Durva, sikoltó röffenéssel, veszett dühvel nekirontott támadójá-nak, agyarai szinte szórták a szikrákat.

Zrínyi elhajította lőfegyverét. Szablyanagyságú, indus jatagánját kirántotta övéből.

Egyetlen ugrással a feléje rohanó vad elé szökkent és alászegzett fejére irtózatoss csapást mért. Azt hitte, hogy a vad fejét állkapcsáig kettéhasítja.

A csapás azonban a vadkannak csupán agyarait

érte, viszont a drága jatagán markolatánál üvegként roppant ketté.

Zrínyi most már egészen fegyvertelenül állott a feldühödt bestiával szemben.

A vadkan a kardcsapás iszonyú erejétől néhány pillanatig megszédült és térdre bukott előtte, így felcsapó agyari csupán könnyű sebet hasítottak a dalia bal combján.

Zrínyi azonban még a halálveszélyben sem vesztette el lélekjelenlétét. Sőt, csak most érezte igazán a vadászat igazi, férfias örömét.

A gondolat sebességével hajította el a drágaköves markolatot. Más fegyver hiányában csupasz markával ragadta meg a vadkan bozontos füleit és dulakodni kezdett vele.

A bokrok, cserjék ropogva, recsegve töredezték össze, szilaj dobbanásaiktól dörgött a föld, ordításuktól pedig visszhangzott az erdő.

A vad hörögve, fújva csapkodott, csavargatta agyaras fejét s véres tajtékot fecskendezett a vaserejű öklökre, amelyek acélprésként szorították.

Szörnyű erőlködésében hátsó lábaira ágaskodott, hogy a daliát egy lökéssel feltaszíthassa. Zrínyi azonban olyan erős rántással csavarta hátra a vadkan fatörzsvastagságú nyakát, hogy az állat hanyattvágódott és estében magát a hőst is magával rántotta. A dalia azonban rugó módjára felpattant, a vad busa fejét a földre nyomta és térdeivel úgy leszorította az állatot, hogy bordái ropogtak belé.

Az iszonyú szorítástól a vén agyaras hörögve fulladozott: minden fúvásra fekete vér bugyborékoló tárguló orrlyukaiból. De a hős nem akarta kivárni, hogy így fujja ki páráját. Övébe dugott gyöngyháznyelű görbe török késéhez kapott.

Térdeit tehát jobban széjjelvetette, hogy a vad ne

rúghassa fel magát és jobbjaival eleresztette egyik bozontos fülét, hogy a kést megmarkolhassa.

E pillanatban közvetlen közelében lövés dördült el.

Zrínyi baltérde lecsúszott a hánykolódó vad sikos nyakáról, mire ez minden erejét egy vógső támadásra összeszedve még egyszer felrúgta magát és egyetlen tasztítással belevágta pengeélességű agyarait a hős testébe.

Ez a csapás halálos volt: a hős Zrínyi Miklós torkát és nyakának ütőerét hasította végig.

Most ért a közelbe Magliani, Guzics és Angelo, akik éppen lovaikat kötözték a fákhoz, midőn Póka vadász harsány jajkiáltását hallották.

Magliani rohant oda elsőnek.

Zrínyi a vadkan hátán hevert. Magliani rálőtt a gyilkos vadra, de rosszul találta és az sivító rőfögés közben a sűrűbe menekült. Guzics és Angelo lélekszakadva odarohant. Zrínyi tenyerét nyakára nyomta és nagynehezen feltápáskodott. Sebéből szökőkút gyanánt szökött a vér.

— Rútul elbánt velem a vén kan . . . De itt van egy horgasfa, amelyet a csatákban is övemben viselek, ezzel állítsátok meg a sebemből ömlő vért . . . — hörögte fuldokló hangon, mert már a szájából is vastagon ömlött a vér.

De hiába próbálkoztak, hiába nyomták a horgasfát kétségbeesetten a sebbe, a vér mind rohamosabban szakadt elő.

Zrínyi erőtlenül térdre roskadt és elhaló hangon rebegte:

— Fektessetek hanyatt . . .

Ekkor bukkant elő nagy jajgatva Póka vadász is, aki ijedtében egy szomszéd fára menekült, midőn gazdája a vadat elhibázta. Nagy rémületében csak akkor jajdult fel, midőn urát vérezni látta.

Vadászának jajgatására a haldokló még egyszer felnyitotta szemét. Balján még gyengén lüktetett az ér és

beszélni akart, de már nem értették, mit akar mondani. A halál görcsétől hidegedő jobbjaival reszkető mozdulattal a háta mögött lévő bozóttra mutatott.

De senki sem értette meg, mit akar ezzel jelezni. A görcs még egyszer feldobta hülő testét, visszazuhan és üvegesedő szeme elfátyolozódott. Száraz ajka közül sípoló hörgés tört elő, azután elnémult a nagy férfiú. Lelke egy jobb hazába szállott fel...

A fiatal Guzics a szerencsétlenség hírével lélekszakadva rohant a vadásztanyára:

— Hamar a hintót, hamar, oda az úr! — kiáltotta bátyjának.

A vendégek Vitnyédi Istvánnal és Bethlen Miklóssal az élükön a szörnyű szerencsétlenség színhelyére siettek.

A borzalmas látványra néhány pillanatig valamenynyien elnémultak: Zrínyi fején három iszonyú seb tátongott, a harmadik seb füle alatt, a nyakcsigolyánál éktelenkedett és látszott, hogy a vadkan agyara a hős nyakát torkáig hasította fel.

Kétségbeesetten és reményvesztetten álltak körül a dalia tetemét. Ha könnyekkel fel lehetett volna támasztani, akkor Zrínyi testébe új élet szállt volna, mert annyi könny folyt el érte...

Később kutatni kezdték a szerencsétlenség okát!

Egy öreg vadász abban a bokorban, amelyre a halodkló utolsó erejével mutatott, egy ember nyomait fedezte fel.

Póka azt állította, hogy azok valószínűleg az ő nyomai lesznek, miután úgy emlékezik, hogy ijedtében arra felé menekült. Egyébként égre-földre esküdözött, hogy két lövésnél nem hallott többet. Az első uráé volt, a második Maglianié.

De hiszen három lövés hallatszott!

Akkor a harmadik lövés kinek a puskájából eredt?
Ki lőtt Zrínyi felé?

Zrínyinek volt-e szánva vagy nem? Ki tudná most már megmondani, midőn akkor sem keresték?

A titkot közel három évszázad homálya teszi most már örökké kifürkészhetetlenné?

A történelem Montecuccoli feneketlen gyűlöletéről beszél... A kortársak ellenben más véleményeket is hangoztattak...

Az öreg Cserey a történelem e rejtélyes eseményéhez csak a következő megjegyzést fűzi:

— Ha magyar vagy és élni akarsz, okos ne légy, vitéz ne légy és pénzed se legyen sok!

És e rövid, de mély bölcseségű mondat a történelem sok sötét véres tragédiájának kulcsát rejtí magába.

Így halt meg Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér 1664. november 18-án.

Vagyis inkább így állapították meg és így írták le halálát Magliani elbeszélése nyomán. Azt azonban nem vizsgálta meg senki, hogy Zrínyi sebei között volt-e puska-golyó-okozta seb vagy sem...

*

Még susognak a fák és még most is ünnepélyes erdőzúgás hangzik azon a helyen, ahol a zrínyifalvi erdőben magas kőoszlop jelöli a nagy hős szörnyű halálának helyét.

De ha ez a kőoszlop nem is ragyogtatná dicsőségét, Zrínyi emléke fennmaradna, míg magyar lesz és honfiszív dobog. Mert mindent elfeledhetnek: világhódító hőst, államalkotó bölcsét, országokat szerző hadvezért, — de a költőt soha!

A költő emléke a szívekben örökké élni fog...

LIPÓT CSÁSZÁR GYERTYÁI

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ELSŐ FEJEZET.

Az életmentő.

Lipót császár kedvetlenül ült szobájában. Unatkozott. Csak félfüllel hallgatott kedvenc és mindenható miniszterének, Lobkowitznak jelentésére.

— Ugyan ne untass már tovább ezekkel az államügyekkel. Nem látod, hogy halálosan fáradt és kimerült vagyok? — mondta halk, ércetlen hangon.

Az aláírt iratokat bosszúsan ellökte maga elől, a kezében tartott tollat pedig vigyázva helyezte jáspisból faragott tintatartójának párkányára.

A miniszter néma meghajlással szedte össze az aláírt okmányokat, mialatt a császár fénytelen tekintetét gyönyörködve legettette a toll szivárványszínben játszó, pávaszemformájú foltjain.

— Armpringen Gáspár, a német rend nagymestere is addig útatott, míg elküldtem. Csupa rossz hírrel beszélte tele ő is a fülemet. Ti, államférfiak, igazán csak azért vagytok a világon, hogy uralkodóitokat ijesztgésétek és bosszantsátok. Csupa elégedetlenség és vész hír mindenfelől! Összeesküvések, forrongások... — panaszkolta siránkozó hangon.

— Amely összeesküvések és forrongások valóban kitörőfélben vannak, de ezekkel a szigorú rendszabályokkal csírájukban fogjuk elfojtani valamennyit, felséges uram, — válaszolta a miniszter elégedetten és csontos ujjaiával a nagypecsétes pergament okmányokat ropogtatta.

A császár azonban oda sem hallgatott, csak nagyokat sóhajtozott:

— Minden úntat! Semmihez sincs kedvem a világon. Már a zenében sem találok örömet! — folytatta és sovány, reszkető kezével a pompás Stradivarius-hegedű felé intett, amely tokja mellett egy alacsony széken feküdt. — Beteg vagyok, Lobkowitz, beteg és nem tudom, mi a bajom.

— Mit mondanak az orvosdoktorok, felséges uram?

— Nem mondanak azok semmit, mert nem tudnak semmit! — felelte bosszúsan a császár.

E percben Stadion, a szolgálattevő kamarás jelentette, hogy Hoher, a birodalmi kancellár kér kihallgatást.

Lipót császár Lobkowitztól elbúcsúzott és intett, hogy vezessék be a kancellárt.

Hoher is különféle előterjesztéseket tett, azonban a császár oda sem figyelt, hanem a künn röpködő galambok játékát nézte. Egyszerre azonban érdeklődve hajolt előre:

— Milyen nevet említettél az imént?

— Francesco Giuseppe Borry nevét, felség!

— A vallásújítóét, akit a Szentszék üldöz, a híres neves nagy orvosét és alkimistáét? — kérdezte feszült figyelemmel a császár.

— Az övét felséges uram! Az alvidéken fogták el kémeim, midőn kopenhágai ellenségei elől Törökországba készült menekülni.

— Nem tévedtek a személyében? És hogyan fogták el?

— Nem tévedtünk! Tauenthal kapitány, a Zrinyi- és Frangepán-féle összeesküvésben felfedezett bizonyos nyomok után indulva bűnrészesnek tartotta Borryt és éppen akkor fogta el, midőn hajóra akart szállni. Tegnap éjjel hozták Bécsbe minden poggyászával együtt... A pápai nuncius, mihelyt Borry elfogatása tudomására kerül, azonnal a kiadatását fogja kérni felségedtől.

— Az bizonyos! De mondjad csak, ő az a Borry, aki csudálatos orvoslásaival és alkímiabeli nagy tudományával egész Európát bámulatba ejtette?

— Ő az, felséges uram — felelte Hocher mélyen meghajolva.

A császár tenyerébe hajtotta fejét és hosszan elgondolkozott.

Ezt a csudálatos embert, akit nagy tudományáért és vegytani ismereteiért varázslónak tartottak, mindenáron látni szeretne volna. Mert Lipót császár szinte beteges érdeklődést tanúsított a csillagjóslás, a horoszkópillátás és a titkos tudományok iránt. Az alkímiának és az aranycsinálásnak pedig maga is bevallott lelkes híve volt.

— Hocher! Nekem ezt az embert látnom kell! Beszélni akarok vele! — kiáltott fel egyszerre hevesen. Halvány, beesett arca kipirult és bágyadt szeme egyszerre lázas fényben csillogott.

A kancellár sokkal tapasztaltabb és furfangosabb udvaronc volt, semhogy a császárral ellenkezni vagy őt szándékáról lebeszélni igyekezett volna. Ellenkezőleg, még ösztöklélte is ravasz, burkolt módon, midőn látta, hogy valósággal lázba jön még csak a gondolatára is annak, hogy ezt a kiváló tudományú alkímistát és orvost szemtől-szembe láthatja és beszélhet vele.

— Felség, magamra vállalom mindent! — szolt Hocher és ismét mélyen meghajolt.

— De titokban, a legmélyebb titokban kell történnie a dolognak! Nem szeretném, ha a pápai nuncius megtudná.

— Gondom lesz rá, hogy ne tudja meg, felség. Estére magam fogom személyesen felségednek titkos szobájába vezetni.

A császár elégedetten mosolygott és kegyesen megveregette a kancellár vállát.

— Tehát estére! Nemde, kancellár, ezzel a találkozással nem kockáztatok semmit?

— Természetesen semmit! Borryra, ha ellenségeinek kezébe kerül, halál vagy örökös fogság vár mindenütt.

Lipót császár izgatottan ugrott fel székéből:

— Micsoda ember! Micsoda tudomány! Csak valóságjító, csak eretnek és szakadár ne volna! Tudom, hogy e találkozással vétkezem és bünt követek el... De mégis... mégis...

— Felséged nyugodt lehet, őszentsége majd feloldozást ad, ha felségednek netán lelkifurdalásai lennének.

— Igazad van, kedvelt hívünk! Előleges és hallgatólag feloldozást fogok kérni gyóntatómtól... Így nem vétkezem.

— Valóban, felséged mindig eltalálja az egyedüli igaz és helyes utat — bókolt újra s még mélyebben meghajolt a kancellár.

— Tehát estére, kedves Hoher, este pont nyolc órakor! Kedvelt hívünk vagy! — és e szavaknál nyájas intéssel bocsátotta el a kancellárt...

A délelőtti derűs napfényt estére csúnya hideg és borús idő váltotta fel. Sűrű, nedves köd ereszkedett az ősi császárváros utcáira s noha nagy fahasábok égtek a bronzdíszítésű márványkandallóban, a császár mégis fázott.

Időnként feszült pillantásokat vetett a pompás faragású, nagy lábas órára, amely lassú, ünnepélyes ketyegéssel törte meg a szoba csendjét. Azután megigazította vállára omló hatalmas parókáját, amelyet azért vett fel, hogy arcát lehetőleg eltakarja.

Az íróasztalon szanaszét heverték Olaus Magnus, Vinivellius, Porphyreus, Paracelsus és más alkimisták művei. Éppen Transvallius: *Magia subterranea* című műve után nyúlt, midőn a titkos ajtón halk kopogás halatszott.

Egy idegen és teljesen ismeretlen férfiú lépett be.

A császár összerezett. A meglepetés első pillanatában felkiáltott:

— Itt van ön, Stadion gróf?

Az előszobában örködő, szolgálattevő kamarás be akart rohanni. De a császár, akit Stadion gróf jelenléte teljességgel megnyugtatott, egy intéssel ismét visszaparancsolta.

Csak ekkor nézett hosszú, fürkésző pillantással az idegenre, aki nyugodt, komoly méltósággal állott előtte és csak egy rövid, de tiszteletteljes térdhajlással üdvözölte Ausztria és Magyarország hatalmas uralkodóját.

Magas, sudártermetű, mintegy ötven-ötvenöt éves férfiú volt. Arca halvány, sötét szempárja sugárzóan értelmes, mély gondolkodásra valló magas homloka ritkás hajjal fedett.

Egész alakját talpig fekete selyem öltözet borította, olaszosan szabott rövid köpenyével.

Balkeze mutatoujján egy kristálytisztá vizű golcondai gyémánttal berakott abraxas gyűrű csillogott, jobbkezéről pedig egy gyémántokkal díszített nagy smaragdgyűrű szórta zölden villogó sugarait. A smaragdba egy farkába harapó kígyó és néhány arabs betű volt bevésve.

A császár elégedetten bólintott.

— Borry lovag? — kérdezte az elfogódottságtól fátyolos, halk hangon.

— Az vagyok, felség! — felelte az idegen határozott, mély hangon.

A császár újra bólintott.

— Lovag, sokat hallottam az ön tudományáról. Szeretném, ha valami próbáját mutatná. De előbb többféle kérdeznivalóm lenne. Igaz-e az, hogy Van der Swelder Johannes polgármestert ön halottaiból feltámasztotta?

— Igaz. De az csupán tetszhalál volt, felség! A halálhoz hasonlító görcsös merevség.

— Hallottam, hogy ön egy életet meghosszabbító bűbajos ital birtokában van.

— Ez túlzás, felség. Életmeghosszabbító italom minden titka az egészség megőrzésében és fenntartásában áll.

— Úgy mondják, hogy ön a nagy titoknak, a bölcsék kövének is birtokában van.

— Nem vagyok, de szakadatlanul kutatom a nagy titok kulcsát.

— De az csak igaz, hogy ön az alkimiának nagymestere és a legközönségesebb ércet is nemes arannyá tudja változtatni?

— Nem. Ez is csak ráfogás.

— Tehát nem találta meg az aranykészítés titkát?

— Nem, de mint mondtam, ernyedetlenül keresem most is.

A császár csalódottan felsóhajtott:

— Tehát álhír volt mindaz, amit önről terjesztettek? Csalódtam tehát? — kérdezte a császár kedvetlenül.

— Én nem terjesztettem azokat, császári felség — válaszolta Borry komolyan.

— Úgy hát mutassa valami próbáját a tudományának. Ismét rosszul érzem magam. Kínzó émelygés és görcs fogott el. Ön nagy orvos, mondja meg tehát, mi a bajom — sóhajtotta a császár és sápadtan dőlt hátra székében.

Borry azonban nem felelt. Mintha nem is hallotta volna az uralkodó szavait. Mélyeket lélegzett és egy vizsla fürkésző szaglálódásával az orrán át szívta be a levegőt.

Azután az asztalhoz lépett. A nyolckarú hatalmas ezüstgyertyatartó viaszgyertyáit nagy figyelemmel vizsgálgatta. E gyertyákat pompás színes virágok és különböző festett ékítmények díszítették.

A császár egy darabig türelmesen várt, hogy mi lesz ebből. De midőn látta, hogy Borry csak a gyertyákat nézi és a könnyű gőzkörbe burkolt sápadt lángokat vizsgálgatja merőn és hosszasan, türelmetlenségét könnyed mosollyal leplezve, így szólt:

— Nos, Borry lovag, miféle hókuszpókusz ez? Talán a jövődöt akarja kiolvasni a gyertyák lángjaiból?

Az uralkodók és fejedelmek nagyon is hozzá vannak szokva, hogy mosolygásuk és hangulatuk visszfénye környezetük arcáról visszatükröződjék. Lipót császár tehát mélyen megütközve tapasztalta, hogy kegyes mosolyát Borry egyáltalán nem viszonozza, hanem komor és pillanatról-pillanatra jobban megdőbbenő arccal folytatja vizsgálódásait.

Már éppen szóra nyitotta ajkát, midőn Borry a gyertyatartó nyolc gyertyája közül hatot hirtelen elfűjt.

Egyszerre olyan kellemetlen és csípős fokhagymaszag terjedt szét az egész szobában, hogy a császár gyors mozdulattal selyemzsebkendőjét orrához szorította.

— Mi volt ez? Mitől jön ez a pokoli fokhagymabűz? — kérdezte bosszúsan.

Borry arcán alig észrevehető gúnyos mosoly suhant át.

— Ez tudományomnak egyik próbája, felség, — válaszolta. Azonnal kitalálta, hogy mit várt tőle az uralkodó.

— Nos, a kezdete éppenséggel nem mulattató, sőt inkább pokolian rosszul érzem magamat tőle! — felelte a császár erőltetett mosollyal.

Ez meg is látszott rajta, mert halászápadtan dőlt hátra karosszékeiben, homlokán hideg veríték gyöngyözött és a gyomrát facsaró kínos émelygéstől majdnem elvesztette eszméletét.

Borry a velencei kristálypalackból az asztalon álló aranyserlegbe egy kevés bort és vizet töltött. Először megízlelte és csak azután nyújtotta át a császárnak.

— Ezt bátran megihatja felséged; teljesen ártalmatlan.

— Ártalmatlan? Hogy értsem ezt? — kérdezte meglepetve az uralkodó, aki a néhány korty bor után kissé jobban érezte magát.

Borri komolyan nézett rá.

— Ugy, amint mondtam. Most pedig engedje meg felséged, hogy kinyithassam az ablakot. A friss levegőtől egészen magához fog térni és rövidesen jobban fogja érezni magát.

E szavaknál kitárta az ónkarikákba foglalt íves ablakszárnyakat.

A császár mohón szívta be a beözönlő ködös levegőt.

— Valóban egészen megkönnyebbültem. Szédülésem és a kínos nyomás a fejemben mintha szűnni kezdene és gyomrom körül minden lélegzetvételt felenged a szörnyű szorítás. Most tehát hozzákezdhet mutatványához kedves Borri.

— A mutatványt már be is végeztem, felség!

A császár csodálkozva nézett rá:

— Bevégezte? Hiszen nem csinált mást, mint eloltotta a gyertyákat és kitárta az ablakot.

— Az volt mutatványomnak a kezdete, emez pedig a vége.

A császár neheztelve húzta össze ritkás szemöldökét.

— Nem vagyok barátja a tréfának! — szólt száraz, rendreutasító hangon.

De Borri komoly, majdnem ünnepélyes tekintete megakasztotta ajkán a további szavakat.

— Felség, nem tréfálok, legkevésbé ezekben a komoly percekben. Mielőtt azonban szavaimat megmagyaráznám, kegyeskedjék kérdéseimre felelni. Nem érez felséged egy idő óta szorongó szívdobogást, szédülést, néha-néha erősen lüktető fejfájással?

— Nagyon gyakran! Éppen ma panaszkodtam róla Hohernek és Lobkowitznak,

— Semmihez sincs felségednek kedve. Kedélye nyomott, tagjai fáradtak és reszketnek. Időnként szörnyű émelygések, kínos, facsaró görcsök kínozzák. Ugye így van?

— Valóban így van, Borry orvosdoktor uram. De hogyan tudja ilyen pontosan megállapítani a bajomat? Hiszen én nem szoltam egy szót sem? — kiáltotta a császár meglepetten.

— Gyakran erős fokhagymaszagot érez, kivált esténként. Nemde, felséges uram?

— Igen, igen! Éppen mint az előbb... Ahá, tudom már mitől van ez! Vacsorára kappanlevest és fokhagymás sültet ettem. Bizonyára attól lettem rosszul, mert mind a két étel erősen meg volt fokhagymázva.

Borry tagadóan csóválta a fejét.

— Én nem ettem azokból az ételekből, mégis szédülést és görcsöket éreztem, amióta e szobában tartózkodom.

A császár kételkedve nézett rá és sovány ujjával idegesen dobolt az asztalon. Nem szerette, ha bármiben is ellentmondanak neki.

— Mitől ered hát? Mondja meg, Borry uram!

— Felséged meg van mérgezve! — válaszolta az olasz komor, ünnepélyes hangon.

A császár minden tagjában reszketett, halálsápadtan ugrott fel székéből. Szólni akart, de nyelve megtagadta a szolgálatot.

— Már beléptemkor észrevettem felségeden a heveny mérgezés jeleit. Másfélóra múlva kínos görcsökben, eszméletlenül fetrengett volna ágyában, reggel felé pedig megtért volna nagynevű őseihez... az égbe...

— Borry, igaz ez? Nem téved? — kérdezte tompa reszkető hangon.

— Nem, felség! Az eloltott gyertyák fonalai megvannak mérgezve és láthatatlan gőzükkel megmérgezik a szoba levegőjét. Ezt azonnal be fogom bizonyítani.

Hozasson be felséged egy macskát vagy egy kutyát és egy kevés tejet.

A császár csengetett és a belépő Stadionnak parancsot adott, hogy azonnal kerítse elő mindazt, amit vendége kíván.

Miután a kamarás eltávozott, Borry néhány viaszgyertyából kivette a színes beleket, szétfejtette és oda nyújtotta a császárnak.

— Ezek a zöldszínű fonalak arzénbe és még más valami mérges anyagba vannak áztatva. Egy félórai vizsgálat után azt hiszem a másik mérget is meg tudom nevezni.

A császár riadtan visszadöbrent:

— Bizonyos abban, hogy meg akartak mérgezni e gyertyákkal? — kérdezte hevesen.

— Felséged szobáiban égtek e gyertyák. Legyen kegyes a hálósobájában lévő gyertyákat is idehozatni.

A császár maga ment értük a szomszéd szobába és csakhamar visszatért egy kétágú ezüst gyertyatartóval. Borry ezeknek a gyertyáknak a beleiben is megtalálta a méregbe áztatott fonalakat.

Lipót császárnak le kellett ülnie, mert minden tagjában reszketett a felindulástól.

— Borry... Borry! Hiszen ez rettenetes! — tördelte szakadozottan.

Ekkor érkezett vissza Stadion gróf. Egy kínai porcelláncsészében tejet hozott, karján pedig egy hatalmas cirmos macska nyújtózott.

— A főmosónő macskája. Ezt tudtam hamarjában nagynehezen előkeríteni! — jelentette olyan fontoskodó ábrázattal, mintha valami igen nagy dolgot sikerült volna véghezvinnie. Midőn urának intésére távozni készült, Borry néhány szót súgott a császár fülébe.

— Stadion! Hozasson ide egy láda gyertyát, úgy, amint azok ide érkeznek! — parancsolta a kamarásnak.

Midőn a Habsburgok címerével hímezett, gránátszín

bársony ajtófüggöny lehullott a kamarás mögött, Borry a mérgezett gyertyabelek egy részére tejet öntött és bezárta az ablakokat.

— Félóra időt kérek a vizsgálatra, felség. Ez alatt a mérég a tejben fel fog oldódni.

Lipót néma beleegyezéssel intett, hogy távozhat.

Azután mély sóhajrással karosszékebe vetette magát és keserű gondolatokba merült.

A hatalmas császár e percekben olyan elárultnak és olyan elhagyatottnak érezte magát, hogy őszintén megörült, midőn a cirnos macska nem tisztelve uralkodói szent személyét, bizalmas dorombolással az ölébe telepedett.

Annyira elcsüggedt, úgy ránehezedett a rémület, hogy most jól esett neki még egy macska ragaszkodása is. Kezeivel a törleszkedő állat bársonyos bundáját simogatta és azon gondolkozott, kik törnek ilyen alattomos és ördögi módon az életére.

Gondolataiból Borrynak és Stadionnak érkezése rezzentette fel.

A gyertyamester egy fényezett ládát cipelt utánuk. Zipfenthaler, a híres bábsütőmester, az udvar részére ebben szokta szállítani a viaszgyertyákat.

A gyertyamester földig érő hajlongások között felnyitotta a láda lepecsételt fedelét.

— Ezek a zöld szalaggal átkötött gyertyák a császárné öfelsége, ezek a piros szalaggal átkötöttek pedig a császár öfelsége részére érkeztek. Azért vannak megjelölve, hogy ne cseréljék össze őket, — jelentette a gyertyamester.

A császár jelentős pillantást vetett Borryra és elbocsátotta őket.

Borry ekkor a tejet a macska elé helyezte és amíg a kis állat jóízűen nyalogatott a csészében, ő néhány zöld és néhány pirosszalagos gyertyának a belét is megvizsgálta.

— Gondoltam! A császárné részére érkezettek nincsenek megmérgezve. A színes szalagok csakugyan arra valók, hogy ne cseréljék őket össze, — mondta és közben merőn nézett a macskára, amely ezalatt az egész tejet felnyalogatta a csészéből.

A császár verítékben úszó homlokát törölgette.

— Nos és a másik méreg? — kérdezte feszülten.

— Úgy van, mint sejtettem. Az egy igen erős és sorvasztó keleti méreg, amely egy előttünk ismeretlen indiai fának a gyantájából készül.

A macska most hirtelen keservesen nyávogni kezdett. Szőre felborzolódott, szemei kidülledtek, pár pillanat múlva pedig szédelegve, saját tengelye körül sebesen forogva összeesett. Néhány pillanat múlva rettentő vognalások között kiadta páráját.

Lipót császár irtózva rejtette arcát tenyerébe.

— Szörnyű! Borzalmas! — mormogta magánkívvül.

Ezalatt Borry kinyitotta az ablakot és a macskát kidobta a palota félreeső udvarára.

Az ablaknyílás zajára a császár feltekintett.

— A nyomorultak! A gyilkosok! A méregkeverők! Életem kell nekik! Életem és koronám! — lihegte elfuladt hangon. — Borry! Ön nélkül már halott lennék! Kutassa ki a titkos tudományok segítségével a méregkeverőket. Fejedelmi jutalomban fog részesülni!

— Felség, erre nem vállalkozhatom! Felségednek szent személyét sokkal magasabb személyek őrzik népének és országának javára, semhogy orgyilkos kéz érinthetné. Ezek a hatalmak éppen úgy mint most, a jövőben is meg fogják őrizni minden veszedelmektől! — felelte Borry egy kitanult udvaronc síma modorával.

A büszke és gőgös Lipót császár, aki egyébként természeténél fogva könnyen hevülő és jószívű ember volt, érzékenyülve nyújtotta neki jobbját:

— Köszönöm, Borry, köszönöm! Sohasem fogom ezt elfeledni önnek. Fejedelmi hálámra számíthat min-

denkor mai tettéért. Mint kedvelt emberem, udvaromban élhet, itt minden veszély és üldözés elől biztonságban lesz!

Borrry ajkán kétkedő mosoly játszott, midőn lehajolt, hogy a császár kezét megcsókolja.

Sokkal több keserű tapasztalatot szerzett mozgalmas életében, semhogy a fejedelmek hálájára sokat épített volna . . .

A császár másnap korán reggel behívatta kedvelt kancellárját, Hochert és felszólította, hogy a legnagyobb titoktartás leple alatt azonnal indítson szigorú és könyörtelen vizsgálatot.

A vizsgálat azonban mitsem tudott kideríteni, mert az udvarmester, aki a gyertyáknak szalagokkal való megjelölését elrendelte, váratlanul meghalt. Azt mondták, hogy gutaütésben.

Zipfenthaler bábsütőmesternek azt az öreg legényét pedig, aki az udvar részére szállítandó gyertyákat mártogatta, ugyanazon az éjjelen a városon kívül meggyilkolták. Csúnyán összeszurkált holttestét a sáncárok fenekeén találták meg.

MÁSODIK FEJEZET.

A császár halála.

Hoher kancellár, akinek minden időben szabad bemenete volt a császárhoz, nagyokat bókolt, mialatt átvonult a kihallgatási termen. A kihallgatásra várakozók fényes tömegében ugyanis megpillantotta a pápai nunciust is, aki egy ablakmélyedésben a császár gyónatójával suttogott.

Hoher sietve benyitott a császár dolgozószobájába.

Az uralkodó már fel volt öltözve és kedvenc agarai-val játszadozott. Közben-közben egyet szörpölt az előtte álló szerezsendióval fűszerezett tojásos borlevesből, amelyet gyomorhajára Borry irt elő.

— Mi ujság, Hoher? — kérdezte a belépő kancellártól.

— Csak azt jöttem jelenteni felségednek, hogy őszentsége nunciusa a kihallgatási teremben várakozik.

— Nem tudod, mit akar?

— Nem tudom, csak sejtem, felség. Valószínűleg Borry miatt jelentkezett kihallgatásra, akinek elfogatását és ittlétét már az első napokban megtudta.

A császár kedvetlenül sóhajtott fel:

— Bizonyára Borry kiadatását fogja kérni. Ezt a szívességet azonban nem tehetjük meg a Szentatyának. A lovagot nagyon megkedveltem és örök hálára kötelezett engem. Udvari orvosommá fogom kinevezni.

— A Szentészék bizonyára figyelembe veszi majd felségednek ezt az óhajtatását — jegyezte meg a kancellár minden meggyőződés nélkül.

— Gondolod? Különb en ez csak méltányosság,

mert mi is mindenben kedvére járunk a Szentatyának... De ne várankoztassuk tovább őeminenciáját. Vezesd a jáspisterembe, ahol mi is tüstén megjelenünk.

Ezalatt kihörpintette a borleves maradékát. A tükör elé lépett és sietve megigazította a nyakában függő nehéz aranyláncot és gallérjának finom brabanti csipkáját. Lipót császár, családjának hagyományaihoz híven, mindenkor mély tiszteletet és hódolatot tanusított a papság, de különösen a szentszék minden óhaja iránt.

A pápai nuncius a sietve belépő császár előtt meghajolt. Lipót barátságos mosollyal lépett mellé és kegyesen megveregette a vállát:

— Őszentségétől egy óhajunk teljesítését várom!

A pápai követ újra meghajolt és keskeny ajkán ülő hideg, okos mosollyal válaszolt:

— Őszentsége az ausztriai császári házat mindennek felett kegyeli.

— Ezt örömmel halljuk. Bizonyára tudja eminenciád, hogy Borry lovag, a híres-neves orvosdoktor és minden tudományoknak nagymestere, fővárosunkban tartózkodik.

A nuncius felelete mindössze egy néma főhajtás volt. Azután kérdő tekintettel nézett a császárra.

— Bevallom, hogy Borry nekem igen kedves emberem és nagyon érdeklődöm iránta — folytatta szorongva Lipót.

A nuncius arcán megdöbbenés látszott:

— Felséges uram valósággal megijeszt engem!

A császár mosolygott:

— Nono, csak ne ijedjen meg eminenciád. Borry udvaromnál marad. Orvosdoktorommá és főcsillagászommá fogom kinevezni.

A nuncius arca egy pillanat alatt hidegre és keményre változott, mint a márvány:

— Felség, ez lehetetlen!

— Miért lehetetlen! Ezt a szót én nem ismerem! — felelte a császár szárazon.

— Lehetetlen, mert az istenfélő Lipót császár, Magyarország apostoli királya, a keresztény hit legerősebb támasza, nem adhat helyet udvarában a római szentszék legnagyobb ellenségének.

— De ha én, a császár és apostoli magyar király, kérni fogom öszentségét?!

— Bármennyire is fájni fog öszentségének, ebbe mégsem fog beleegyezni. És gondolja meg felséged, Istennek tetsző dolgot cselekszik-e, ha ezzel a lépésével a Szentatyát elkedvetleníti?

A nuncius lopva a császárra nézett és látta, hogy az uralkodó habozni, ingadozni kezd.

— De ha Borry nekem igen nagy szolgálatokat tett, sőt mi több, életemet mentette meg! — mondta a büszke Lipót császár kérő hangon.

A nuncius egy pillanat alatt átlátta, hogy most neki is engednie kell valamit.

— Ez a nagy szolgálat nagy jutalmat érdemel. Ez a jutalom Borry élete, amelyet csakis felségednek köszönhet.

— Tehát udvaromnál maradhat? — kérdezte a császár és arcán halvány öröm suhant át.

— Ennek a veszedelmes felforgatónak csak az életéről, nem pedig szabadságáról beszéltem.

A császár kedvetlenül ráncolta össze homlokát.

— Mondja meg hát eminenciád, miért olyan veszedelmes ember Borry lovag? Miért üldözi annyira a szentszék? — kiáltott türelmetlenül.

A nuncius szeme felvillant. Most már biztos volt a győzelmében.

— Szent vallásunknak Borry egyik leggonoszabb ellensége. Ő le akarja törni szent egyházunkat.

— Mit mond eminenciád? — kiáltotta a császár megütközve.

— Templomainknak átkos ördöge! Valóságos földre tévedt ördög!

— Rettenetes!

— Arcképét Rómában a hóhér máglyán égette el!

— Eminenciád valósággal félelembe ejt!

— Ez az ember, ez az eretnek, a szentháromságot szent négységgé akarja átalakítani.

— Szörnyű! Szinte félni kezdek tőle! — kiáltott a császár nyugtalanul.

— Pokoli, eretnek tanokat hirdet. A legszentebb szűzet negyedik isteni személyé akarja tenni! — vádolt a nuncius egyre hevesesebben.

— Oh, az eretnek! A szakadár, az istentagadó!

— Ez az ember a pápától függetlenül a keresztesek vezére akar lenni!

— Szörnyű merénylet! Szinte borzadok ettől az embertől.

— Felséged tehát lemond előbbi kívánságáról? — kérdezte a nuncius elégedetten.

A császár pár percig habozott, ingadozott, azután eltökélt hangon válaszolta:

— Lemondok, ha eminenciád a Szentatya nevében megígéri, hogy Borryt lehetőleg kímélni fogják és enyhén bánnak vele.

A nuncius derűs arca elkomorodott és vonakodni látszott.

— Eminenciád vonakodik? — kiáltott bosszúsan a császár. — Ne feledkezzék meg arról, hogy én Borryt hálámról biztosítottam. Ha e kérésemet nem teljesíti, akkor mást határozok. Hogy lelkiismeretemet megnyugtassam, Borry börtönét nyitva hagyatom és az öröket eltávolítatom onnan. Hadd menjen arra, amerre neki tetszik!

A nuncius látta, hogy nincs értelme a további ellenkezésnek:

— Felséged, csalatkozni méltóztatik! — szólt keserű mosollyal. — Sőt inkább azon gondolkoztam, mint könnyítsek a lovag sorsán, amiért keresztény vallásunk legerősebb oszlopának életét megmentette.

A császár komolyan és megelégedetten bólintott:

— Tehát eminenciád szavát bírom! Kímélet Borry életének és tisztességes, enyhe fogság neki...

— Felséged nagylelkű közbenjárásáért a lovag köszönőlevelét Rómából fogja megkapni. Öszentsége Borryt az Angyalvárban fogja fogságban tartani.

— Nem, nem akarok róla többé tudni. A nevét sem akarom hallani ennek a vallásfelforgató eretneknek. Máris vétkeztem, hogy közlekedtem vele! — felelte a császár elborzadva.

— Jobb is! — gondolta elégedetten a nuncius.

Midőn a nuncius a kihallgatás végén a lépcsőkön lefelé haladtában találkozott a császár gyóntatóatyjával, megszólította:

— Atyaságod dolga lesz a császár lelkiismeretfurdalásait elnémítani, ha Borryért netán még feltámadnának. Borry a miénk és szabadságáért érdeme szerint fog bűnhődni. Az egyház győzedelmeskedik ellenségein! — suttogta diadalmasan...

Másnap Borrynak távoznia kellett a császárvárosból.

Keserű mosoly lebegett ajkán, midőn ezt a parancsot tudtára adták. De egyetlen panasz-szót sem hallott, csak a császár hálájára gondolt.

Igéret, emberi szó: pára, lehellet, amely nyom nélkül eloszlik a légben...

Abban az órában, midőn a bőrfüggönyös, nehéz utikocsi Borryval és a kísérő katonákkal útnak indult, Lipót császár Trautsohn József Ferenc ezredesért küldött, hogy borus és nyomott hangulatát eloszlassa. Az ezredest nyers, őszinte modoráért és szívből jövő tréfáért szerfelett kedvelte és időnkint igen jól elszórakozott vele.

Az ezredest egy hosszúnyakú velencei kristályserlegben már ott várta kedvelt itala, a tokaji bor. Trautsohn kurta köszönés után egy hajtásra kiürített egy öblös serleget és jókedvűen csettintett a nyelvével. A császár nagyot sóhajtott.

— Mi baja van felségednek? En az ilyen nektár mellett nem igen búsulnék! — szólalt meg az ezredes pattogó hangon.

— Borryért búsulok, jó Trautsohnom! Miért kellett udvaromnak ezt a rendkívüli embert elveszíténie? Oh, hogy én milyen szerencsétlen uralkodó vagyok! Ami után vágyódom, sohasem teljesül...

— Ennek felséged saját maga az oka! — válaszolt az ezredes nyers őszinteséggel.

— De a Szentatya! Gondold meg Trautsohn!

— Borry nélkül is meg lett volna...

— Csitt, te istentelen! Hát a nuncius? Mindennap a Szentatya tüzes haragjával fenyegetett volna.

Lipót nagyot sóhajtott és elővette Stradivárius hegedűjét. Olyan bús hangokat csalt ki húrjaiból, hogy még a vidám Trautsohn is elkomorodott belé.

— Borry! Borry! Még a hegedülésben is mester volt! — sóhajtotta a császár a szünetek között, midőn a kották között válogatott...

*

Borryt Rómába vitték, ahol a Minerva-templomban hatalmas tömeg jelenlétében kellett vallási tévelygéseit töredelmesen megbánni és visszavonni.

Életfogytiglani börtönre ítélték.

Ez a börtön a nuncius ígérete szerint három kényelmesen berendezett szobából állott az Angyalvárban; az egyik könyvtárnak, a másik vegyészeti műhelynek, a harmadik hálósobának volt berendezve.

A rendkívüli tudományú embert fogságában nemcsak bibornokok, püspökök és más magasállású egyházi méltóságok keresték fel, hanem még Krisztina svéd királynő is meglátogatta és majdnem egy napon át társalgott és vitatkozott vele. A svéd királynő ugyanis maga is sokat foglalkozott a titkos tudományokkal és a csillagászat rejtélyeivel...

Borry fogsága ellenére is igen magas kort ért el; nyolcvanéves korában halt meg.

Lipót császár tíz évvel később követte őt.

OSZK

Széchenyi Könyvtár

